Ազգ
Azg
17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 2007 ՇԱԲԱԹ 30 (3682)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

Թուրքիայի չորս բնակավայրերում հաստատվել է թռչնագրիպը

ԱՆԿԱՐԱ, 16 ՓԵՏՐՎԱՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Անցկացված տեստերի արդյունքում Թուրքիայի չորս բնակավայրերում հաստատվել է թռչնագրիպի առկայությունը: Ինչպես նշվում է երկրի գյուղատնտեսության նախարարության հաղորդագրության մեջ, որն այսօր տարածվել է Անկարայում, մարդկանց հիվանդանալու դեպքեր առայժմ չեն գրանցվել: H5N1 վիրուսը հայտնաբերվել է Թուրքիայի Բաթմանի եւ Դիարբեքիրի հարավարեւելյան նահանգներում: Ինչպես պնդում են թուրք փորձագետները, ընտանի թռչունների հիվանդանալու աղբյուր են դարձել չվող թռչունները: Մինչ այժմ այն շրջաններում, որտեղ թռչնագրիպ է հայտնաբերվել, ոչնչացվել է մոտ 3 հազար ընտանի թռչուն: Այնտեղ սահմանվել է կարանտին եւ անհրաժեշտ հակահամաճարակային միջոցներ են ձեռնարկվում:

Թուրքիայում թռչնագրիպի նոր բռնկումը գրանցվել է անցած շաբաթ: H5N1 վիրուսով վարակվելու կասկածով հիվանդանոց էին տեղափոխվել չորս երեխաներ, սակայն տեստերի արդյունքները բացասական են եղել:

2006 թվականին Թուրքիայում թռչնագրիպից մահացել է չորս մարդ՝ մինչեւ 15 տարեկան դեռահասներ:

Հայ տղամարդիկ ավելի շատ են երեխա ուզում, քան կանայք

Կանայք շատ չեն ուզում վերարտադրվել

ԿԱՐԻՆԵ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

ARMENPRESS

Մեր երկրի ժողովրդագրության եւ բնակչության առողջության վերաբերյալ առաջին հետազոտությունն անցկացվել է 2000 թվականին: Նույն ոլորտների վերաբերյալ երկրորդ հետազոտությունն իրականացվել է նախանցած տարի՝ 2005-ին: Հետազոտության տվյալները, հաստատող պաշտոնական բարգավաճության (?) —

Հետազոտության տվյալները, հասարակության պատկառելի հրապարակումով, երեկ ամերիկյան բիզնես կենտրոնում ներկայացվեցին հանրությանը: Բնականաբար, նոր ուսումնասիրության գլխավոր դերակատարները առողջապահության նախարարությունն ու ազգային վիճակագրական ծառայությունն են:

Հետազոտությունը ֆինանսավորել են հիմնականում ԱՄՆ միջազգային զարգացման գործակալությունը, ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամը եւ ՄԱԿ-ի բնակչության հիմնադրամը: Հարցումներին մասնակցել են 15-49 տարեկան՝ վերարտադրողական տարիքի 8013 կանայք, աղջիկներ ու տղամարդիկ: Նրանք ներկայացնում են Հայաստանի բոլոր մարզերը, որոնց թվում եւ Երեւանը: Տարիքային նման նիշի ընտրությունը ելնում է հետազոտության բուն նպատակներից՝ ծնելիության, վերարտադրողական կարողությունների, առողջության, մանկական մահացության մակարդակի, աբորտների հետ կապված իրավիճակային պատկերը պարզաբանելու համար:

Տես էջ 3

175 կոնգրեսականի աջակցություն Հայոց ցեղասպանության բանաձեւին

Հայոց ցեղասպանության ճանաչման բանաձեւին աջակցությունը ԱՄՆ Կոնգրեսի ստորին պալատում գնալով մեծանում է, ստանալով ինչպես դեմոկրատների, այնպես էլ հանրապետականների օժանդակությունը: Ինչպես տեղեկացնում է Ամերիկայի Հայ դատի գրասենյակն, ընդհանուր առմամբ բանաձեւին իրենց աջակցությունն են հայտնել 34 նահանգների 175 կոնգրեսականներ:

Սահմանադրական դատարանն անվավեր է ճանաչում

Պահանջվում է պատգամավորների գործունեության լայն հրապարակայնացում

Փետրվարի 16-ին ՀՀ Սահմանադրական դատարանն անվավեր է ճանաչել «Ազգային ժողովի կանոնակարգ», ինչպես նաեւ «Հեռուստատեսության եւ ռադիոյի մասին» եւ «Զանգվածային լրատվության մասին» օրենքների որոշ հոդվածների մի շարք կետերը, քանի որ դրանք չեն համապատասխանում փոփոխված սահմանադրությանը:

Մասնավորապես, ինչպես նշում է ՍԴ մամուլի ծառայությունից մեր ստացած հաղորդագրությունը, Սահմանադրական դատարանը գտել է, որ պետք է ապահովել Ազգային ժողովի, դրա մարմինների եւ առանձին պատգամավորների գործունեության լայն հրապարակայնության երաշխավորումը: Քննության առարկայի առնչությամբ անդրադառնալով միջազգային պրակտիկային, Սահմանադրական դատարանը շեշտել է, որ «հարցի սկզբունքային լուծման բանաձեւը օրենսդիր մարմնի գործունեության ապահովումն է՝ լրատվամիջոցների, այդ թվում հանրային, գործառնական ու կառուցակարգային անկախության երաշխավորման պայմաններում»:

Հայաստանում ուրանի պաշարներ կան

Բնապահպանության նախարար Վարդան Այվազյանը երեկ Մամուլի ազգային ակումբում լրագրողների հետ հանդիպման ժամանակ հաստատել է, որ Լոռու մարզի Թեղուտի անտառը, այնուամենայնիվ, հատվելու է 25 տարվա ընթացքում: Ընդ որում, հատվելու է ընդամենը 60 հա խիտ փայտանյութ: «Մարդիկ լուրջ գումարներ են ծախսել, ապացուցել են, որ այդ տեղամասում, երկրի խորքում, գտնվում են մոտ 150 հզ. տ մոլիբդեն եւ 1 մլն 600 հզ. տ պղինձ», ասել է նա: Կառավարությունն, այնուամենայնիվ, շահագործումն սկսելու համար վերջնական համաձայնություն դեռ չի տվել:

Ասենք, որ խնդրին մանրակրկիտ անդրադարձել է Հայաստանի կանաչների միության նախագահ Հակոբ Սանասարյանը մեր այսօրվա համարում:

Բնապահպանության նախարարը նաեւ չի ժխտել այն լուրերը, որ Ռուսաստանի Դաշնության էներգետիկայի նախարարությունը դիմել է Հայաստանին՝ ուրանի հանքավայրերի շահագործման ոլորտում համագործակցելու համար: Հիշեցնենք, որ ՀՀ օրենքի համաձայն, ուրանի եւ ռադիոակտիվ հումքին վերաբերող հանքերի շահագործման համար կառավարության հատուկ թույլտվություն է պետք:

Կ. Գ.

Ամենայն հայոց կաթողիկոսը մեկնում է Ֆրանսիա եւ Անգլիա

Այսօր Ամենայն հայոց կաթողիկոս Գարեգին Երկրորդը կմեկնի Փարիզ՝ մասնակցելու Ֆրանսիայում Հայաստանի տարվա բացման պաշտոնական արարողությանը եւ իր օրհնությունը բերելու թեմական պատգամավորական անդրանիկ ժողովին: Նշենք, որ այդ միջոցառման շրջանակներում Ֆրանսիայում կլինի նաեւ ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը: Փետրվարի 22-ին Ֆրանսիայից Ամենայն հայոց կաթողիկոսը 10-օրյա այցով կմեկնի Անգլիա, կհանդիպի հայ համայնքի ներկայացուցիչների հետ:

ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄ

ԵԱՀԿ ՄԽ-ն կոչ է անում հրաժարվել նախաձեռնություններից, որոնք կարող են վնասել բանակցություններին

Ի մասնավորի, խոսքը ՎՈՒԱՄ նախագծի մասին է

Ա. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման հարցով ԵԱՀԿ Մինսկի համանախագահներ Յուրի Մերզլյակովը (Ռուսաստան), Բեռնար Ֆասիեն (Ֆրանսիա) եւ Մեթյու Բրայզան (Միացյալ Նահանգներ) համատեղ հայտարարությամբ կոչ են արել կողմերին հրաժարվել ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի շրջանակներից դուրս այն նախաձեռնություններից, այդ թվում ՄԱԿ-ի Գլխավոր վեհաժողովի շրջանակներում, որոնք կարող են վնասել բանակցություններում նախորդ ամիսների ընթացքում ձեռքբերված դրական զարգացմանը:

Հիշեցնենք, որ դեռեւս նախորդ տարի ՎՈՒԱՄ-ը (Վրաստան, Ուկրաինա, Ադրբեջան, Մոլդովա) ՄԱԿ-ում հանդես եկավ ՎՈՒԱՄ անդամ երկրների տարածքում «սառեցված» հակամարտությունների լուծման ընդհանուր մոտեցումներ առաջարկող նախաձեռնությամբ, որն անգամ ընդգրկվեց ՄԱԿ-ի Գլխավոր ասամբլեայի 61-րդ նստաշրջանի օրակարգում:

Տես էջ 3

Յուրօրինակ փոփոխություններ ՌԴ վարչակազմում

Ռուսաստանի Դաշնության պաշտպանության արդեն նախկին նախարար եւ փոխվարչապետ Սերգեյ Իվանովը Վլադիմիր Պուտինի հրամանագրով նշանակվել է կառավարության առաջին փոխվարչապետ: Ռուսական լրատվամիջոցների տեղեկացմամբ, Պուտինը բարձր է գնահատել պաշտպանության նախարարության աշխատանքը: Այսուհետեւ Իվանովի լիազորությունների մեջ են մտնում ոչ միայն ուղղակի կառավարական, այլեւ տնտեսության քաղաքացիական հատվածին վերաբերող իրավասություններ: Պուտինի մեկ այլ հրամանագրով պաշտպանության նախարարի պաշտոնում է հայտնվել դաշնային հարկային ծառայության նախկին ղեկավար Անատոլի Սերդյուկովը: Եվս մեկ փոխվարչապետական պաշտոն է զբաղեցրել կառավարության աշխատակազմի ղեկավար Սերգեյ Նարիշկինը՝ արտաքին տնտեսական, հատկապես ԱՊՀ հարցերի կտրվածքով:

Պուտինի հրամանագրով եւ սեփական դիմումի համաձայն, Չեչնիայի նախագահի պաշտոնից ազատվել է Ալի Ալխանովը: Վերջինս նշանակվել է Ռուսաստանի Դաշնության արդարադատության նախարարի տեղակալ: Չեչնիայի նախագահի պարտականությունները մնացել են անձամբ Ռամզան Քադիրովին:

Միջինասիական «կայֆեր» Ադրբեջանում. «Իլհամ Ալիեւը հավերժ նախագահ»

Ադրբեջանը կարծես թե մեծապես ձգտում է դեպի Ասիա՝ հայտարարելով եվրոպական ուղղությունների մասին: Ադրբեջանում ակտիվորեն քննարկվում է «Իլհամ Ալիեւը հավերժ նախագահ» տարբերակը: Ընդ որում, ադրբեջանական լրատվամիջոցների մասուցմամբ, այդ տարբերակի նախաձեռնողները շարքային ադրբեջանցի քաղաքացիներն են, որոնք ոչ միայն առաջարկում են երկարացնել նախագահական ժամկետը մինչեւ 8 տարի, այլեւ իրապես քննարկել Ալիեւի նախագահության անվերջանալիության հարցը:

«Ազգն» արդեն անդրադարձել է նմանօրինակ նախաձեռնությանը, որի հեղինակն ադրբեջանական կառավարամետ կուսակցություններից երկուսն էին: Թերեւս ավելի հավանական է խոսել ոչ թե, այսպես կոչված, քաղաքացիական նախաձեռնության, այլ Ադրբեջանի կառավարության միջինասիական «կայֆերի» մասին: Սա էլ երեւի իր ժամանակին եւ «ըստ արժանվույն» կմատուցվի իբրեւ ադրբեջանական ժողովրդավարության օրինակ:

Ա. Հ.

Դատավորները հակադրվում են գլխավոր դատախազի տեղակալին

Դատախազությունը չի համակերպվելու դատարանների ինքնահաստատման արհեստական դրսեւորումների հետ եւ հուսով է, որ շուտով նման դատավորներն ստիպված կլինեն վերադառնալ օրենքի եւ իրավագիտակցության տրամաբանական դաշտ: Այս մասին հայտարարել է գլխավոր դատախազի տեղակալ Գագիկ Ջհանգիրյանը՝ փետրվարի 2-ին կայացած ՀՀ դատախազության կոլեգիայի ընդլայնված նիստում:

ՀՀ դատավորների միությունը սակայն չի գտնում, թե Ջհանգիրյանի հայտարարությունը ՀՀ դատախազության պաշտոնական տեսակետն է եւ հորդորում է զերծ մնալ դատարաններին, դատախազությանը հեղինակազրկող եւ արդարադատության հանդեպ հասարակության վստահությունը խարխլող նմանատիպ ելույթներից: Այնուհետեւ դատավորների միությունը հարկ է համարում հիշեցնել, որ մրցակցային դատավարության արմատավորումն ու արդար դատաքննության եվրոպական չափանիշների ներմուծումն արդեն իսկ խիստ պահանջներ է ներկայացնում արդարադատության համակարգին:

Նշված մարմինների աշխատանքի բարդանալու մեջ դատարաններին մեղադրելը դատավորների միությունն անթույլատրելի է համարում, քանի որ դա ոչ թե դատարանի քմահաճույքն է, այլ Հայաստանի զարգացման ուղին, որն անդառնալի է, եւ դա պետք է հասկանան բոլորը: Այս բացատրությամբ ՀՀ դատավորների միությունը խորհուրդ է տալիս զերծ մնալ խորհրդային հռետորականությունից, էթիկայի շրջանակներից դուրս եկող անհիմն մեղադրանքներից եւ անհեռանկար սպառնալիքներից: ՀՀ դատավորների միությունը հայտարարում է, որ չի հանդուրժի դատավորների անկախությանն սպառնացող որեւէ դրսեւորում՝ անկախ անձերից եւ իրավիճակներից, եւ կոչ է անում բոլոր շահագրգիռ ու իրավասու անձանց համարժեք գնահատականի արժանացնել նման վարքագիծը:

Նկատենք, որ հայկական իրականությունում այս հայտարարությամբ թերեւս բացառիկ երեւույթ է արձանագրվում, չէ՞ որ արդարադատության ոլորտում եթե անգամ առկա են հակասություններ, ապա ոչ հրապարակային, առավել եւս ոչ պաշտոնական հայտարարություններով արձանագրված: Կարելի է ենթադրել, որ գլխավոր դատախազի տեղակալ Գագիկ Ջհանգիրյանի ելույթում արտահայտված դժգոհության շարժառիթը Մասաղիսի հայտնի գործում արձանագրված շրջադարձն է:

Ն. Պ.

Ընթացիկ

Ադրբեջանցիները համայնք չեն ձեւավորում, բայց ապրում են Հայաստանում

Հայաստանում ապրող ադրբեջանցիներ կան: Նրանց թիվը զգալի է, բայց ոչ հրապարակելի՝ արգելվում է ՄԱԿ-ի համապատասխան կոնվենցիայով. նպատակը անվտանգության ապահովումն է: Վերջին մարդահամարն էլ տվել է որոշակի թվային տվյալ Հայաստանում բնակվող ադրբեջանցիների մասին, սակայն դա իրականության լիակատար արտացոլումը չէ՝ շատերը դեռեւս հարկ են համարում թաքցնել իրենց ազգային պատկանելությունը: Երբ «Ուրբաթ» ակումբում փաստեց ՀՀ կառավարության աշխատակազմի ազգային փոքրամասնությունների եւ կրոնի հարցերի վարչության պետ **Հրանուշ Խառատյանը**: Հայաստանում բնակվող ադրբեջանցիների մեջ քիչ չեն խառն ամուսնական զույգերը, որոնք Ադրբեջանից պարզապես տեղափոխվել են այստեղ բնակվելու: Վարդենիսի շրջանում բնակվող ադրբեջանցի երկու քույրեր 1988-ին Ադրբեջան են մեկնել, որտեղ նրանց մոր սպանությունից հետո նորից վերադարձել են Հայաստան եւ շարունակում են բնակվել իրենց ծննդավայրում: Այս օրինակը ներկայացնելով հանդերձ՝ Հրանուշ Խառատյանը վստահաբար հայտարարեց, որ գուցե հայաստանաբնակ ադրբեջանցիները դեռեւս տագնապ ունեն եւ էթնիկ համայնք ձեւավորելու կամք չեն դրսեւորում:

ՖՈՏՈԼՈՒՐ

Իրավունքները տրված են, միջոցները պետք է հայթայթվեն

Արդեն չորս տարի ՀՀ պետական բյուջեից 10 մլն դրամ հատկացվում է ազգային փոքրամասնությունների կրթամշակութային ծրագրերին: Պետությունը բոլոր իրավունքները հասանելի է դարձնում բոլոր էթնիկ խմբերի համար, սակայն դրանց իրականացմանը նպաստելու պարտավորություն է ստանձնում հենց ազգային փոքրամասնությունների դեպքում: Մնացյալներն, ինչպես հայ համայնքները տարբեր երկրներում, իրենց իրավունքների իրացման միջոցների հայթայթումն ինքնուրույն պետք է իրականացնեն: «Մեր երկրում ազգային փոքրամասնությունների մշակույթի ժառանգումն ու ինքնության պահպանման խաղաղական եւ բարի կամքի պակաս չկա, սակայն այդ իրավունքի իրականացման միջոցները բավարար չեն», վստահություն հայտնեց Հրանուշ Խառատյանը: Պետական սուբսիդավորում ունի ազգային փոքրամասնությունների 10 անուն պարբերական, որոնք սակայն տպագրվում են հայերեն կամ ռուսերեն եւ պետության խնդրանքը գոնե մեկ էջը մայրենի լեզվով տպագրելու արձագանք չի գտնում: Հայաստանաբնակ ասորիներն էլ որպես կրթության լեզու ընտրում են ռուսերենը, իսկ այդ դեպքում պետությունը լիիրավ է այլեւս չհոգալ մայրենիով ուսուցման խնդիրը՝ հայկական հանրակրթական դպրոցում տվյալ համայնքի աշակերտների համար ռուսերենի լրացուցիչ դասավանդում ապահովել: Ազգային փոքրամասնությունների խնդիրներն առանձնապես չեն տարբերվում մյուս հայաստանաբնակների խնդիրներից, ըստ Հրանուշ Խառատյանի:

Զեկույցից զեկույց փոխող դրույթներ

Եզդիների փոքրամասնությունը դեռեւս բախվում է հողի, ջրի եւ արոտավայրերի հետ կապված խնդիրներին, եւ այս համայնքի որոշ ներկայացուցիչներ դեռեւս չեն ստացել հողի սեփականության իրենց փաստաթղթերը: Այս եւ երկրի խաղաղական կյանքին էթնիկ փոքրամասնությունների մասնակցության դժվարությունների մասին դրույթները Հրանուշ Խառատյանի գնահատականով անհիմն կերպով արդեն մի քանի տարի Հայաստանի մասին Ռասիզմի եւ անհանդուրժողականության դեմ եվրոպական հանձնաժողովի մի զեկույցից մյուսն են փոխում: Մինչդեռ նույն հանձնաժողովը հայկական կողմի խնդրանքից հետո էլ փաստեր չի կարողացել ներկայացնել: Խառատյանի փաստմամբ այդ ուղղվածության օրենքի խախտում չի գրանցվել եւ չբացառելով հանդերձ արոտավայրերի վարձակալության խնդրում օրինապահությունը օրենքից դուրս նորմերով պահպանվելու հավանականությունը, բանախոսը հայտարարեց. «Տագնապ ունեմ, որ եզդիներն էլ շահարկում են խնդիրը»: Ասվածը ՀՀ կառավարության աշխատակազմի ազգային փոքրամասնությունների եւ կրոնի հարցերի վարչության պետը հիմնավորեց. «Կարողացանք սեփականության եւ վարձակալության իրավունքը նախ բնակավայրին, ապա անհատին վերապահել: Կազմակերպված աճուրդին եզդիների համայնքից չներկայացան, չնայած նախապես տեղեկացվել էին: Աճուրդը հետաձգեցինք նրանց մասնակցությունն ապահովելու համար: Կրկին չներկայացան եւ աճուրդը կայացավ առանց նրանց»:

Եթե կա, ապա տեսական անտիսեմիտիզմ

Հայաստանում եթե անգամ անտիսեմիտիզմ կա, ապա միայն զուտ տեսական: Կարծում եմ, հայ հասարակությունը ընդհանուր առմամբ հարգանք ունի հրեաների խելքի հանդեպ եւ սակայն տագնապ ունի նրանց միասնականության մշակույթի առնչությամբ: Ի պատասխան համապատասխան հարցի հայտարարեց Հրանուշ Խառատյանը: Եվ արդեն պաշտոնական տվյալներով ու կյանքով ապացուցված փաստերով վստահեցրեց, որ իրականում Հայաստանում բնակվող 200 հրեաները հնարավորինս ինտեգրված են երկրի կյանքին եւ ապրում են հիմնականում խառն ընտանիքներում:

ՆԱՆԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Փետրվարի 19-ից սկսվում է Մեծ Պահքի շրջանը

Բուն Բարեկենդանից մինչեւ ս. Հարության (Զատիկի) տոնը ընկած ժամանակահատվածը Մեծ Պահքի 48-օրյա շրջանն է: Պահքի շրջանում օգտագործում են բացառապես բուսական ծագում ունեցող սննդամթերք: Այդ շրջանում հրաժարվում են ոչ միայն որոշակի կերակուրներից, այլեւ մոլի սովորություններից, շատախոսությունից, ստախոսությունից, հայհոյանքից եւ այլ մեղքերից: Պահքի շրջանում կերակրից հրաժարվելը առանց մեղքից հետ կանգնելու անօգուտ է: Ինչպես հիվանդությունն է ազդում մարմնի վրա, այնպես էլ մեղքն է ազդում հոգու վրա: Պահեցողությունը չէ, որ մեղքը քավում է: Աստված է քավիչը: Սակայն պահեցողությունը կարեւոր է քավչարար այս սրբագործության մեջ: Զղջումը, աղոթքը, ապաշխարանքը հիմնական պայմաններն են Աստծո բուժիչ եւ քավիչ զորությունն ստանալու:

Պահքի 40 օրը խորհրդանշում է անապատում Քրիստոսի քառասնօրյա աղոթքի, ծոմապահության եւ ապաշխարության շրջանը: Քառասնօրյա պահքին հաջորդում է պահոց եւս մեկ շաբաթյա շրջան՝ Ավագ շաբաթը: Մեծ պահքն ունի յոթ կիրակի, յոթ հիշարժան օրեր՝ Բուն բարեկենդան, Արտաքսում, Անառակի, Տնտեսի, Դատավորի, Գալստյան եւ Ծաղկազարդ: Իսկ Մեծ պահքի այս տարվա կիսվելը՝ մարտի 13-ին կոչվում է միջինք: Ժողովրդական սովորության համաձայն այդ օրը բաղարջից պահոց գաթա են պատրաստում, որի մեջ մետաղադրամ են դնում: Ում որ բաժին է ընկնում մետաղադրամը, ըստ ավանդական հավատալիքների, տարին հաջողություն է բերում նրան: Մեծ պահքի շրջանում հնում արգելված են եղել պսակադրությունները եւ մատաղը: Սակայն Վազգեն Ա կաթողիկոսի շրջաբերականով թույլատրվեց պսակադրություն կատարել Մեծ Պահքի շաբաթ եւ կիրակի օրերին, բացառապես Ավագ շաբաթվա բոլոր օրերին:

ՄԱՐԻԵՏԱ ՄԱԿԱՐՅԱՆ

Բաղդադի հայ կաթոլիկներն ունեն նոր առաջնորդ

Բաղդադի (Իրաք) երկու հազարի հասնող հայ կաթոլիկական համայնքի հոգեւոր առաջնորդ է նշանակվել Հայր Էմանուել Դաբաղյանը, որի թեկնածությանը հավանություն է տվել Հռոմի պապ Բենեդիկտոս 16-րդը, տեղեկացնում է «Արմինյն միրոր սփեքթեյթր» շաբաթաթերթի փետրվարի 10-ի համարը:

Նորընտիր արքեպիսկոպոսը 73 տարեկան է, ծնվել է Հալեպում (Սիրիա) եւ քահանա ձեռնադրվել 1967-ին որպես Բզոմմարի (Լիբանան) պատրիարքական կղերականության ինստիտուտի անդամ: Ուսումնասիրել է փիլիսոփայություն Հռոմի Հայրապետական Գրիգորյան համալսարանում: Մինչեւ հոգեւոր առաջնորդ նշանակվելը ծառայել է Թբիլիսիում (Վրաստան) եւ պատասխանատու պաշտոն վարել Հայկական կաթոլիկական ճեմարանում:

Հ. Օ.

ՕՊԵՐԱՏԻՎ

Դանակահարություն գիշերային ակումբում

Փետրվարի 15-ին, Խանջյան փողոցում գտնվող «ՎՎ» գիշերային ակումբում, վիճաբանության ժամանակ Հրանտ Ե.-ին դանակահարել է 1982 թ. ծնվ. Նշան Ն.-ն: Կրծքավանդակի մասում ստացած վնասվածքով Հրանտ Ե.-ին տեղափոխել են հիվանդանոց: Նշան Ն.-ն բերման է ենթարկվել ոստիկանության բաժին, կատարվում է նախաքննություն:

Պայթյուն լիցքավորման կայանում

Փետրվարի 15-ին ոստիկանության Չարենցավանի բաժնում հաղորդում է ստացվել, որ «Արմինե» ՓԲԸ պատկանող ավտոմեքենաների գազալիցքավորման կայանում պայթյուն է տեղի ունեցել: Պարզվել է, որ Սամվել Մ.-ին ամրակցված «Գազել» մակնիշի ավտոմեքենան լիցքավորելու ժամանակ տեղի է ունեցել պայթյուն, որի հետեւանքով մեքենան ամբողջությամբ շարքից դուրս է եկել, իսկ կայանի լիցքավորող Գառնիկ Վ.-ն ստացել է վնասվածքներ: Հանգամանքները պարզվում են:

Դիակ հրդեհից հետո

Փետրվարի 15-ին Վանաձորի Շիրակի խճուղու 28 շենքի թիվ 13 բնակարանում բռնկված հրդեհը մարելուց հետո, բնակարանում հայտնաբերվել է 1946 թ. ծնվ. Լյովա Գրիգորյանի դիակը՝ այրվածքների հետքերով: Հանգամանքները պարզվում են, քննությունը վարում է Լոռու մարզի դատախազությունը:

Մ. ՄԱԿԱՐՅԱՆ

Բնապահպանական ծրագիր, որ ինքնին տագնապի ազդանշան է

Անտառը պահում էր գյուղացուն: Բայց այն արդեն ցանկապատել են, ինչ է, թե՝ պահպանում են բնությունը: Բայց միեւնույն է, որոշ մարդիկ, որոնք ըստ լրագրողների պետք է պահպանեին անտառը, վաճառում են անտառի փայտը նրանց, ովքեր այդպիսով արտերկրին են վաճառում հայրենի բնապահպանության երաշխիքը: Գյուղացին տեսնում է, որ անտառահատման հետեւանքով աղբյուրները ցամաքում են, հողի բերրի շերտն է վերանում: Բայց ինչ անի: Նա անկարող է պահպանել իր հարազատ անտառը, որի հարգը գիտե, դրա համար էլ նրան այնպես քնքշորեն նաեւ «մերի» է կոչում: Այս մասին մեզ պատմում են լրագրող Գոհար Ոսկանյանը եւ օպերատոր Էդիկ Սիմոնյանը Ալավերդու «Անկյուն +3» հեռուստաընկերությունից: Նույն թեմայով զրուցակիցներս առանձին տեսանյութեր են պատրաստել, որ բացի եթեր հեռարձակվելուց մասնակցել են նաեւ «Անապատացման թեժ կետերը Հայաստանում» մրցույթին եւ շահող ճանաչվել նույն թեմաների 12 աշխատանքների շարքում: Մարզային լրագրողների համար հայտարարված մրցույթը կազմակերպել էին ՄԱԿ-ի եւ ԵԱՀԿ-ի հայաստանյան գրասենյակները եւ «Էկոլուր» ՀԿ-ն:

Երեկ ՄԱԿ-ի հայաստանյան գրասենյակում ամփոփվեցին բնապահպանական այս մրցույթի արդյունքները: Ներկայացված 24 աշխատանքներից հաղթող ճանաչվեցին 12-ը, մյուս 12 աշխատանքները ստացան խրախուսական մրցանակներ:

Լրագրողներին իրենց շնորհավորանքը հղեցին Վալերի Տկաչուկը (ՄԱԿ), Վլադիմիր Պրյախինը (ԵԱՀԿ) եւ մրցույթի ժյուրիի անդամները:

«Այս նախաձեռնությունը համընդհանուր տագնապի արտահայտություններից է, ասաց **«Ազգ»** օրաթերթի գլխավոր խմբագիր Հակոբ Ավետիքյանը: Մեծ իմաստ եմ տեսնում, որ հենց տեղերից են գալիս տեսանյութերն ու հոդվածները, քանի որ յուրաքանչյուրը իր տեղում պետք է պայքարի բնապահպանության համար: Մամուլն այս հարցում ունի դաստիարակիչ նշանակություն նաեւ, քանի որ էկոլոգիական աղետները հետագայում ուղղման, շտկման ենթակա չեն: Պետք է կանխել էկոլոգիական ավերը, ընդ որում, էկոլոգիական մտահոգությունները եւ պայքարը հանուն անաղարտ բնության պետք է մանուկից տարածել դեպի դպրոցները: Ինչ վերաբերում է ներկայացված աշխատանքներին, Չարենցի մեկ արտահայտությունը վերաիմաստավորելով ասեմ, որ կարեւորը ոչ թե նյութի մեծությունն է, այլ նշանի ահագնությունը: Այսինքն, կարեւոր չէ հրապարակումը մեծ է, թե փոքր, կարճ, թե՞ երկար, կարեւոր է, որ թիրախին զարնենք: Կարծում եմ, որ նման աշխատանքները իրոք կնպաստեն մեր երկրի անապատացման վտանգի կանխմանը», նշեց Հ. Ավետիքյանը:

Մրցույթի մասնակիցներից Մելինե Վարդանյանը, որ Վանաձորում լույս տեսնող «Մոլորակ» թերթի խմբագիրն է, նշեց. «Անապատացման դեմ պայքարը արդյունք կտա միայն մի դեպքում, երբ մարդը կսիրի բնությունը»: Մրցույթին ներկայացված աշխատանքների մասին արտահայտվեցին նաեւ ժյուրիի մյուս անդամներից Գայանե Առաքելյանը («Նոյյան տապան» գործակալության գլխավոր խմբագիր) եւ Նունե Սարգսյանը («Ինտերնյուզ» կազմակերպության տնօրեն):

Միջոցառման ընթացքում բոլոր բանախոսները կարեւորեցին լրագրողների դերը բնապահպանության հարցերում, հորդորելով անդրադառնալ արդիական այդ թեմային ոչ միայն Անապատացման դեմ հայտարարված տարվա շրջանակներում, ինչպիսին 2006-ն էր, այլ մշտապես: Իսկ ԵԱՀԿ երեւանյան գրասենյակի ղեկավար Վլադիմիր Պրյախինը հայտարարեց մի նոր ֆոտոլրագրության մրցույթի սկզբի մասին, կոչ անելով լրագրողներին մասնակցել եւ նվաճել մրցանակը:

ՍՈՒՍԱՆՆԱ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան ԺԷ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 375010 Հանրապետութեան 47
ֆաքս 374 10 562863
e-mail: azg@azg.am
azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ 529221
Լրագրողների սենեակ / հեռ 581841
Համակարգչ. ծառայութիւն / հեռ 582483
Շուրջօրեայ լրահաւաք ծառայութիւն / հեռ 529353
Համակարգչային շարուածը «Ազգ» թերթի

Թերթի նիւթերի ամբողջական թէ մասնակի արտատպումները տպագիր մամուլի միջոցով կամ ռադիոհեռուստատեսութեամբ առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան խստիւ արգելւում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
Գ տառով յօդուածները գովազդային են, որոնց բովանդակութեան համար խմբագրութիւնը պատասխանատուութիւն չի կրում:

"AZG" Daily NEWSPAPER
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 10 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

Նախկին վարչապետները Կարս-Ախալքալաք երկաթուղու եւ ոչ միայն դրա մասին

Նախկին վարչապետներ Խոսրով Հարությունյանն ու Հրանտ Բագրատյանը երեկ «Հայելի» ակումբի հյուրերն էին: Նրանց բանավեճը սկսվեց Կարս-Ախալքալաք երկաթուղու կառուցման թեմայից:

Խոսրով Հարությունյանի կարծիքով, Կարս-Ախալքալաքը քաղաքական նախագիծ է, չնայած «երբ աշխատի Կարս-Գյումրին, կդառնա տնտեսական»: Այդուհանդերձ, ըստ **Խոսրով Հարությունյանի**, մենք ուշացել ենք «դրա դեմն առնելու համար»: Անհրաժեշտ էր հստակ ձեւակերպել տարածաշրջանային համագործակցության մեր տարբերակը ավելի վաղ: Նախկին վարչապետի կարծիքով, Հայաստանը պարտավոր է իր հարեւանների հետ լավ հարաբերություններ ունենալ, ինչի համար անհրաժեշտ է այնպիսի ճանապարհներ գտնել, որ մեր հարեւանները նույնպես շահագրգռված լինեն դրանով:

Հրանտ Բագրատյանի կարծիքով, Կարս-Ախալքալաքը Հայաստանի արտաքին քաղաքականության խոշոր պարտությունն էր: Ըստ նրա, Հայաստանի «պարտսիվ արտաքին քաղաքականության» հետեւանք է նաեւ այն, որ «Վրաստանը մեզ համարում է շատ ավելի պակաս բարեկամ, քան Թուրքիային եւ Ադրբեջանին»: Ելույթ ունեցողի կարծիքով, «մենք Ջավախքը դարձրեցինք գործոն Վրաստանի» դեմ:

Հայ-վրացական հարաբերությունների առնչությամբ Խոսրով Հարությունյանն այն կարծիքը հայտնեց, որ դրանք երբեք էլ եղբայրական չեն եղել, եւ 90-ական թվականներին «մեզ հարվածում էին նաեւ հյուսիսից»: Հրանտ Բագրատյանն անընդհատ մատնանշում էր այն հանգամանքը, որ ինքը պարբերաբար հանդիպում էր Վրաստանի այն ժամանակվա իր գործընկերոջ հետ: Սակայն նախկին վարչապետը նախընտրեց չխոսել այն մասին, որ, այդուհանդերձ, Հայաստան մտնող գազատարի Վրաստանի տարածքում գտնվող հատվածում պայթեցումները չէին նվազում:

Հրանտ Բագրատյանի կարծիքով, Հայաստանը սխալ քաղաքականություն է վարում նաեւ Թուրքիայի հետ, քանի որ չի հայտարարում, որ ցեղասպանության ճանաչմամբ տարածքային պահանջներ չի հետապնդում: Խոսրով Հարությունյանն այդ հարցի առնչությամբ այն տեսակետն ունի, որ Թուրքիայի կողմից ցեղասպանության ճանաչումը պետք է դիտարկվի մեր երկրի անվտանգության համակարգում, այլապես Թուրքիան Հայաստանի համար դեռ երկար կհամարվի որպես սպառնալիք:

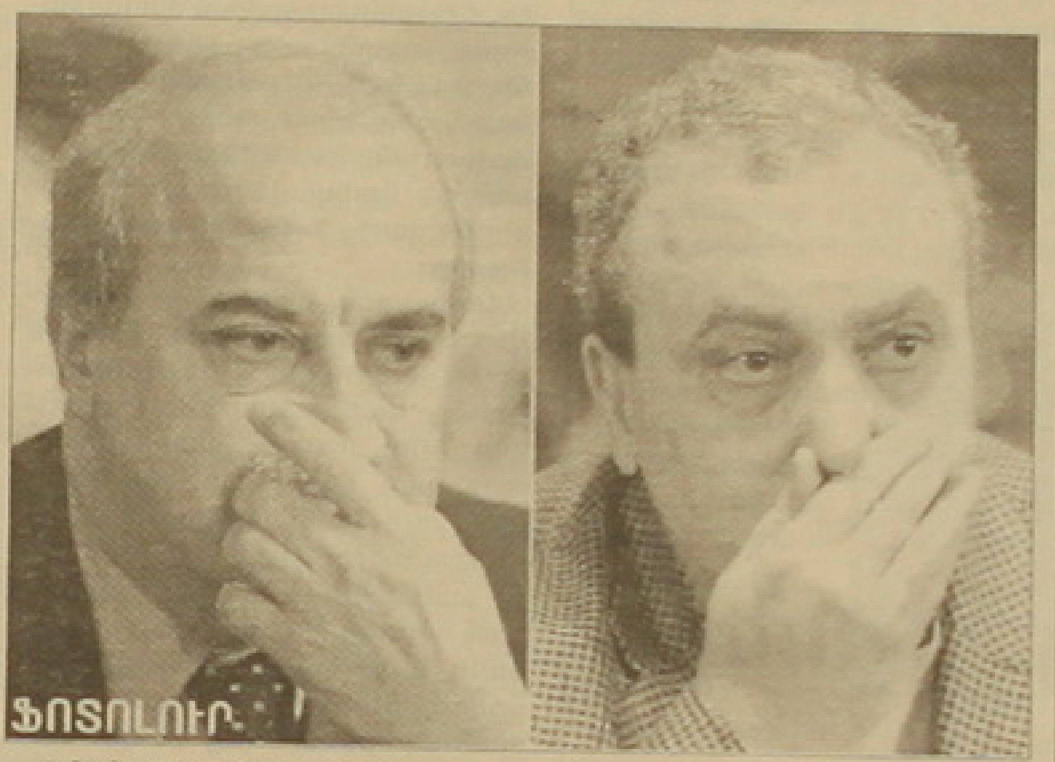

Ինչո՞ւ Իրան-Հայաստան գազատարը չի կառուցվել 1998 թ.-ին, ինչո՞ւ է կառուցվել 700 մմ, այլ ոչ թե 1200 մմ տրամագծով: Այս հարցերն էր առաջադրում Հրանտ Բագրատյանը, ներկայացնելով դրանք որպես Հայաստանի արտաքին քաղաքականության անհաջողություններ: Ըստ նախկին վարչապետի, ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման ներկայում առաջադրված տարբերակն էլ ավելի լավը չէ, քան 1997 թ.-ին առաջարկված փուլային տարբերակը: Նրա համոզմամբ, ներկայում միայն «ինչ-որ հանրաքվե» է ավելացել: Ստիպված ենք նախկին վարչապետին հիշեցնել, որ 1997 թ.-ի առաջարկում Լեռնային Ղարաբաղի կարգավիճակի մասին ընդհանրապես չէր խոսվում:

«Ազգի» հարցին, թե ինչո՞ւ նախկին վարչապետը խոսում է Իրան-Հայաստան գազատարը 1998 թ.-ին կառուցելու անհրաժեշտության մասին, այլ ոչ թե, ասենք, 1995 թ.-ի մասին, Հրանտ Բագրատյանը պատասխանեց, որ «այո, ցանկանալի, թող 1991 թ.-ին կառուցվեր»: Իսկ մեր այն դիտարկման կապակցությամբ, որ նախկին իշխանությունների օրոք անհնար եղավ խուսափել Բաքու-Ջեյհան նավթամուղի Հայաստանով շրջանցելն, այնպես, ինչպես հիմա Կարս-Ախալքալաքը, նախկին վարչապետն ասաց, որ ինքը չի ասում, որ պատրաստի դեղատոմսեր ունի, բայց ասում է, որ այդ ուղղությամբ տարվող քաղաքականությունը պտուղներ չի տվել:

Խոսրով Հարությունյանն էլ այս հարցերի առնչությամբ նշեց, որ ոչ վերոհիշյալ երկաթուղու, ոչ էլ նավթամուղի կառուցումը Հայաստանին շրջանցելով ճակատագրական նշանակություն չունեն: Դրանք հնարավորություն էին ընձեռում ավելի արագ զարգանալու, բայց չի նշանակում, թե այլեւս ոչինչ անել հնարավոր չէ: Իրան-Հայաստան գազամուղն էլ, ըստ Խոսրով Հարությունյանի, անհրաժեշտության դեպքում դժվար չի լինի զուգահեռ կառուցել նաեւ 1200 մմ տրամաչափով:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Խոսրով Հարությունյանը կմասնակցի ընտրություններին, Հրանտ Բագրատյանը՝ ոչ

Պատասխանելով լրագրողների հարցերին՝ Խոսրով Հարությունյանը հայտնեց, որ իր ղեկավարած Քրիստոնեա-դեմոկրատական միությունը խորհրդարանական ընտրություններին կմասնակցի միայնակ, առանց որեւէ դաշինքի, քանի որ նախընտրական դաշինքներն արհեստական են եւ ընտրություններից հետո դրանք ավարտվում են «ծանր ապահարզանով»: Նա նաեւ չբացառեց մեծամասնական ընտրակարգերով իր առաջադրվելու հնարավորությունը:

Հրանտ Բագրատյանն ու նրա գլխավորած կուսակցությունն ընդհակառակը չեն մասնակցի ընտրություններին, քանի որ դրանք, նախկին վարչապետի համոզմամբ, թատրոն են լինելու: Նրա կարծիքով ընտրություններում իշխանությունը հաղթելու է, իսկ ընդդիմության վերցրած 20-25 տոկոսը որոշելու է իշխանությունը: «Ընդդիմության մի մասը սիրախաղ է անում նախագահի հետ, մյուսը՝ պաշտպանության նախարարի», ասաց Հրանտ Բագրատյանը, ավելացնելով, որ այդ դաշտում իրենք իրենց տեղը չեն տեսնում:

Ա. Մ.

ԵԱՀԿ ՄԽ-ն կոչ է անում հրաժարվել...

1-ին էջից

Ադրբեջանական «Թրենդ» գործակալության տեղեկացմամբ, փետրվարի 14-ին եւ 15-ին Փարիզում ԵԱՀԿ գործող նախագահի անձնական ներկայացուցիչ Անջեյ Կասպրշիկի մասնակցությամբ խորհրդակցության ավարտին Մինսկի խմբի համանախագահները հույս են հայտնել, որ կողմերը բաց չեն թողնի բանակցությունների վերջին ամիսներին ձեռք բերված հնարավորությունը, եւ Հայաստանի ու Ադրբեջանի արտաքին գործերի նախարարները կհանդիպեն մոտ ապագայում հակամարտության կարգավորման ապագա համաձայնության հիմնական սկզբունքների առումով առկա տարաձայնությունների հարթեցման համար:

Փետրվարի 15-ին Մինսկի խմբի համանախագահների եւ ԵԱՀԿ գործող նախագահի անձնական ներկայացուցչի հետ հանդիպել է նաեւ Հայաստանի արտգործնախարար Վարդան Օսկանյանը: Ինչպես **«Ազգը»** տեղեկացրել է, ադրբեջանական կողմն, ի դեմս Ադրբեջանի ԱԳՆ մամուլի ծառայության ղեկավար Թահիր Թաղիզադեի, հայտարարեց Փարիզ գնալու մտադրության բացակայության մասին:

Ինչ վերաբերում է համանախագահների եւ Օսկանյանի հանդիպմանը, ապա, ըստ Հայաստանի ԱԳՆ մամլո քարտուղարի տեղակալ Վլադիմիր Կարապետյանի, հանդիպման մասնակիցները քննարկել են Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության կարգավորման բանակցային գործընթացի ներկա իրավիճակը, խնդրի կարգավորման հեռանկարները, ինչպես նաեւ բանակցությունների սեղանին դրված հիմնական սկզբունքները: Վարդան Օսկանյանը քննարկել է նաեւ ադրբեջանցի գործընկեր Էլմար Մամեդյարովի հետ հերթական հանդիպման ժամկետները:

Փաստացի, Օսկանյան-Մամեդյարով մարտի սկզբին կայանալիք հավանական հանդիպումը անգամ որոշակի առումով պահանջված է: Կողմերին բանակցային գործընթացում տարաձայնությունների առիթ տվող դրույթների շուրջը համաձայնության գալու հորդոր անելուն զուգընթաց թերեւս հարկ էր ընդհանրապես բանակցային գործընթացը հարցականների տակ չդնելու կոչ հղել, այլապես ՄԱԿ-ում ՎՈՒԱՄ նախաձեռնությունն անտեղիության մասին խոսելիս լռել ադրբեջանական դիվանագիտական մտքի «գոհարների» մասին առնվազն անհավասարակշիռ մոտեցում է:

Ինչեւէ, հուսանք, ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի տեսադաշտում որեւէ պահի քննարկման առարկա կդառնան նաեւ ադրբեջանական կողմի ապակառուցողական մոտեցումն ու հայտարարությունները, որոնցում ոչ ավել, ոչ պակաս խոսվում է բանակցությունների դադարեցման մասին:

«Ապագա խորհրդարանը փողատերերի խորհրդարան է լինելու»

«Երկիրը դարձել է քրեագործությունների, ողորմածություններ ընդունողների երկիր, որի կողքին իհարկե չեն կարող նկատվել ավանդական կուսակցությունները, որոնք հնարավորություն չունեն մի գրպանից հանեն, տան ժողովրդին, մյուս գրպանով էլ լցնեն տարիներ շարունակ ժողովրդից թալանածը», երեկ «Փաստարկ» ակումբում հայտարարեց Հայաստանի կոմունիստական կուսակցության կենտրոնական կոմիտեի (կենտկոմ) առաջին քարտուղար **Ռուբեն Թովմասյանը**: Ընդգծելով, որ մեր երկրի 74 կուսակցություններից ոչ մեկը չի առաջարկում գաղափարախոսության պայքար, նա նշեց, որ ընտրական ամբողջ քարոզարշավը վերածվել է դրամաֆինանսական քարոզարշավի եւ բոլորը պայքարում են ֆինանսական դիրքերից: «Գնում է լայն ճակատով իշխանությունը գնելու գործընթաց», ասաց կենտկոմի առաջին քարտուղարը՝ համոզմունք հայտնելով, որ առաջիկա խորհրդարանը լինելու է փողատերերի խորհրդարան՝ այն էլ կանաչ գույնի (նկատի ունի դոլարը), «որի կուրսը երբ պետք է, բարձրանում է, երբ պետք է, իջնում է»:

Գաղափարախոսության բացակայության եւ միայն ու միայն ֆինանսական պայքարի այս ֆոնի վրա, Ռուբեն Թովմասյանի խոսքով, իրենք ոչ պատրաստվում են եւ ոչ էլ հնարավորություն ունեն պայքարելու: «Չի կարելի ընտրությունները խեղդել այդ ճանապարհով, պետք է ժողովրդին ազատ թողնել, որ իր կամքն արտահայտի»: Կոմկուսը, սակայն, պայքարելու է իր գաղափարախոսությամբ, որը ժողովրդին է ներկայացնելու տնից տուն, շենքից շենք եւ բակից բակ այցելելով: Կոմկուսի ղեկավարը վստահ է, որ եթե ժողովուրդն ընդունի իրենց ճշմարտությունը, իրենք կստանան 5 տոկոսից ավելի ձայներ: Ինչ վերաբերում է ընտրություններին կոմկուսի մասնակցության ձեւաչափին, ապա. «Բանակցություններ կան, բայց տրամադրված ենք միայնակ գնալու ընտրություններին»:

Ակումբի երեկվա հյուրը իրենց կուսակցության գլխավոր խնդիրը համարեց հայ-ռուսական բարեկամության ամրապնդումը, հետո էլ անդրադարձավ իրենց գաղափարներին, որոնք հասարակ ժողովրդինն են: Ինչ վերաբերում է կոմունիստների սխալներին, ապա Ռուբեն Թովմասյանը նշեց, որ իրենք երբեք չեն լռել իրենց սխալների, «հաճախ կոպիտ» սխալների մասին: Բայց սայթաքումներն էլ իրենց պատճառներն են ունեցել. «Մենք առաջինն էինք, որ գնացինք սոցիալիզմի ճանապարհով, մեզ անհայտ ճանապարհով, դրա համար էլ սայթաքումներ եղել են»:

Կոմունիստական կուսակցության շարքերը լքած անձանց առնչությամբ կենտկոմի առաջին քարտուղարը պարզաբանեց. «Կոմկուսի շարքերից մարդ դուրս չի եկել: Միայն հեռացվել են այն մարդիկ, ովքեր լինելով մեր կուսակցությունում՝ ծառայել են այլ կուսակցությունների: Նրանք չեն հեռացել, այլ հեռացվել են կուսակցությունից»:

ԳՈՀԱՐ [illegible]

Հայ տղամարդիկ ավելի շատ են երեխա ուզում, քան կանայք

1-ին էջից

Հայ տղամարդիկ ավելի շատ են երեխա ուզում, քան կանայք: Այո, հարցումը նման փաստ է արձանագրել: Տղամարդկանց 44 տոկոսը նշել է, որ իդեալական է համարում 2 երեխա ունենալը, 30 տոկոսը՝ 3 եւ միայն 18 տոկոսն է 4 կամ ավելին ունենալու ցանկություն հայտնել:

Այնուամենայնիվ, վերջին տասը տարիների ընթացքում պտղաբերության ցուցանիշը չի փոխվել: Կանայք ունենում են միջինը 1,7 երեխա:

Հարցված կանանց 75 տոկոսն ասել է, որ չի ցանկանում նոր երեխա ունենալ: 2 երեխա ունեցող կանանց կեսը (2000) երրորդ երեխայի մասին չի էլ փորձում մտածել, իսկ 3 երեխա ունեցող 1000 կանանցից ընդամենը 10-ն են, որ ասել են, թե կուզենային 4-րդն էլ ունենալ: Ընդ որում, պտղաբերության մակարդակը փոքր-ինչ ավելի բարձր է գյուղական, քան քաղաքային բնակավայրերում:

Եթե այստիսին են կանանց ու տղամարդկանց դիրքորոշումները եւ նույնն են մնացել 2000-ից այս կողմ, պիտի ենթադրել, որ ընտանիքը երեխաներով հարստացնելու նախաձեռնությունն ու վճռական դերը հայկական ընտանիքում, գոնե այդ ժամանակվա տվյալներով, պատկանում է կնոջը, տղամարդու ցանկությունն առաջնային չէ:

Մեր կանայք որպես կանոն, վաղ տարիքում չեն ծննդաբերում, միջին տարիքը՝ 20-22 տարեկանն է: Իսկ որպեսզի հասարակությունը բնական աճ ու վերարտադրություն ունենա, այդ ցուցանիշը պիտի կրկնակի լիներ:

Զուգընթաց, դեռեւս բարձր է աբորտների (հղիության արհեստական ընդհատում) մակարդակը, թեեւ 2000-ի համեմատ նվազման չնչին միտումներ են նկատվում: Բավական է ասել, որ կանանց հղիությունների 45 տոկոսն ավարտվում է աբորտներով: Այն ավելի տարածված է գյուղական շրջաններում, հատկապես Գեղարքունիքի, Կոտայքի եւ Տավուշի մարզերի կանայք ամենաշատն են ունենում աբորտներ:

Վերջին 2 տարիներին նկատվել է նաեւ մանկական մահացության (0-5 տարեկան երեխաներ) ցուցանիշի նվազման միտում, որը, սակայն, նախորդ տարիներին այնքան բարձր է եղել, որ այս 2 տարին մեծ ակնկալիքներ թույլ չի տալիս փայփայել:

Տարբեր կարգի տվյալների համադրումը թույլ է տալիս եզրակացնել, որ բնակչության վերարտադրության խնդիրը Հայաստանում բավական տագնապեցնող է: Պետությունը պիտի լրջորեն մտածի բազմազավակության (գոնե 3, 4 երեխայի դեպքում) խթանելու ավելի հրապուրիչ առաջարկներ անելու մասին, ձեռնպահ մնալով երկչոտ միջոցառումներից, ինչպիսին էր վերջերս ներկայացվածը՝ յուրաքանչյուր 3-րդ, 4-րդ երեխայի համար միանվագ նպաստ՝ 200 հազար դրամի չափով:

Փաստորեն, այս հետազոտությունը, թեեւ ոչ լիարժեք, բայց բավական վստահելի տեղեկատվական շտեմարան կծառայի ոլորտի տարբեր ճյուղերի մասնագետների համար, եւ որոշակի օրինաչափությունների բացահայտումը կօգնի նաեւ հասկանալ բժշկական անմատչելիության բազմազան պատճառները, առողջության ու բնակչության աճի համար ռիսկային, վտանգավոր երեւույթներին նպաստող ու խթանող գործոնները:

Գոնե ուսումնասիրված հարցերի վերաբերյալ մասնագետները որոշակի տեղեկություններ կունենան եւ ստիպված չեն լինի ամեն անգամ արդարանալ լրագրողների առաջ, թե առողջապահական տասնյակ խնդիրների վերաբերյալ խիստ մոտավոր, հայեցողական տվյալներ են ընդամենը առկա:

Հայ կանայք գիրանում են 40-49 տարեկան հասակում

Ըստ 2005 թվականին Հայաստանի ժողովրդագրության եւ առողջության հարցերի շրջանակում կատարված ուսումնասիրության, հայ կանանց 27 տոկոսը տառապում է գերքաշից կամ ճարպակալումից: 16 տոկոսը տեղավորվում է «գեր» բնորոշման շրջանակներում:

Երիտասարդ կանայք ու աղջիկները դուրս են մնում գիրության տարբեր մակարդակներից: Հայ կանայք սկսում են գիրանալ 40 տարեկանից հետո: Ըստ նոր տվյալների, 40-49 տարեկան կանանց 33 տոկոսը գեր է: Իսկ սա քանի որ բավական պատկառելի ցուցանիշ է, պիտի ենթադրել, որ հայ կանայք այնքան էլ նախանձախնդիր չեն իրենց արտաքին բարեմասնությունները պահպանելու հարցում, ինչպես ասենք, ֆրանսուհիներն ու անգլուհիները:

Իսկ եթե կորչում են ջանքն ու շահագրգռությունը արտաքինը թարմ պահելու հարցում, պիտի ենթադրել, որ հայ կանայք նախ եւ առաջ հոգեպես են ծերանում:

Կ. Պ.

ԱԶԳ **Մտահոգություններ**

Մոտենում են 2007 թ. խորհրդարանական ընտրությունները: Օրը ճշգրտված-որոշված է՝ 12-ը մայիսի: Մի գերհզոր պետություն էլ արդեն խոստացել է 6 մլն դոլար հատկացնել մեր ընտրությունները «մարդավարի» կամ դեմոկրատաբար անցկացնելու նպատակով: Ու մենք չենք էլ մտածում վիրավորվել. դրա ժամանակը չէ…
Եթե ասենք, որ հասարակությունը շունչը պահած այդ օրվան է սպասում, հումորի զգացում ունեցող ընթերցողը լիաթոք կծիծաղի, իսկ նա, ով այդ զգացումը վաղուց կորցրել է կենցաղային դժվարություններով լի «կյանք» կոչված կիսակայարանում, ամենաքիչը մեկ-երկու «քաղցր» բառով կհիշի տողերիս հեղինակին:
Ստորեւ ներկայացվող նյութը փորձ է ցույց տալու, թե ինչպիսին ենք մենք այսօր՝ ընտրությունների նախաշեմին:

Փորձե՞նք ավելի վատը չլինել

Թե՞ հավես չկա

Հրանտ Դինք

Հետտոնական թմբիրից դեռ կարգին դուրս չեկած ալեկոծվեցինք՝ սպանվել է Հրանտ Դինքը: Վերջինիս ողբերգական մահն ու դրա միջազգային արձագանքը պատճառ ու առիթ դարձան, որ այդ հայրենասեր մտավորականը ճանաչելի դառնա հայ հասարակության գրեթե բոլոր շերտերի համար: Գրեթե, քանի որ միշտ եւ ամենուրեք կգտնվի մարդկանց մի տեսակ, ում համար «հայրենիք», «հայրենասիրություն», «ազգ» բառերն ավելի քիչ նշանակություն ունեն, քան իրենց բջջային հեռախոսի մոդելը կամ մեքենայի ազդանշանի ուժգնությունը: Բազմաթիվ շահարկումների, անկեղծ կամ բորբոքված-հաշվենկատ ելույթների թոհուբոհում եթե մենք մի քիչ ավելի հայացանք, ուրեմն կարելի է արձանագրել, որ հայրենական հեռուստալրագրային քարոզչամեքենան իր կամքից անկախ վատ չկատարեց իրեն ի վերուստ վերապահված դերը, այն է՝ զբաղվել աճող (եւ աճած) սերնդի հայեցի դաստիարակությամբ: Հեռուստատեսային հաղորդումների կոսմոպոլիտ (ըստ պատասխանատուների՝ առաջադեմ) առօրյա կեցվածքին 101-րդ անգամ, այն էլ անտեղի չանդրադառնանք, միայն նշենք, որ ՀՀ բանակի 15 ամյակին նվիրված հաղորդումներն ու Երեւանով մեկ սփռված գովազդային հիշեցում-վահանակները հաճելիորեն զարմացրին ու ինչ-որ չափով լրացրին այն բացը, որ կա արդեն նշված հայեցի դաստիարակության բնագավառում:

Ափսոս միայն, որ հրանտդինքյան այդ օրերին քչերն իմացան, որ կյանքից հեռացավ մեկ այլ հայ մտավորական, անունը՝ Խորեն Պալյան:

«Խելոք մնա, թե չէ ավտոդ կվառեմ»

Սուրեն Բաղդասարյանի եւ Արա Սաղաթելյանի մեքենաների հրկիզման կազմակերպիչ-կատարողներին գտնել-չգտնելը թողնենք իրավապահ կառույցների խղճին (իրավապահ մարմին ու խիղճ. անհամատեղելի՞ են): Տխուր խորհրդածությունների տեղիք է տալիս դրանց հասարակական «չարձագանքը»: Այսինքն, աշխատավայրում, խանութում թե երթուղային տաքսիներում այդ ու նմանատիպ դեպքերի քննարկումները, հազվադեպ բացառություններով, չեն անցնում «Դե, եսիմ ում եսիմ ինչ վատություն է ուրեմն արել», «Նրան հասնում էր (չէր հասնում)» մտքերի սահմանը: Քչերի մտքով անցավ, ավելի քչերն էլ չասենք համարձակություն, այլ՝ հավես չունեցան ինչեցնելու. «Ինչպե՞ս կարելի է»-ն: Ինչպե՞ս կարելի է արդարացնել ամեն բնույթի ու բարդության, միջանձնական կամ միջխմբային հարցեր լուծելու, առավել եւս ազատ խոսքը կաղապարելու այս եղանակը: Լավ այն պատճառով, որ դրանից չենք տուժել մե՞նք, կամ մեր հարազատնե՞րը: Է, հետո՞: Իսկ գուցե որքան էլ անկատար են մեր օրենքները, ավելի անկատար՝ դրանք կիրառելու կերպերն ու ձեւերը, մե՞նք հարցեր լուծելու նման եղանակը: Թե չէ, Աստված մի արասցե, հեռու չէ այն օրը, երբ հասարակության լուռ հավանությամբ կսկսեն մեքենաներ ու շենքեր պայթել-փլվել, որից տուժողների մեջ չե՞նք կարող մենք չլինել: Այնժամ ուշ կլինի հասկանալու համար, որ վաղվա այդ դժբախտություններին արժանացել ենք այսօր՝ օրենք ու կարգապահություն հասկացություններից «հուշտ» լինելով, Լինչի դատաստանի կողմնակիցների մեջ լինելով կամ լուռ թե բարձրաձայն նրանց արդարացնելով:

«Էս սարն իմն է, էս ծառն իմն է»

«Իմ»-ը այս դեպքում հանգիստ կարելի է վերափոխել ՍԻՄ-ի, սարի ու ծառի փոխարեն էլ հասկանալ կուսակցություն ու գրասենյակ: Հրանտ Խաչատրյան-Հայկ Բաբուխանյան հակամարտությունը դեռ ընթացքի մեջ է, դեռ վաղ է վերջնական եզրակացություններ անելը, թե ով որքան է ճիշտ կամ սխալ: Առայժմ պարզ է միայն, որ տրոհվեց քիչ թե շատ անուն-հեղինակություն ունեցող հերթական կուսակցությունը, կրկին՝ ընտրությունների նախաշեմին: Ներսից թե դրսից, այս դեպքում այնքան էլ էական չէ գոնե ոչ ՍԻՄ-ականների համար: Տխուր է միայն, որ Հ. Խաչատրյանը չկարողացավ խուսափել ինչ-որ մեկի կողմից բեմադրվող այս ներկայացման մեջ դեր ունենալուց ու իր կամքին հակառակ՝ այս շոուի կազմակերպիչների ջրաղացին ջուր լցնելուց: Նրան հասկանալ կարելի է. տարիների աշխատանքի արդյունքին են փորձում տիրանալ, տարիներով ու դեպքերով ստուգված-փորձված անունն ու հեղինակությունն են փորձում մրոտել: Դա ցույց է տալիս միայն, թե քաղաքական դաշտ «փչացնողները» ինչ զգայուն թելերի վրա կարող են խաղալ ու խաղադրույքներ կատարել իրենց նպատակին հասնելու համար: Չհասկանալով սակայն, որ քաղաքական դաշտի ու էթիկայի չգոյությունը բումերանգի պես հարվածելու է: Վաղը: Իրենց:

«Դե մենք օրենք չսիրող ազգ ենք»

Մեր հասարակությունը հիվանդ է, ու հիվանդ է առաջին հերթին անկարգապահությամբ: Պատճառների մասին կարելի է անվերջ խոսել, բայց փորձենք մտածել այն վերացնելու մասին: Սկսենք ամենատարրականից ու հիմնեն մեզանից, քանի որ հարցը, թե տեսական ո՞ր կառույցը, երբ ու ինչպե՞ս պետք է զբաղվի կազմակերպված, կարգապահ հասարակություն դաստիարակելով, երկարատեւ, բազմակողմանի քննարկման նյութ կդառնա ու ամենայն հավանականությամբ, միայն քննարկում էլ կմնա: Ընդամենը: Սկսենք մեզանից, քանի որ ոչ ոք չի՛ արգելում ծխախոտի մնացորդը կամ անպետք թուղթը աղբարկղ գցել, ոչ ոք չի՛ արգելում հասարակական վայրերում հասարակության անդամին վայել պահվածք ունենալ, ոչ ոք չի՛ արգելում կանգառից դուրս կանգառ չպահանջել մեզ նման անկարգապահ ծխող-«երաժշտություն» վայելող-«պասսաժիռ հավաքող» վարորդից:

Ո՞վ է արգելում մեր մանր, միջին թե խոշոր գործարարին հարկերը նորմալ մուծել: Մարդկային գործո՞նը, թե անկատար օրենքները, որոնց պատճառով «բոլոր հարկերը եթե տանք՝ մեզ տալը բան չի մնա»: Գուցե ինչ-որ բան մտածենք՝ օրենքները փոփոխելու, այլ ոչ թե դրանք հազար ու մի միջոցներով շրջանցելու, պետբյուջեի փոխարեն չգիտես ում գրպանը լցնելու համար:

Ո՞վ կամ ի՞նչն է արգելում պետության կարիքների ձեռքը կրակն ընկած Կոզեռնի կամ Ֆիրդուսիի բնակիչներին այնքան փող-փոխհատուցում տալ, որ նրանք սիրահոժար զիջեն իրենց պատկանող տարածքնե՞րը (եթե փաստաթղթեր չկան, դա դեռ չի նշանակում, որ այդ մարդը երկար տարիներ չի ապրել այդտեղ, ու դա պարզելը անլուծելի խնդիր չէ պետական մարմինների համար. ցանկություն լինի): Պետբյուջեի սղությո՞ւնը, թե՞ հերթական գործարարի՝ «ավելորդ ոչ մի կոպեկ» չծախսելու ցանկությունը:

Ու այսպես շարունակ կարելի է գտնել-տեսնել բաներ, որ ոչ ոք մեզ չի՛ արգելում անել (ու դա արդեն լավ է), բայց մենք չենք անում, քանի որ կամ լծակներ չկան մեզ պարտադրելու՝ անելու ճիշտը, լավը, բարին, կամ էլ ուղղակի հավես չունենք:

Հետաքրքրական է՝ ուղեւորնե՞րը, վարորդնե՞րը, թե ոստիկանները պատճառ դարձան, որ «կանգառից դուրս կանգառ չպահանջելը» միամսյակային կոչից այն կողմ չանցավ ու հիմա «աշխատում» է միայն Երեւանի կենտրոնական պողոտայի հատվածում, այն էլ երեւի՝ ժամանակավորապես:

Վերջաբանի փոխարեն

«Շատ բարի, բայց ո՞ւր գնալ: Հայաստա՞ն: Ինչպես կարող էր ինձ նման մեկը, որն ընդվզում է անօրինականությունների դեմ, հանդուրժել այնտեղ կատարվող անօրինականությունները: Գուցե այնտեղ ինձ ավելի մեծ փորձություննե՞ր էին սպասում»:

(Հատված Հրանտ Դինքի վերջին հոդվածից)

ԱՐԾՐՈՒՆ ԿՈՍՏԱՆՅԱՆ

ԵՊՀ ԸՆԴԼԱՅՆՎԱԾ ՆԻՍՏՈՒՄ

Հանրակրթության օրենքում շտկելի բազմաթիվ կետեր կան

«Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծն ինչպես մասնագիտական, այնպես էլ լեզվական, խմբագրման ու սրբագրման կարիք ունի, բայց ընդհանուր առմամբ հաջողված փաստաթուղթ է», Երեւանի պետական համալսարանի ռեկտորատի ընդլայնված նիստում նախորդ օրն անցկացված նախագծի քննարկումից հետո համալսարանի կարծիքն ամփոփելով ասաց մանկավարժության ամբիոնի վարիչ **Նազիկ Հարությունյանը**:

Նախագծի մշակումը համարվեց մի քիչ ուշացած, սակայն խիստ անհրաժեշտ՝ հանրակրթությունը կանոնակարգելու առումով, որից հետո նշվեցին փաստաթղթում տեղ գտած անճշտությունները, հակասություններն ու վրիպումները: Օրինակ, «օրենքում չի սահմանվում, որ հանրակրթական դպրոցը սոցիալական համակարգ է, որտեղ իրականացվում է սովորողների սոցիալական դաստիարակությունը, որը բազմամակարդակ պրոցես է, գիտելիքների, վարքագծային նորմերի եւ հասարակության մեջ հարաբերությունների իմացություն, որի արդյունքում անձը դառնում է հասարակության լիիրավ անդամ: Օրենքի բոլոր հոդվածներում շեշտադրվում է հանրակրթական դպրոցի միայն կրթական գործառույթը, բաց են մնացել սովորողների սոցիալականացման եւ դաստիարակության հիմնահարցերը»: Նազիկ Հարությունյանն իր խոսքում ընդգծեց, որ մանկավարժություն գիտության մեջ այսօր փոխվել են հարացույցները՝ ամբողջ աշխարհում «գիտելիքային ուսուցում կրթական հարացույցից անցում է կատարվել անձնակողմնորոշիչ, ձեւավորող-զարգացնող հարացույցի, ըստ որի հանրակրթության հիմնական նպատակը սովորողների անձի ձեւավորումն ու զարգացումն է սոցիալականացման գործընթացում, իսկ գիտելիքները միջոց են անձի զարգացման համար»:

Նախագծում հակասական ձեւակերպում ունեն ուսումնական հաստատության կառավարման վերաբերյալ կետերը. ըստ 2, 3-րդ կետերի, տնօրենը որպես գործադիր մարմին նշանակվում եւ ազատվում է աշխատանքից: Մինչդեռ հանրակրթության ոլորտում իրականացված բարեփոխումների համաձայն, Հայաստանի հանրակրթական դպրոցներում տնօրենը ոչ թե նշանակվում է, ինչպես նշվում է օրենքում, այլ ընտրվում՝ դպրոցներում ձեւավորված կառավարման կոլեգիալ մարմինների՝ դպրոցական խորհուրդների կողմից: «Դպրոցի տնօրենների նշանակումը եւ ազատումը հետընթաց քայլ է դպրոցների կառավարման ապակենտրոնացման գործընթացում եւ ապացույց է կենտրոնացված կառավարման եւ ժողովրդավարական սկզբունքի թուլացման», ասաց Հարությունյանը:

Անդրադառնալով հոդված 16-ի 2-րդ կետին, ըստ որի ուսումնական խմբերը՝ դասարանները կազմավորվում են ըստ սովորողների տարիքի եւ նրանց կողմից ուսումնական ծրագրի յուրացման աստիճանի, նա փաստեց, որ նախագծում հստակ չի նշվում, թե ո՞ր դասարանից են անցնում տարբերակված ուսուցման եւ արդյոք այն սկսվում է տարրական դպրոցից: Այս հիմնահարցի հոգեբանական կողմը տեսանելի դարձնելու նպատակով նա բերեց Գերմանիայի օրինակը, որտեղ տարրական դպրոցում 6 տարի խորությամբ ուսումնասիրվում են երեխաների ընդունակությունները, կարողությունները, ժառանգական նախադրյալները, հետաքրքրությունները, անհատական եւ հոգեբանական առանձնահատկությունները, որից հետո միջին դպրոցում անցում է կատարվում տարբերակված, նաեւ անհատական ծրագրերով ուսուցման: Նախագծի այս կետը, ըստ պետհամալսարանի, կարիք ունի վերանայման ու հիմնավորման կարիք:

Նախագծի հեղինակները չափազանց խիստ են գտնվել հատկապես կարգապահական տույժեր սահմանելիս՝ «Համաձայն չենք հատկապես 7-րդ կետի 2-րդ ենթակետի կիրառմանը, երբ 2 նկատողության դեպքում աշակերտը հեռացվում է դպրոցից: Արհեստականորեն մասսայաբար կավելացնենք թափառաշրջիկ եւ օրինախախտ երեխաների թիվը, որը կարծում ենք մանկավարժորեն ճիշտ չէ»:

Պետական ավարտական քննությունների վերաբերյալ կետում, նախագիծը մշակողները չգիտես ինչու մոռացել են գնահատման եւ տեստավորման կենտրոնի մասին եւ ոչ մի խոսք չեն նշել քննությունների կազմակերպման ու անցկացման իրական պատասխանատուի մասին:

Ինչպես նշել էինք մեր նախորդ հրապարակման մեջ, համալսարանի ռեկտորատի ընդլայնված նիստում ներկա էին նաեւ ԱԺ գիտության, կրթության, մշակույթի եւ երիտասարդության հարցերով հանձնաժողովի նախագահ **Հրանուշ Հակոբյանն** ու ԿԳ փոխնախարար **Բագրատ Եսայանը**: Նախագծի քննարկման ընթացքում խոսվեցին հանրակրթության տարբեր խնդիրների մասին, որոնցից ամենացավալին հայոց լեզու, գրականություն ու հայոց պատմություն առարկաներին հրաշալի տիրապետելու աշակերտների ու նաեւ ուսանողների հետզհետե նվազող ձգտումն է:

ԵՊՀ բանասիրության ֆակուլտետի դեկան **Արծրուն Ավագյանը** դրա պատճառների հիմքում տեսնում է կրթական բարեփոխումների վատ սկիզբը, քանի որ՝ «Վատ սկիզբն այլեւս անդառնալի է դարձնում կորուստը, ինչպես, օրինակ, Հայաստանի անկախության վատ սկիզբը տեղիք է տվել այնպիսի սխալների եւ արատների, որ արդեն 15 տարի չենք կարողանում շտկել: Դպրոցներում բուհական ընդունելության նոր կարգ ենք սահմանել, առանց փորձարկման: Մի քանի դպրոցներում արվել է, բայց մի քանի տարի բոլոր դպրոցներում պիտի արվեր: Ստացվում է, որ առանց տառ գրելու, պլյուս-մինուսով գիտելիք է որոշվում: Այդպիսի մեքենա ոչ ստեղծվել է, ոչ էլ այդպիսի մեթոդ կա, որ գրականագիտական ունակությունները կարողանանք պլյուս-մինուսով որոշել:

Վեց տարեկան երեխային տանում ենք դպրոց առանց նրան սնունդ տալու, առանց հատուկ պայմաններ ստեղծելու, որոշ դպրոցներ հարմարեցրել են, բայց էլի չեն համապատասխանում 6 տարեկանների մուտքին: Դպրոցներ ունենք, որտեղ ջեռուցում չկա, դա նույնն է, թե դրսում դաս անես: Իբր որոշ գումարներ են տրվում էլեկտրական ջեռուցման համար, բայց բետոնե շենքերը հնարավոր չէ ոչ մի կերպ տաքացնել, եթե կաթսայատուն չկա: Եթե ջեռուցում չկա, ի՞նչ ուսուցման, ի՞նչ որակի մասին կարող է խոսք լինել, ի՞նչ մեթոդների մասին: Որակ չի կարող լինել, քանի դեռ պետականորեն շրջանավարտների պահանջարկ չկա: Նույնը կարող եմ ասել նաեւ դպրոցի մասին: Եթե ազդակ չկա, աշակերտը լավ չի սովորելու»:

ԵՊՀ ռեկտոր **Արամ Սիմոնյանը** տեղին նկատեց, որ «այն, ինչ չի անում դպրոցը, մտնում է բուհ, այնտեղից էլ աշխատանքային գործունեություն: Պետությունն է կրում այդ ամենի վնասները, որ ոչ ոք դեռ չի չափել»:

ՌՈՒԶԱՆ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

Ազգ
17 ՓԵՏՐՎԱՐ 2007 էջ Ա
ՀԱՎԵԼՎԱԾ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ-ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ

> *«Երբ մի բան շատ ես ուզում եւ աղոթում ես աստծուն, որ կատարվի, այն անպայման կատարվում է».*
>
> *Պաոլո Կոելո*

-Ինչպե՞ս առաջացավ գիրքը գրելու գաղափարը:

-1990 թ., երբ աշխատում էի Սփյուռքահայության հետ մշակութային կապի կոմիտեի «Հայրենիքի ձայն» շաբաթաթերթում, որի սփյուռքի բաժնի տնօրենն էի, առիթ ունեցա ծանոթանալ ամերիկահայ փաստաբան Վարդգես Եղիայանի հետ: Ինչպես պարզվեց, 1987 թվականից նա նախաձեռնել էր մի չափազանց հետաքրքրական գործ, այն է՝ դատ բացել ամերիկյան «Նյու Յորք Լայֆ ինշուրանս» ընկերության դեմ, որը 1895-1915 թվականներին կյանքի ապահովագրություն էր իրականացրել Օսմանյան կայսրությունում եւ ապահովադիրների մեծ մասը հայեր էին, քանի որ իսլամական կրոնն արգելում է կյանքի ապահովագրությունը: Ցեղասպանության հետեւանքով կյանքի ապահովագրության մուրհակներ գնած հայերի մեծ մասը զոհ գնաց թուրքական յաթաղանին, մինչդեռ «Նյու Յորք Լայֆը» հետագայում փորձ անգամ չարեց այդ գումարները վերադարձնել զոհերի վերապրած ժառանգներին: Եւ ահա, ինչպես պատմեց Եղիայանը, ինքը որոշել է պայքարի ելնելու այդ անարդարությունը: Ինձ համար, որպես լրագրողի, ուղղակի հայտնագործություն էր այդ պատմությունը: Այն հիմք դարձավ իմ «Այդ զարմանալի հայը» խորագրով հոդվածի համար, որը հրապարակվեց «Հայրենիքի ձայնի» 1990 թվականի ապրիլի 26-ի համարում: Այն ըստ էության առաջին հոդվածն էր, որտեղ մանրակրկիտ խոսվում էր ամերիկահայ փաստաբանի հանդուգն նախաձեռնության մասին, որի վերջնական նպատակն էր ցեղասպանության տարիներին Օսմանյան կայսրությունում իրենց կյանքն ապահոված եւ ցեղասպանությանը զոհ գնացած հայերի ապահովագրական գումարների վերադարձը: Անկեղծ ասած, Եղիայանի նախաձեռնությունն այն ժամանակ ինձ գեղեցիկ երազանք էր թվում, մի տեսակ դոնկիխոտության պայքար՝ հողմաղացների դեմ. չէ՞ որ այդքան ժամանակ էր անցել, եւ ես հոգուս խորքում համոզված չէի, որ այն դրական ավարտ կունենա: Տարիների ընթացքում, անշուշտ, հեռվից-հեռու հետեւում էի գործերի ընթացքին, Եղիայանն էլ երբեմն տեղեկացնում էր ի հայտ եկած նոր փաստերի, գործի մեջ մտած նոր մարդկանց մասին:

2000 թվականից «Նյու Յորք Լայֆ ինշուրանս» ապահովագրական ընկերության դատավարության մասին սկսեց ավելի ու ավելի հաճախ խոսվել: Իսկ երբ 2004 թվականին Եղիայանի երկարամյա նվիրումի ու պայքարի շնորհիվ Կալիֆոռնիայի դաշնային դատարանի որոշմամբ ընկերությունը պարտավորեցվեց 20 միլիոն դոլար փոխհատուցում վճարել ցեղասպանության զոհերի ժառանգներին, ես հասկացա, որ այդ դժվար ու երկարատեւ դատավարության պատմությունը պետք անպայման գիրք դառնա: Ստացողությունս ավելի ամրապնդվեց, երբ վերջերս առիթ ունենալով լինել Ամերիկայում՝ տեսա, թե ինչ ահռելի նյութ է հավաքվել այս ամբողջ տարիների ընթացքում: Ի դեպ, գրքի նյութերը նախապատրաստելիս, զրույցներից մեկի ժամանակ, վերհիշելով իմ թերահավատությունը, զուգե եւ այն արդարացնելու միտումով, Եղիայանին հարցրեցի, թե՝ երբ գործն սկսեցիք, քանի՞ տոկոսով էիք հավատում, որ կշահեք: Պատասխանն ինձ շատ զարմացրեց, որովհետեւ առանց մեկ վայրկյան իսկ մտածելու, առանց վարանելու միանգամից պատասխանեց՝ «100 տոկոսով»: Այդ պահին ես ակամա հիշեցի պորտուգալացի գրող Պաոլո Կոելյոյի «Ալքիմիկոսը» գրքից մի տող, որը շատ է տպավորվել իմ հիշողության մեջ. «Երբ մի բան շատ ես ուզում եւ աղոթում ես Աստծուն, որ կատարվի, այն անպայման կատարվում է»: Իհարկե, միայն հավատալով եւ Աստծուն աղոթելով չէ, որ իրականացավ Եղիայանի երազանքը: Դա ամենից առաջ պահելի, անչափ աշխատանք էր, տիտանական կամք, բազում անքուն գիշերներ, դժվար, անզիջում պայքար:

-Ինչպես է սկիզբ առել պատմությունը, ինչպե՞ս է Եղիայանը հայտնաբերել ապահովագրական ցանկերը:

-Դա սկսվել է 1987 թվականից, երբ Եղիայանը կարդացել է Հենրի Մորգենթաուի հուշերը, եւ այնտեղ հանդիպել է մի տեղեկության, որն ամբողջովին փոխել է իր կյանքի ընթացքը: Ինչպես հայտնի է, Մորգենթաուն 1913-1916 թվականներին եղել է ԱՄՆ-ի դեսպանը Թուրքիայում եւ հետագայում հուշեր է գրել արեւմտահայության ողբերգության մասին՝ այն համարելով «Պատմության ամենասարսափելի իրադարձությունը»: Ահա այդ հուշերում Մորգենթաուն գրում է, թե ինչպես Թալեաթ փաշայի հետ ունեցած հանդիպումներից մեկի ժամանակ, նա իրեն տեղեկացրել է, որ ամերիկյան ապահովագրական ընկերություններում պահպանվում են իրենց կյանքն ապահոված հայերի ցանկերը եւ պահանջել է, որպեսզի Մորգենթաուն դրանք տրամադրի իրեն՝ այն հիմնավորումով, որ ապահովագրությունն իրականացվել է Օսմանյան կայսրության մեջ, ուրեմն այդ գումարները պատկանում են այդ երկրին, քանի որ «այլեւս այդ մարդիկ չկան, մահացել են»: Մորգենթաուն խիստ զայրացել է եւ մերժել Թալեաթի հրեշավոր առաջարկը: Այս տողերը գնցել են Եղիայանին, եւ նա որոշել է անպայման գտնել այդ ցուցակները: Հաջողակ առավոտ, գալով փաստաբանական իր գրասենյակը, աշխատակիցներին պատմել է իր հայտնագործության մասին եւ ասել, որ պետք է նամակ գրի ԱՄՆ պետքարտուղար Ջորջ Շուլցին: Այն ժամանակ շատերը խիստ թերահավատ են եղել, թե այդ նամակին կարող են պատասխանել: Զարմանալիորեն պատասխան ստացվում է: Իսկ թե ի՞նչ է գրում Շուլցը Եղիայանին, եւ հետո ինչպես է Եղիայանը գտնում ապահովադիրների ցանկերը, ես կպատմեմ գրքում: Ասեմ, որ գիրքը զուտ փաստագրական է, բայց այդ փաստերն ինքնին չափազանց հետաքրքրական են եւ հուզական մեծ լիցք են պարունակում:

- Լոս-Անջելես ձեր այցելության ժամանակ, որքանո՞վ կարողացաք լրացնել նախապես ունեցած ձեր տեղեկությունները:

-Ես ոչ միայն Եղիայանի գրասենյակում, այլեւ խնդրի հետ առնչություն ունեցող հարակից կազմակերպությունների գրասենյակներում կատարեցի իմ ուսումնասիրությունները, որոնցից մեկը Կալիֆոռնիայի ապահովագրական գլխավոր հանձնակատարի կողմից ստեղծված փոխհատուցման գումարները բաշխող հանձնախմբի գրասենյակն էր: Եւ հատկապես այս աշխատանքներն էին, որ ինձ առավելապես անծանոթ էին. այսինքն՝ թե ինչ սկզբունքով է կատարվել բաշխումը, քանի հոգի են ստացել եւ այլն: Մանրակրկիտ զրույցներ ունեցա գրասենյակի պատասխանատու, փաստաբան Պերճ Բոյաջյանի եւ հանձնաժողովի ղեկավար Բարսեղ Գարթալյանի հետ, տեսա, թե ինչ կարեւոր աշխատանք է կատարվել այստեղ՝ արդարությունը պահպանելու համար: Ասեմ, որ յուրաքանչյուր դիմումատու առանձին թղթապանակ ունի, եւ այդ թղթապանակների բազմակողմանի ուսումնասիրության հիման վրա դիմումատուները բաժանվել են առանձին կատեգորիաների (սանդղակների). այսպես, 5577 դիմումատուներից 60-ը ընդգրկվել են առաջին կատեգորիայում, այսինքն 60 մարդու պարագայում առկա է կյանքի ապահովագրության մուրհակը, կա մեկ դիմող եւ բոլոր անհրաժեշտ փաստաթղթերն առկա են: Երկրորդ կատեգորիան կամ երկրորդ սանդղակն այն է, որ մեկ մուրհակի դիմաց դիմել են մի քանի ժառանգորդ, եւ փաստաթղթերն էլ հաստատում են, որ դիմորդները հանդիսանում են ժառանգներ. այս դեպքում գումարը բաժանվում է այդ մի քանի հոգու միջեւ: Երրորդ սանդղակն այն է, երբ դիմումատուն ասում է, որ իր տոհմական ազգանունն առկա է ցուցակներում, ինքն էլ ունի նույն ազգանունը, բայց որեւէ փաստաթուղթ չունի. նման դիմումատուները մերժվել են: Ասեմ, որ Հայաստանից ստացվել էր շուրջ 1700 դիմում եւ դրանցից 1200-ը վավերացվել են որպես փոխհատուցում ստացող: Հետաքրքրական է, որ այլ երկրների մակարդակով փոխհատուցում ստացողների թիվը 1300 է: Անշուշտ, գումարների չափը տարբեր է եւ կախված է ապահովագրության համար ներդրված մայր գումարի չափից: Ինչպես տեսնում եք, փոխհատուցում ստացածների մեծ մասը Հայաստանից է: Վարդգես Եղիայանն այս երեւույթը բացատրում է նրանով, որ Հայաստան եկած ընտանիքները շատ չեն թափառել աշխարհով մեկ, այդ պատճառով չեն ոչնչացրել իրենց ընտանեկան փաստաթղթերը, մինչդեռ նրանք, որոնք թափառել են երկրից երկիր՝ ստիպված են եղել աստիճանաբար թեթեւացնել իրենց «բեռը»:

Լոս Անջելեսում ես հանդիպել եմ նաեւ մի քանի հայցվորի՝ այդ թվում գլխավոր հայցվորին՝ Մարտին Մարությանին: Նրա ընտանիքի եւ առհասարակ, բոլոր ընտանիքների պատմություններն էլ հետաքրքրական են՝ ինչպես հետո կհամոզվեն գրքի ընթերցողները: Անկեղծ ասած, այնքան հսկայածավալ նյութ է գոյացել այս դատավարության գործընթացում, որ ոչ թե մեկ, այլ բազմաթիվ հատորների կբավարարի:

Գիրքը շատ փաստագրական կլինի, որովհետեւ բազմաթիվ նամակների, լուսանկարների, վավերագրերի պատճեններ եմ բերել, առաջին քայլերից մինչեւ դատավարության ավարտը:

Շարունակությունը՝ էջ Բ

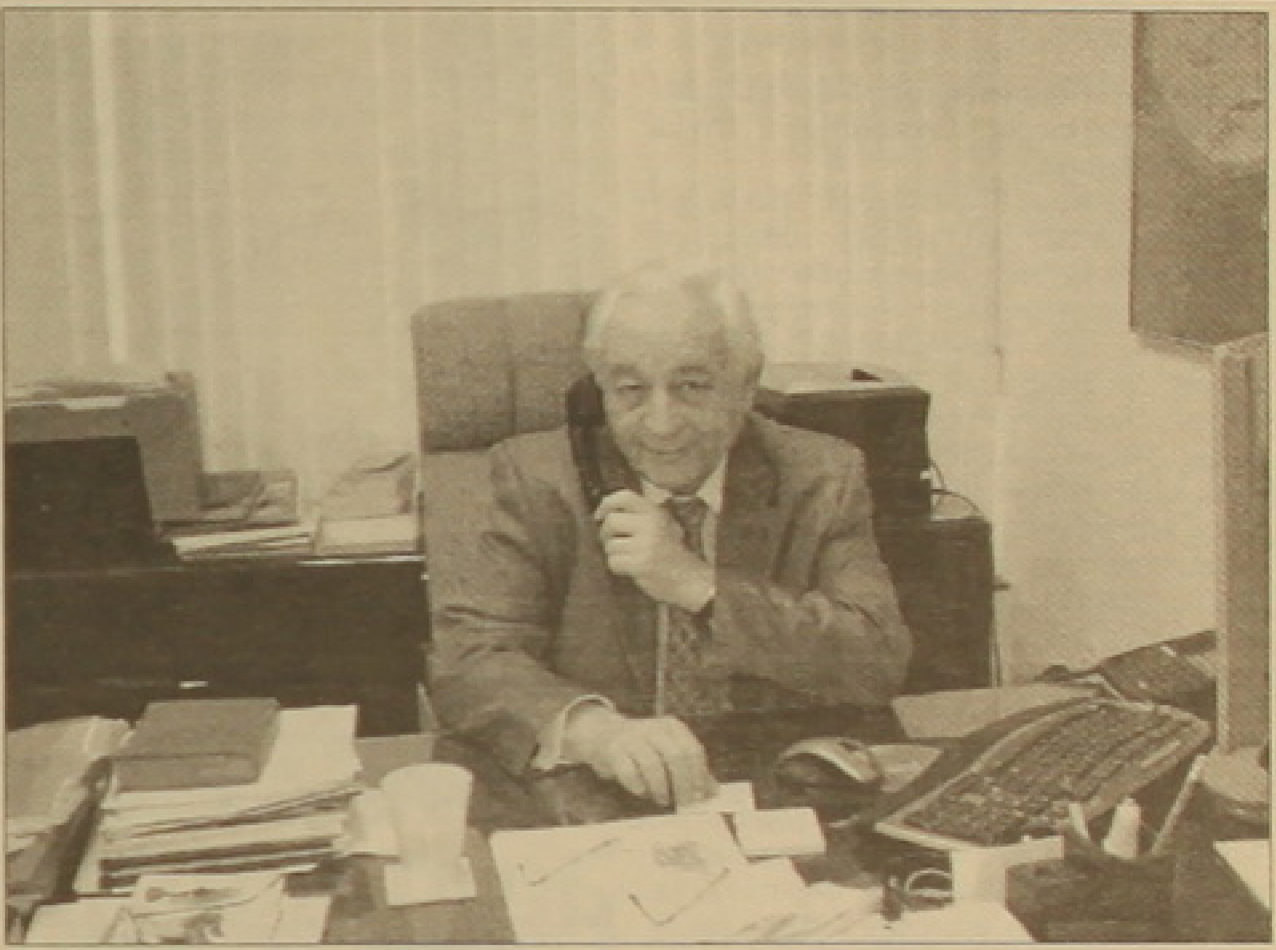

Փաստաբան Վարդգես Եղիայան

ԿԱՐԻՆԵ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

«Նյու Յորք Լայֆ ինշուրանս»-ի պատմությունը հայ դատի մի օղակն է. արդարության վերականգնման համար ժամ ու ժամանակ չկա

Օսմանյան Թուրքիայում 1895-1915 թվականներին իրենց կյանքը «Նյու Յորք Լայֆ ինշուրանս» ընկերությունում ապահովագրած ու հետագայում ցեղասպանության զոհ գնացած հայերի աշխարհասփյուռ ժառանգներին դրամական փոխհատուցում տալու գործընթացն արդեն մոտենում է ավարտին: Այս պատմական իրողությունը եղեռնի զոհ դարձած հայ ընտանիքների կենսագրության շարունակությունն է, որ այսօր նաեւ ստեղծագործական հղացումների սնունդ է տալիս: Երախայրիքն արդեն ծնվում է. ճանաչված լրագրող, ներկայումս ՀՀ մշակույթի եւ երիտասարդության հարցերի նախարարության հրատարակչական գործի գործակալության հրատարակչական բաժնի պետ Սեյրանուհի Գեղամյանը գիրք է գրում 90 տարվա վաղեմություն ունեցող գումարների վերադարձի այս ֆանտաստիկ դատավարության պատմության մասին: Ասենք, որ գիրքը հավանաբար պատրաստ կլինի մինչեւ մայիս, իսկ «Ազգը» որոշեց կանխավ զրուցել հեղինակի հետ:

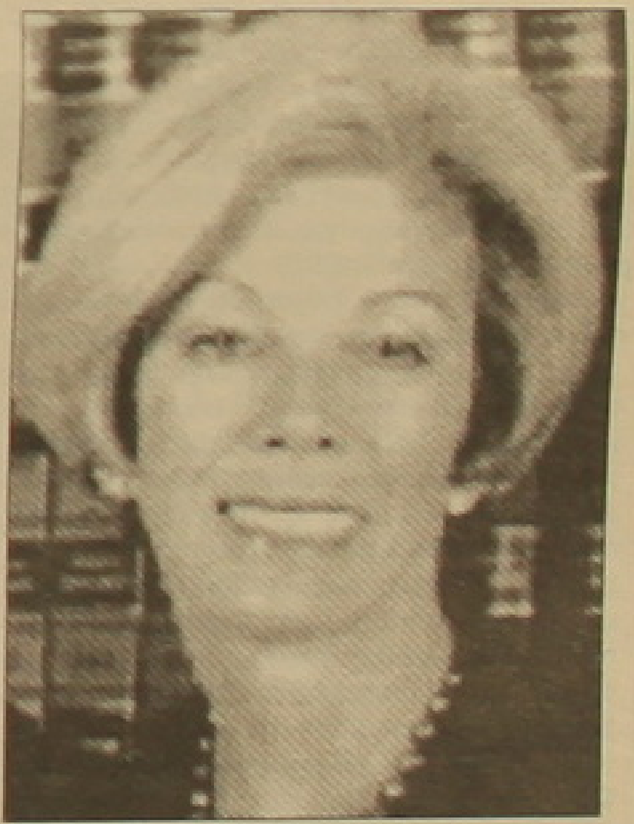

Դատավոր Քրիստինա Շնայդերը

Հատուցում

«Նյու Յորք Լայֆ ինշուրանս»-ի պատմությունը հայ դատի մի օղակն է...

Ա էջից

-Այդ բոլոր փաստաթղթերն արդեն թանգարանային արժեք են ստանում, որտե՞ղ են պահպանվելու:

-Այն իսկական արխիվային փաստաթղթերը, որ կուտակվել են, ուղղակի պատմական, ազգագրական, ժողովրդագրական անսպառ, անգնահատելի նյութ են: Ես այս պատմությունը համարում եմ Հայ դատի ընդհանրական շղթայի մի օղակը, քանի որ, թեեւ ուղղակիորեն չեն շոշափվում ցեղասպանության կամ հողային հարցեր, այլ միայն խախտված պայմանագրերի հարցեր են, դրանք, սակայն, ցեղասպանության հզոր փաստարկներ են, ամենաիրական վավերագրերն այդ հողերի վրա ծնված, ապրած եւ ոչնչացված մարդկանց մասին: Չէ՞ որ պայմանագրերում ստույգ նշված են մարդկանց ինքնության բոլոր հատկանիշները. անուն-ազգանունը, հասցեն, զբաղմունքի տեսակը եւ այլն:

Սրանց մեծ մասը հավաքել է Վարդգես Եղիայանը այս երկար տարիների ընթացքում, մյուս մասն էլ գտնվում է գումարները բաշխող հանձնախմբի մոտ: Վարդգես Եղիայանն իր գործընկերների հետ ստեղծել է «Հայոց հիշողությունների կենտրոն» ընկերությունը, (այդ մասին արդեն գրվել է «**Ազգ**»-ի հունվարի 17-ի համարում), որն արդեն մի քանի կոթողային հրատարակություններ է իրականացրել:

-Անկասկած, բոլորը չէ, որ բավարարվեցին դատավարությունից:

-Բնական է, որ այդպես պիտի լիներ, քանի որ նման դեպքերում նրանք, ովքեր չեն հասնում իրենց ակնկալածին՝ ինչ որ տեղ մնում են պոտենցիալ դժգոհողի դերում: Այն, ինչ ես տեսա, վստահեցնում է, որ ամեն ինչ արվել է ի շահ հայցատուների՝ բայց արդարության ընձեռած սահմաններում: Ամենակատարյալ թղթապանակն ունեցել է Մարտին Մարությանը, որն էլ ինչպես ասացի, գլխավոր հայցվորն էր: Եւ, բնականաբար, ամենամեծ գումարը նա է ստացել: Հետագայում դատի մեջ մտել են եւս 11 հայցվորներ, որոնք ունեցել են պահանջվող բոլոր փաստաթղթերը եւ հանդես են եկել «Նյու Յորք Լայֆ ինշուրանս» ընկերությունում իրենց կյանքն ապահովագրած բոլոր հայերի անունից:

- Դատավորներն ինչպիսի դերակատարում են ունեցել գործի ելքի հարցում:

- Ինչպես ինձ պատմել է Եղիայանը, դատավորներին այնտեղ ընտրում են համակարգչի միջոցով: Շատ հետաքրքրական պատմություն է եղել. երբ որ դատավորը պիտի ընտրվեր, համակարգիչն ինչ-որ մի անուն է դուրս բերել, եւ օպերատորն ասել է, թե կարծես սխալ կոճակ սեղմեց, փակել է, նորից է սեղմել եւ այս անգամ դուրս է եկել Քրիստինա Շնայդերի անունը, որն, ինչպես փաստվում է դատավարության ընթացքում, շատ արդարամիտ, խելացի եւ ուղղամիտ դատավոր էր: Հետո պարզվում է, որ նա տարիներ առաջ եղել է Քըրք Քըրքորյանի փաստաբանը: Գուցե դա ինչ որ չափով ազդել է հայության ճակատագրի հանդեպ նրա ընկալումների վրա, քանի որ Քըրքորյանի մոտ աշխատած տարիներին բավականաչափ ծանոթացել է հայ ժողովրդի պատմությանը, եւ իր աչքի առաջ է եղել նույն ճակատագրով մեկը: Անվիճելի է, որ հավաքված փաստերը շատ զորավոր են եղել, բայց, կարծում եմ, մարդկային գործոնն էլ ինչ-որ չափով դեր ունի՝ անգամ ամերիկյան արդարադատության մեջ:

-Այնուամենայնիվ, դատավարությունը հայերի համար խոցելի տեղեր չի՞ ունեցել:

-Անշուշտ ունեցել է, եւ հենց այդ պատճառով էլ այդքան երկար տեւեց: Բնական է, որ «Նյու Յորք Լայֆն» անում էր ամեն ինչ հրաժարվելու փոխհատուցումը վճարելուց: Եւ դրա համար նրանք զանազան պատճառաբանություններ էին բերում: Ամենախոցելին հայերի համար այն էր, որ ըստ ապահովագրության պայմանագրերի՝ դրանք իրավական ուժ ունեին ապահովադրի մահվանից հետո՝ չորս տարի: Այսինքն, եթե Արեւմտյան Հայաստանում մեկն իր կյանքը «Նյու Յորք Լայֆի» մոտ ապահովագրել էր ասենք 1910 թվականին եւ 1915-ին սպանվել էր, ապա նրա ժառանգները փոխհատուցում կարող էին ստանալ մինչեւ 1919 թվականը: Կային, անշուշտ վիճելի այլ հարցեր, իսկ թե ինչպես հաղթահարվեցին այդ խոչընդոտները՝ կպատմենք գրքում: Միայն ասեմ, որ դրա համար անգամ հարկ է եղել փոփոխություն կատարել Կալիֆոռնիայի համապատասխան օրենքում՝ նման պայմանագրերի գործողության ժամկետը հասցնելով մինչեւ 2010 թվականը:

Սեյրանուհի Գեղամյանը գլխավոր հայցվոր Մարտին Մարությանի հետ

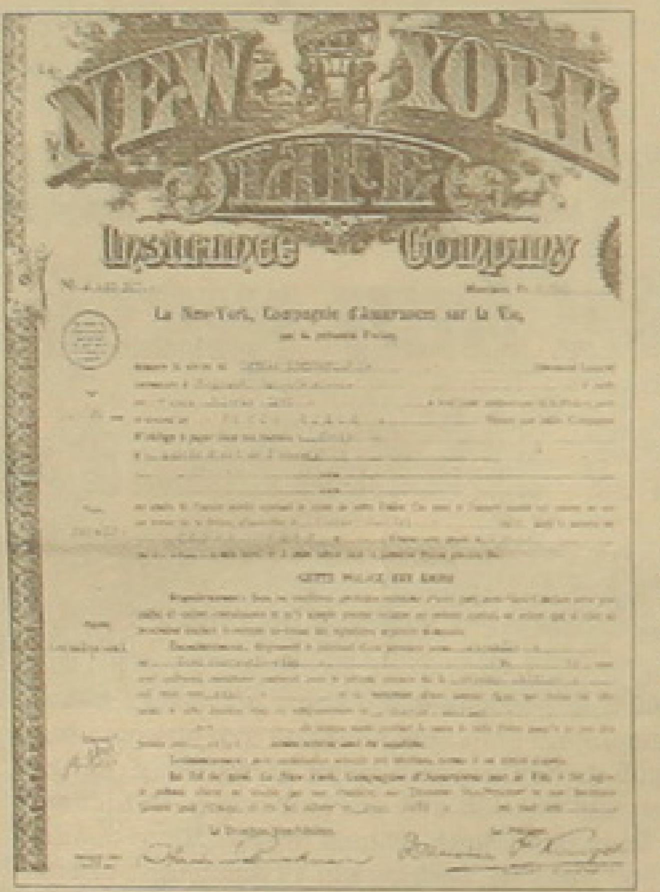
New-York Life Insurance Company
La New-York, Compagnie d'Assurances sur la Vie

«Նյու Յորք Լայֆի» ապահովագրական մուրհակներից

-Բայց օրենքները սովորաբար հետադարձ գործողության ուժ չունեն:

-Այստեղ հավանաբար դեր է ունեցել այն հանգամանքը, որ վերջիվերջո այդ մարդիկ ոչ թե բնական մահով են մահացել, այլ յաթաղանի զոհ են դարձել: Եվ հետո, եղել է նաեւ հրեական ողջակիզման հետեւանքով տուժածներին փոխհատուցում տալու ժամկետների երկարացման նախադեպը, որը կարեւոր դեր է ունեցել:

-Զուտ բարոյական առումով նաեւ այս դատավարությունը պիտի ինչ-որ բան փոխեր մարդկանց մեջ:

- Անշուշտ, ես կասեի, որ այս դատավարության բարոյական շահն ավելին է, քան՝ նյութականը: Ամենից առաջ սա մի ազդակ էր մարդկանց՝ ավելի ուշադիր եւ խնամքով վերաբերվելու իրենց անցյալին, իրենց ընտանեկան մասունքներին, իրենց նախնիների պատմությանը: Թե Եղիայանի մոտ, եւ թե գումարները բաշխող հանձնախմբի գրասենյակում ես հանդիպեցի չափազանց հուզիչ նամակների, փաստաթղթերի, ընտանեկան հին, խունացած լուսանկարների: Զգացական տեսանկյունից շատ ծանր էր այդ ամենը. մարդիկ ինչպիսի քնքշանքով էին պահել իրենց անցյալի մասունքները: Մեկն անգամ հանձնախմբին էր ուղարկել բրեզենտի մի կտոր՝ պոկված այն վրանից, որի տակ պատսպարվել էր նրա մեծ պապը՝ տեղահանության ժամանակ: Ինձ համար շատ գնահատելի է, որ այս պատմությունն առիթ հանդիսացավ, որպեսզի շատերն անդրադառնան իրենց ընտանիքների պատմությանը, իրենց նախնիներին, վեր հանեն խունացած, ինչ որ տեղ արդեն «անպետք» փաստաթղթերը, լուսանկարները, որոնք մի քանի տարի հետո հավանաբար կթափվեին: Հետաքրքրական է, որ այս դատավարությունից հետո շատ մարդիկ սկսեցին պատվիրել իրենց տոհմածառերը: Եւ հետո բազմաթիվ ընտանիքներ տարբեր երկրներում հարազատներ գտան: Պատկերացրեք, անգամ Վարդգես Եղիայանը արյունակից հարազատներ է գտել Բեյրութում, որոնք նրան էին ուղարկել իր մանկության լուսանկարները, երբ հայրը նրան Բեյրութ էր տարել: Եղիայանի ընտանիքը եւս կրել է ցեղասպանության հետեւանքները: Հայրը փրկվել է միայն մի արաբ ընտանիքի բարության շնորհիվ: Եղել են ընտանիքներ, որոնք գրել են Եղիայանին, թե իրենց չի հետաքրքրում գումարը, չէ՞ որ հարազատներ են գտել, եւ դա ավելի թանկ է իրենց համար:

Բացի այդ, այս դատավարության պատմությունը, կարծում եմ, հայության մեջ կվերակենդանացնի հավատը, թե արդարության վերականգնման համար չկա ժամ ու ժամանակ, չկան անհաղթահարելի խոչընդոտներ, եթե անշուշտ շատ ուզենանք ու դրա համար անենք ամեն հնարավորը, իհարկե նաեւ աղոթենք Աստծուն:

-Գիրքը գրելիս դժվարություն զգո՞ւմ եք:

- Գիտեք, գերակշռողը՝ պատասխանատվության զգացումն է. կուզենայի հնարավորինս արդարամիտ լինել, եւ արժանին հատուցել այս գործին աջակցած բոլոր մարդկանց: Չէ՞ որ նման դժվար ու բազմաշերտ գործն անհնար էր մենակ հասցնել հաղթական ավարտի: Այստեղ դեր են ունեցել թե հայ կոնգրեսական Ժակ Փուչիկյանը, թե Եղիայանի գործընկերները, եւ ամենից առաջ նրա տիկինը՝ փաստաբան Ռիտա Մահտեսյանը, որը նրան օգնել է ոչ միայն փաստաբանական հարցերով, այլեւ չի խոչընդոտել, որ նա գնա իր երազանքի հետեւից: Նշանակալի դեր են ունեցել նաեւ հետագայում Եղիայանին միացած մյուս փաստաբաններ Կաբատեկը, Շերնոֆը, Մարկ Կիրակոսը եւ ուրիշներ: Բայց, իհարկե, գոհունակության զգացում եւս ունեմ, որ ճիշտ ժամանակին նախաձեռնեցի գիրքը գրելը, երբ բոլոր փաստերը, բոլոր գործընթացները աչքի առաջ են: Այս շղթան դեռ չի ավարտվել. ինչպես հայտնի է, նման խնդիր դրվեց նաեւ «Լը Յունիոն» ֆրանսիական ապահովագրական ընկերության առջեւ, որը հետագայում գնել է «Աքսա» ապահովագրական ընկերությունը, եւ բանակցությունների եւ դատական վճռի արդյունքում «Աքսան» ստանձնեց 17 մլն դոլարի փոխհատուցում տալ: Արդեն գումարը փոխանցված է, եւ շուտով կսկսվեն նաեւ «Աքսայի» վճարումները: Այսօր Եղիայանն աշխատում է «Դոյչե» բանկի գործի վրա, որտեղ նույնպես չափազանց հետաքրքրական փաստեր են առկա: Բայց, դրանց մասին կխոսենք հետագայում...

-Հաջողություն ենք մաղթում: Հուսով ենք, որ Ձեր այս գիրքը նույնպես կարժանանա մեծ գնահատանքի, ինչպես նախորդը՝ «Հեռացող հիշատակները»:

Ի դեպ, նշենք, որ վերջերս ԱՄՆ կատարած այցելության ժամանակ սփյուռքի համար կատարած նշանակալի ներդրման համար «Մաշտոց» հայագիտական քոլեջի կողմից Սեյրանուհի Գեղամյանին շնորհվեց «Հայ մշակույթի դեսպան» տիտղոսը, իսկ «Նոր Կեանք» շաբաթաթերթի տնօրեններ Գրիգոր եւ Արշո Շենյանները ստանձնեցին հովանավորել նրա «Հեռացող հիշատակներ» գրքի 2-րդ հատորի հրատարակումը: ■

ԱՇՈՏ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Ժիրոյի խաչը հայի խաչն է

Որպէս Ժիրոյին ճանաչող մարդ եւ վերջերս նրա հետ գործնական քայլերի դիմած մէկը, պիտի ասեմ, որ վերջին ժողովական նրա ելոյթի մէջ ինձ դուր չի եկել միայն այն, որ նա մեր հանրապետութեան ղեկավար ստոյգ անձանց կոչում էր փոքր անուններով, որ ցոյց էր տալիս ոչ յարգալից վերաբերմունք նրանց նկատմամբ: Դա էլ իր հերթին, իմ կարծիքով, առաջ է բերում հակառակ անյարգութիւն, այլեւ ատելութիւն եւ պետական լծակներով նրան պատժելու, այսինքն որպէս քաղաքական ուժ վերացնելու կամք:

Ցաւել կարելի է այս ամենի համար, որովհետեւ Ժիրօն ոչ միայն ազգային հերոս է եւ բարոյական բարձր նկարագրի տէր մարդ, այլեւ կամաւորական նրա միութիւնն է ներկայ բարդագոյն ժամանակներում բացարձակապէս անհրաժեշտ, ոչ միայն մեր ազատագրեալ տարածքների պահպանութեան առումով, այլեւ հայութեան ազգային նոր վերելքն ապահովելու, թմրութեան, կրաւորական վիճակից եւ ընկճուածութիւնից մեր ժողովրդին հանելու, տարածաշրջանում Հայաստանը զօրաւոր ուժ դարձնելու իմաստով:

Ինքը՝ Ժիրայրը, արկածախնդիր մէկը չէ եւ ոչ էլ անբարեկիրթ մարդ, որոնց ժողովուրդը «ասֆալտի գեներալներ» անունն է տուել: Նա հայ քրիստոնեայ է եւ բնաւ ինքնասիրահարուած չէ եւ ոչ էլ երբեւիցէ ցուցադրել է այն հանգամանքը, որ սփիւռքահայերի մէջ այն եզակիներից է, ովքեր մեր վերջին ազատագրական պայքարին մասնակցել են ի սկզբանէ եւ հասել են նրա յաղթական աւարտին: Կամաւորականութիւնը Ժիրայրը չի կապում անպայման ազատագրական պատերազմին մասնակցելու հետ, քանզի նա յստակ ասաց, որ նախկին կամաւորականներից շատ-շատերը չեն կարող բաւարարել ներկայ կամաւորականութեան խստագոյն պահանջները, այն է՝ բարոյական նկարագիր եւ անկաշառութիւն: Փոքր, անձնական տըների վրայ իրենց ամբողջ եռանդը ներդնելու փոխարէն Ժիրօն կոչ է արել ձգտել կառուցելու Մեծ Տունը, Ազգի Տունը, այսինքն՝ զօրացնել հայոց պետականութիւնը:

Ժիրայրը բոլորովին զինեալ եղանակով իշխանափոխութեան կոչ չի արել: Ընդհակառակը, մանկամտութիւն է համարում զինեալ ելոյթները եւ վտանգաւոր, քանզի դրա նախադէպերը եղել են, եւ միթէ շատ թէ քիչ ողջախոհ մարդը զինեալ պայքարի կոչ կանի «հայրենի» իշխանութիւնների դէմ: Ժիրայրն ասել է, որ իշխանաւորների անսանձ նիւթամոլութեանը, զեխութեանը, անհատապաշտութեանը պիտի հակադրել բարոյական բարձր սկզբունքներ, առաքինութիւն, հայրենապաշտութիւն, այսինքն այն, ինչ պահանջել են մեզնից մեծ հայերը՝ Տիգրան Մեծից մինչեւ Նժդեհ: Այս պայքարին անհրաժեշտ են մարդիկ, որոնք միլիոնատէր դոլարներին չեն կաշառուի: Սա բառացի իր խօսքերն են:

Մեր ղեկավար բարձր դէմքերին ոչ յարգալից դիմելաձեւի համար կարելի է Ժիրոյին բանաւոր նկատողութիւն անել, յանդիմանել եւ ասել, կարելի չէ բարձր պաշտօնեային անձնապէս նսեմացնել: Այսինքն՝ «դատավարութիւնը» պիտի լինէր բարոյական գետնի վրայ եւ ոչ թէ իրաւական: Իրաւականի հարց չկայ ոչ միայն այն պատճառով, որ այդ պարագային պիտի բոլոր ժողովականներին հաւաքէին եւ դատէին, քանզի սա կամաւորների միութեան գործունէութիւն է եւ ոչ թէ կլանային կուսակցութեան, ուր բոլորն իրար առնում են փողով: Ամէն մէկ կամաւորական ինքնակամ է մտել այս շարժման մէջ եւ Ժիրայրը չէ մեղաւոր, որ կամաւորականութիւն է գոյացել, այլ ներկայ իշխանութիւններն են հաւանաբար անկարող բարձր մակարդակով կառավարելու ազգն ու հայրենիքը: Սակայն խնդիրն ամենեւին այս չէ, այլ այն, որ Ժիրայրի գործունէութեան եւ ոչ մի արարք կամ գործ քրէական բնոյթ չունեն եւ այս դատավարութիւնն արհեստածին է, շինծու է:

Դատեցէք, պարոնայք, մեզ բոլորիս, յետոյ՝ Ժիրայրին: Եթէ Ժիրայրին դատում էք, ուրեմն ճանաչում էք նրա Հայաստանի քաղաքացիութիւնը, որ մինչեւ հիմա ձեր ձեռքը չի բռնել ստորագրելու: Ինչո՞ւ էք մարդուն զրկում իր բնական իրաւունքից: Այնուամենայնիւ, եթէ դատում էք, դատեցէք նախ ինքներդ ձեզ, որովհետեւ հարցը միայն բարոյական է. Ժիրօն իր բատալիոնով նոյնիսկ թալաններին չի մասնակցել. նրա ձեռքին բան չկայ եւ խիղճը մաքուր է:

Այնպիսի բան մի արէք, որ յիշենք Քրիստոսի դատավարութիւնը:

Ժիրոյի խաչը դա Ազգի խաչն է: Այն չի կարելի թողնել մէկ մարդու ուսերին: Ամէն հայ պիտի մասնակցի ինքնամաքրման եւ ինքնակատարելագործման այս պայքարին, որը պիտի տայ ցանկալի արդիւնք: Այսպիսի նախաձեռնութիւն պիտի ցուցաբերէր մեր վիճակի մէջ գտնուող ամէն մի պետական իշխանութիւն, իր երկիրն ու ժողովրդին բարձրացնելու համար:

ԱԶԳ-ՆԵՐԴԻՐ

Ի պաշտպանություն

Եթե Ժիրայր Սեֆիլյանն իրոք պաշտպանության կարիք ունի, ապա այս քաղաքական համակարգում ինչ որ բան սխալ է

ԱՐՄԵՆ ՄԱՆՎԵԼՅԱՆ

Մի առիթով որդիս հարցրեց՝ իսկ ովքեր են մեր ազգի հերոսները. ես նրան պատմեցի ղարաբաղյան պատերազմում զոհված իմ եղբոր, ընկերներիս՝ Թաթուլի, Վարդանի, Էրիկի ու մյուսների մասին: Իսկ նա փոքր երեխայի համառությամբ հետաքրքրվեց, իսկ արդյոք կա՞ն կենդանի հերոսներ, թե բոլորը զոհվել են. «Իհարկե կան, որդիս, սակայն նրանք այսօր բանտի ճաղերի հետեւում են»:

Փորձում եմ գրել այս հոդվածը եւ, միաժամանակ, զարմանում, մի՞թե այսօր Հայաստանի Հանրապետություն կոչվող անկախ պետությունում կարիք կա ելույթ ունենալ ի պաշտպանություն Ժիրայր Սեֆիլյանի, մի մարդու, ով ուղղակի ներդրում ունի անկախ

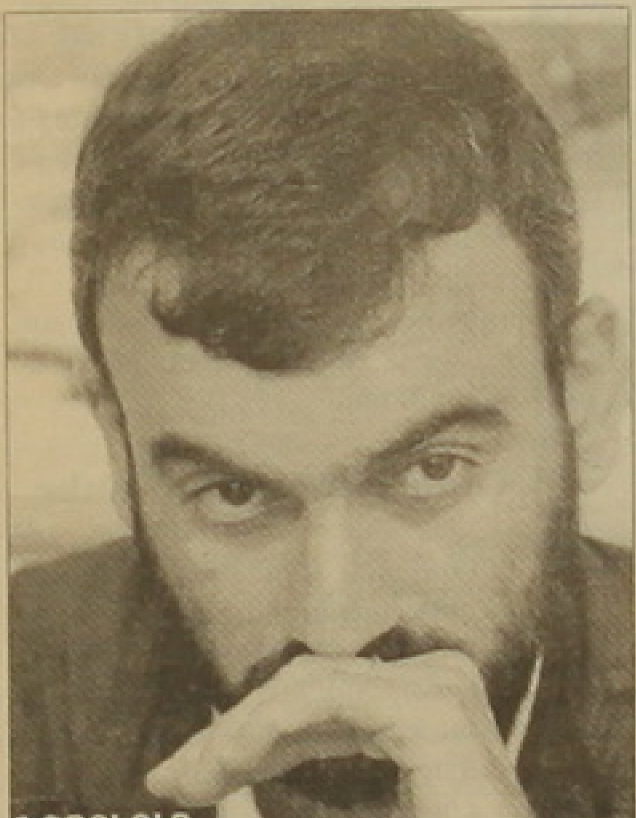
ՖՈՏՈԼՈՒՐ

հայկական պետության ստեղծման գործում: Ցավով պետք է արձանագրեմ, որ այսօր Հայաստանում պաշտպանության կարիք ունեն ազգին նվիրյալ հազարավոր այն մարդիկ, ովքեր պետության գոյության ամենածանր տարիներին արցախյան պատերազմին հետեւում էին ոչ թե տանը հեռուստացույցի առջեւ նստած, այլ մարտի դաշտում, խրամատների մեջ, օրն ի բուն վտանգելով իրենց կյանքը՝ համոզված, որ դա արվում է իսկապես անկախ հայկական պետականության շինարարության համար, որ դա անում են մեր վայրենի տարածաշրջանում հայի տեսակի փրկության ու հերթական կոտորածն ու եղեռնը թույլ չտալու համար, անում էին, որովհետեւ հոգնել էին պարտվողի, նվաստացողի, զիջողի, ստրուկի դերում լինելու դարավոր ավանդույթից: Սակայն արդյո՞ք այս դեպքերից տասնհինգ տարի անց կարող ենք ասել, որ մենք ազատվել ենք մեր մեջ եղած ստրուկի տեսակից, կառուցել ենք մի երկիր, որտեղ հայի տեսակը ու նրա ազգային գաղափարներն իսկապես ազատ են, իսկ հայկականությունը չի ընկալվում որպես ազգայնամոլական գաղափարախոսություն: Իսկ եթե այսօր Հայաստանում Ժիրայր Սեֆիլյանը ու հայ ազգային գաղափարներն իսկապես պաշտպանության կարիքն ունեն, ուրեմն այս քաղաքական համակարգում ինչ-որ բան ճիշտ չէ:

Որեւէ պետության համար նրա առաքինությունը ու քաղաքական կերպարը կարեւորագույն պայման են այդ երկրի զարգացումն ու հզորացումը պայմանավորելու համար: Իսկ արդեն պետության պարտքն է ապահովել այդ պետության քաղաքացիների ֆիզիկական ու հոգեւոր գոյության անվտանգությունը: Այս առումով Հայաստան պետությունն էականորեն տարբերվում է աշխարհում գոյություն ունեցող մյուս պետություններից, իսկ տարբերությունն այն է, որ Հայաստանը ոչ միայն իր երկրի քաղաքացիների, այլ նաեւ ողջ հայության հայրենիքն է: Այսինքն, սփյուռք ունեցող պետությունն էլ ավելի զգույշ պետք է լինի թե իր քաղաքացիների, եւ թե իր օտարերկրյա քաղաքացիների հանդեպ վարվող քաղաքականության մեջ: Երկրի քաղաքական դաշտ կոչվածը՝ թե իշխանությունները, եւ թե ընդդիմությունը, իրենց [illegible] ընթացքում պետք է հասկանան, որ ժողովուրդը նայում է նրանց եւ շատ դեպքերում կարծում, որ սա է պետությունը, որ սա է պետական համակարգը, ու զզվում, հիասթափվում է իր պետությունից: Այսինքն, հենց վստահության պակաս է, որն այսօր Հայաստանում ստեղծել է քաղաքահոգեբանական մի մթնոլորտ, որն իր ձեւի մեջ ավելի ճնշող է, քան նույնիսկ, այսպես կոչված, մութ ու ցուրտ տարիները, երբ սահմաններում ու Արցախում պատերազմ էր ընթանում, իսկ երկիրը դատապարտված էր շրջափակման, ցրտի ու սովի: Այն ժամանակ գոնե գիտեինք, որ ճակատում կռվում էր Ժիրայր Սեֆիլյանը, ազգին նվիրված հազարավոր հայրենասերներ, որոնք իրենց կյանքի գնով, ոգու ու մտքի ուժով ապահովում են երկրի անվտանգությունը եւ նրա հաղթանակը: Անցան տարիներ եւ հայ մարդու այդ տեսակը՝ ժիրայրսեֆիլյանների տեսակը, պարզվեց, որ այլեւս պետք չէ: Իսկ նրանց ավելորդ հայրենասիրությունը, եթե, իհարկե, հայրենասիրությունը կարող է ավելորդ լինել, պարզվում է, վտանգ է ներկայացնում քաղաքական վերնախավի որոշակի խմբերի համար: Այսօր Հայաստանում մոդա է հայի մեկ այլ տեսակ, իրեն եվրոպամետ, կամ, ասենք, ռուսամետ ձեւացնող, «էս պետությունը պետություն չէ» կարգախոսով մեկը, որը չնայած իր դժգոհությանը թե իշխանությունից եւ թե ընդդիմությունից, սպառողի իր մտածելակերպով իրականում ձեռնտու է այս քաղաքական դաշտին, քանի որ կարող են այս տեսակի հետ վարվել այնպես, ինչպես կցանկանան: Իսկ այն մարդիկ, ում համար Հայաստան, հայրենիք, հայրենասիրություն բառերը դատարկ հնչող բառակապակցություններ չեն, դառնում են վտանգավոր ու ոչ ցանկալի, քանի որ նրանց չես առնի էժան խոստումներով: Ցավոք սրտի, ռուսա-, եվրո- ու այլ տեսակի մեծությունները ու ընդհանրապես, ազգային արմատներից հեռանալը բերել է նրան, որ նույնիսկ մեր մեջ կան մեծ թվով մարդիկ, ում համար ազգային-ազատագրական բառակապակցությունն անգամ կարող է շոկ առաջացնել: Եվ այսօր Հայաստանում գործող, Ռուսաստանից, Եվրոպայից, Արեւմուտքից կամ ասենք Արեւելքից ֆինանսավորվող որեւիցե ծրագիր եւ գրանտակեր կառույց իր ձեւի մեջ ավելի է ձեռնտու Հայաստանի քաղաքական վերնախավին, քան զուտ հայկական ազգային կառույցները, որոնց համար Հայաստան բառը դատարկ արտասանության համար գրված տառերի շարան չէ, այլ կյանքի ու ապրելու նպատակ:

Այսօր Հայաստանում ոգու սով է, իսկական հայի տեսակի սով, ում համար «էս երկիրն է միակ երկիրը, ու էս պետությունն է միակը» ու այլընտրանք սրան հայի համար չկա ու չի կարող լինել:

Ես ձեզ ասում եմ՝ կգա ոգու սով,
Եվ դուք կքաղցեք ճոխ սեղանի մոտ,
Կընկնեք մուրալու հափրած որկորով՝
Հրեղեն խոսքի, վեհ խոսքի կարոտ

Ավետիք Իսահակյան

Պատմությունը չավարտված ճակատամարտ է

Մենք ապրում ենք մի տարածաշրջանում, որն իր ձեւի մեջ յուրօրինակ է: Այդ առանձնահատկությունը պայմանավորված է նրանով, որ մոտ 200 տարի առաջ հայ էթնիկ խմբին մարտահրավեր է նետվել: Քեմալական Թուրքիան ոչնչացնում էր հայկական մշակույթը եւ Արեւմտյան Հայաստանից ջնջում հայության վերջին հետքերը: Մեր ժամանակաշրջանում, այլ հնարավորությունների բացակայության պայմաններում, Թուրքիան նախընտրեց Հայաստանի շրջափակման քաղաքականությունը: Այսինքն, արվում է ամեն հնարավորը հայ էթնիկ տարրին այստեղից վտարելու համար: Այս պայմաններում արցախյան պատերազմը ու նրա արդյունքում տարած հաղթանակը լուրջ հարված էր թուրքերի աշխարհաքաղաքական նպատակներին: Սա նաեւ հնարավորություն է մեզ համար վերջապես սկսելու կառուցել նոր հայկական պետության հիմքերը հայի համար կենսականորեն անհրաժեշտ այն տարածքի վրա, որը կոչվում է Հայաստանի Հանրապետություն եւ Լեռնային Ղարաբաղ՝ գումարած ազատագրված տարածքները: Այսինքն, 42 հազար քառակուսի կմ ընդհանուր տարածքն այն նվազագույնն է, որը հնարավորություն է տալիս հայությանն իր գոյությունը պահպանել թշնամաբար տրամադրված թուրք էթնիկ խմբի շրջապատման պայմաններում: Իմիջիայլոց, թուրք վերլուծական կենտրոններն իրենց հոդվածներում եւ վերլուծություններում Հայաստանը կոչում են «սեպ», սեպ, որը խրված է Թուրքիայի ու Ադրբեջանի միջեւ ու չեն թաքցնում, որ իրենց գերագույն նպատակն է այդ սեպի վերացումը: Ու եթե ուշադիր նայենք մեր քարտեզին, ապա պարզ է, որ այդ սեպի ամենաթույլ տեղը երկրի հարավն է՝ Սյունիքի մարզը, եւ, հատկապես Մեղրիի շրջանը: Արցախյան պատերազմի հետեւանքով հենց այդ թույլ օղակն է, որ ամրապնդվել է եւ այսօր Նախիջեւանից մինչեւ Հորադիզ մոտ 140 կմ տարածք է, այլ ոչ թե 40, ինչպես նախկինում, եւ Հայաստանը վերջապես ամուր ու կայուն սահման ունի երկրի հարավում, իր ռազմավարական դաշնակից Իրանի հետ: Եվ հասկանալի է, որ այս պայմաններում որեւէ մեկը, ով հարց է դնում տարածքների վերադարձման կամ ինչ-որ զիջումների մասին, ուղղակիորեն սպառնում է Հայաստան պետության եւ հայ էթնոսի գոյությանը: Ցավոք սրտի՝ Հայաստանում այս գիտակցության են քչերը, նրանք էլ գտնվում են հետապնդվողի կարգավիճակում:

Եվ հազար անգամ ճիշտ էր Գարեգին Նժդեհը, երբ պնդում էր, որ «պատմությունը չավարտված ճակատամարտ է»: Հայ ժողովուրդը հաղթել է ընդամենը մեկ մարտում, իսկ թշնամին էլ չի թաքցնում, որ պատրաստվում է հաջորդ մարտերին ու հաջորդ ճակատամարտերին: Այնպես որ, խոսք բարձրացնելով ի պաշտպանություն Ժիրայր Սեֆիլյանի, մենք խոսք ենք բարձրացնում ի պաշտպանություն հայի գոյության ու հայ պետականության ամրապնդման՝ հայ զինվորի հսկողության տակ գտնվող 42 հազար քառակուսի կմ տարածքի վրա հայկական հզոր պետության կառուցման համար:

Քաղաքական գործիչը մտածում է հաջորդ ընտրությունների, պետական գործիչը՝ հաջորդ սերունդների մասին

ԱՄՆ-ի պես հզոր պետության հիմնադիրներից մեկը՝ Թոմաս Ջեֆերսոնը մի առիթով ասել է. «Նա, ով իր հանգստության համար պատրաստ է հրաժարվել իր անկախությունից, արժանի չէ ոչ հանգստության եւ ոչ էլ անկախության»: Ազատագրված տարածքները հայկական պետականության անկախության հիմնական երաշխիքն են, հրաժարվենք այդ տարածքներից եւ Հայաստանը դառնում է խոցելի երկու կողմերից: Այսինքն հրաժարվենք այդ տարածքներից եւ հրաժարվում ենք մեր անկախությունից: Իր նամակներից մեկում Հայաստանի առաջին վարչապետներից Ալեքսանդր Խատիսյանը գրում է, որ Ֆրանսիայում գտնվելու ընթացքում պաշտոնական բանակցությունների ժամանակ ֆրանսիացիները հորդորում են ոչ մի պայմանով բանակցություններ չվարել քեմալականների հետ: Սակայն Խատիսյանը վերջում ավելացնում է, որ առանձին զրույցների ժամանակ նույն այդ պաշտոնյաները, որոնցից շատերին նա ճանաչում էր դեռ ուսման տարիներից, նրան ընկերական կարգով խորհուրդ էին տալիս երկխոսություն սկսել Քեմալի հետ: Այս նամակը հիշեցի, որովհետեւ համաշխարհային դիվանագիտության այս երկակիությունը չի փոխվել մինչ օրս: Վերջիններս պաշտոնական բանակցությունների ժամանակ հայտարարում են, որ Հայաստանը պետք է գնա փոխզիջման, սակայն արդեն առանձին անհատական, ընկերական զրույցների ժամանակ նշում, որ ոչ մի երաշխիք չկա, թե Հորադիզը զիջելուց հետո ադրբեջանական տանկերը կգան մինչեւ Սյունիք ու կանգ կառնեն: Պետք չէ խորը վերլուծաբան լինել հասկանալու համար, որ ադրբեջանական տանկերը կանգ չեն առնի, այլ մենք կկանգնենք նոր պատերազմի փաստի առջեւ: Եվ տարրական այս ճշմարտությունը հասկանալու համար հարկավոր է պետական մտածելակերպ ունենալ, մտածել ոչ թե հաջորդ ընտրությունների, այլ, ինչպես կասեր մեծն անգլիացի Ուինստոն Չերչիլը, հաջորդ սերունդների մասին:

Ժիրայր Սեֆիլյանը պետական մտածելակերպի այդ մարդու տեսակն է, որը լավ է հասկանում, որ հաջորդ սերունդներին պետք է հանձնվի ոչ թե Ստալինի կողմից գծված 29 հազար քառակուսի կմ Հայաստան, այլ հայ ազգային-ազատագրական շարժման արդյունքում ստեղծված 42 հազար քառակուսի կմ տարածքով մի երկիր, որն այն կենսական նվազագույնն է, որից ավելի զիջելու ոչինչ չունենք: Եվ դա է պատճառը, որ նա, ինչպես յուրաքանչյուր առողջ մտածելակերպի տեր յուրաքանչյուր հայ, հասկանում է, որ այդ տարածքները ոչ թե պետք է վաճառի հանձնեն, այլ կառուցվեն ու բնակեցվեն: Իմիջիայլոց, ինչ վերաբերում է տարածքները վաճառելու պատրաստ հայերի այդ տեսակին, ես ինչ-որ չեմ հիշում նրանց ղարաբաղյան պատերազմի ռազմի դաշտում, սակայն տեսնում եմ ամեն օր դրսից ֆինանսավորվող տարբեր սեմինարներում, երբ վերջիններս դեմքի լուրջ արտահայտությամբ հայտարարում են, թե «ղարաբաղյան հարցի լուծման միակ ձեւը փոխզիջումն է»: Կարելի է կարծել, թե Ղարաբաղյան հարցը մեկ անհայտով բանաձեւ է, որը ինչ-որ լուծում ունի եւ ազգիս «խելոքները» օրն ի բուն մտածում են այդ բանաձեւը գտնելու մասին: Եթե ուզում եք իմանալ, իրականում, սա շախմատային պարտիա է, որտեղ բոլոր ֆիգուրները դաշտի վրա են ու պարզ երեւում է, որ մենք ունենք տարածքային որոշակի առավելություն, սակայն խաղի ողջ նախաձեռնությունը հանձնել ենք հակառակ կողմին: Վերջիններս էլ ձգտում են այդ նախաձեռնությունը վերածել որակական առավելության, որից հետո մնում է մեզ շախ ու մատ անել: Սակայն իրականությունն այդքան էլ մռայլ չէ, քանի որ կա Ժիրայր Սեֆիլյան եւ ազգային գաղափարին նվիրված հազարավոր տղաներ, որոնք հասկանում են, որ ընդամենը հարկավոր է վերադարձնել նախաձեռնությունը ու խաղը մերը կլինի:

Վերջաբանի փոխարեն

Եթե Ժիրայր Սեֆիլյանի փոխարեն ձերբակալված լիներ, ասենք, բանակից փախած աղանդավոր ինչ-որ հոմոսեքսուալիստ, ապա մենք այսօր ականջալուր կլինեինք Հայաստանի, այսպես կոչված, առաջավոր մտավորականության, կամ թեկուզ կուզեք, մարդկության ոռնոցին, ի պաշտպանություն վերջինիս, քանի որ Հայաստանի կառավարությունն այդպիսով խախտած կլիներ միջազգային մի շարք կոնվենցիաներ: Սակայն այսօր Հայաստանում պաշտպանության կարիք ունեն ազգային ազատագրական պատերազմի հերոս Ժիրայր Սեֆիլյանը, ու նաեւ այն ամենը, ինչը կոչվում է հայկականություն, հայամետություն, հայակենտրոնություն, հայկական մտածելակերպ եւ հայկական արժեքային համակարգ: Այսինքն, այն ամենը, ինչն որ այսօր, ցավոք սրտի, հասու չէ մեր իշխանություններին, ընդդիմությանը, մտավորականությանը ու մեծ մասամբ նաեւ լրագրողներին: Եվ հայկականության թեկուզ թույլ նշույլ իր մեջ կրող հայազգի առողջ բանականության տեր յուրաքանչյուր մարդու համար Ժիրայր Սեֆիլյանի պաշտպանությունը պետք է դառնա հոգու պարտք, քանի որ, այսպիսով, նա պաշտպանում է դեռ չկայացած հայկական պետականությունն ու նրա անկախությունը, պաշտպանում է մարտի դաշտում զոհված 7 հազար մարտիկների նահատակության գնով ձեռք բերված իրական ազատությունն ու պետություն ունենալու իրավունքը: ■

Թուրքական մամուլ

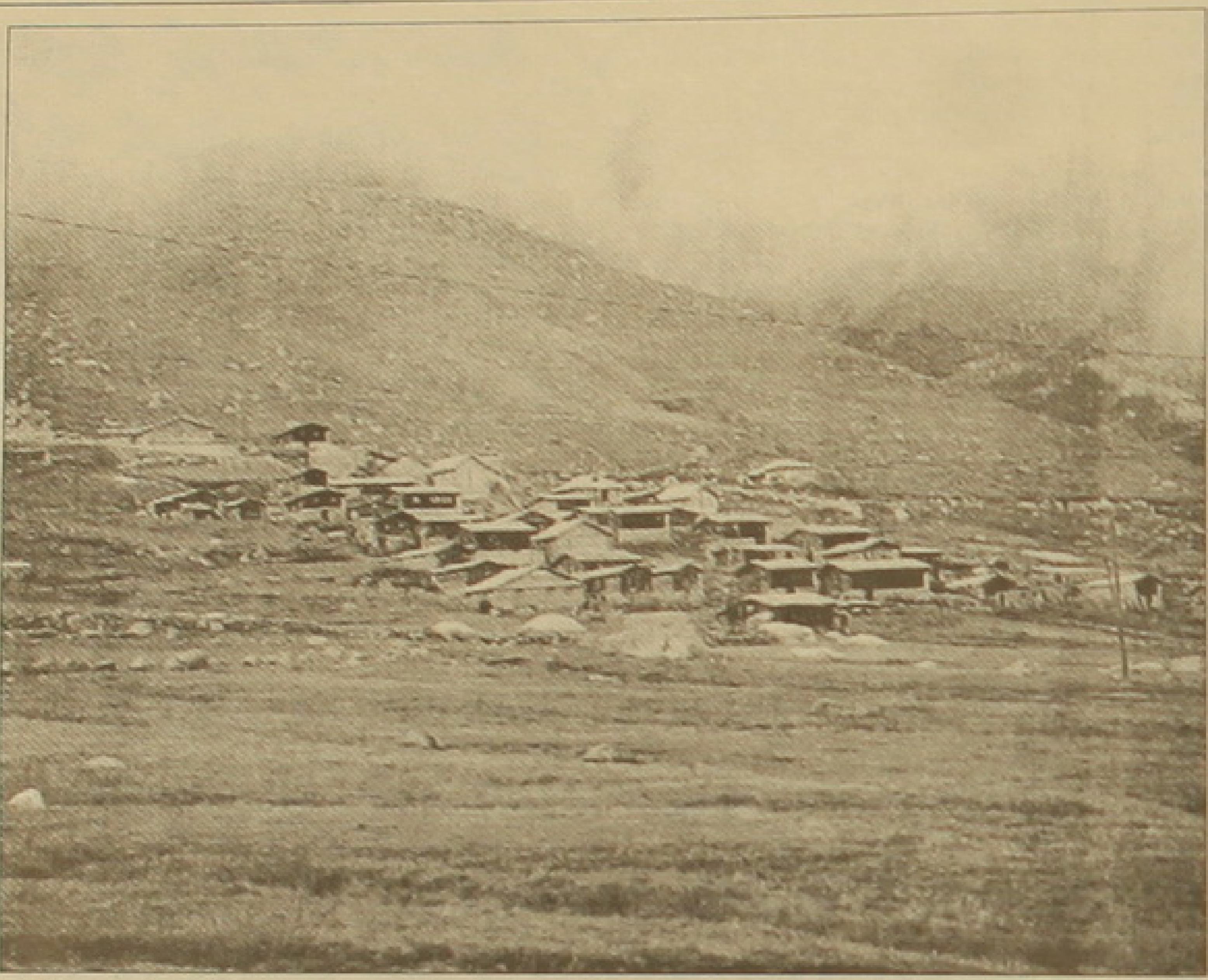

Հեմշինցիները հա՞յ են

Թուրքերեն հոդված մահմեդական համշենցիների մասին

Այս ընթացքում, երբ «Ակօս» շաբաթաթերթի գլխավոր խմբագիր Հրանտ Դինքի սպանությունը շարունակում է վերլուծությունների տաք նյութ մնալ սփյուռքի եւ հայաստանյան մամուլում, ցանկանում եմ հիշել «Ակօսի» հետ համագործակցության դրվագներից մեկը: «Ակօսը» Թուրքիայում իր հայապահպան դժվարին առաքելությունից զատ փորձում էր հայերի մասին թուրքական մամուլում հրապարակվող քիչ թե շատ անկողմնակալ հոդվածները ծանոթացնել նաեւ մեզ: Այդպես «Ակօսից» ստացանք թուրքական հայտնի «Ռադիկալ» թերթի այն համարը, որում տպագրվել էր Թուրքիայում բնակվող մահմեդական համշենցիների մասին հոդված: Համշենյան գյուղական պատկեր ներկայացնող լուսանկարի վրա հստակ գրված էր «Հեմշինցիները հա՞յ են» հարցը, որի դրական պատասխանը տալիս էր հրապարակվող հոդվածը, որում օգտագործվել էին մի քանի գիտական աղբյուրներ: Եվ խմբագրությունը, ըստ երեւույթին ցանկանալով շեշտել, որ այն գիտական հոդված չէ, այլ լրագրողական, աստղանիշով ծանոթագրել էր, որ հեղինակը՝ Ջան Ուղուր Բիրյոլը լրագրող է, ուրեմն, ինչ-որ չափով ազատ իր լրագրողական կարծիքը հայտնելու: Հոդվածը տպագրվել է 2005թ. հունիսի 12-ին, բայց ոչ միայն չի կորցրել կարեւորությունը, այլեւ այս օրերին, երբ թուրք հասարակությունը փորձում է գտնել իր անցյալին եւ այդ անցյալում հայերի դերին վերաբերող մի շարք հարցերի պատասխաններ, ավելի է կարեւորվում: Կարծում ենք, որ «Մենք բոլորս հայ ենք» պաստառներով քայլող թուրքերի մի մասն իսկապես ծագումով հայ է, եւ վաղուց է հասունացել այդ մասին բարձրաձայն ասելու ժամանակը:

«Ազգի» ընթերցողներին ենք ներկայացնում «Ռադիկալի» հոդվածը, որի թարգմանությունը սիրով ստանձնեց Երեւանի պետհամալսարանի թուրքագիտության ամբիոնի ավագ դասախոս, բանասիրական գիտությունների թեկնածու Լուսինե Սահակյանը, որին հայտնում ենք մեր խորին երախտագիտությունը:

Թարգմանության մեջ անփոփոխ են թողնվել անվանումների թուրքերեն տարբերակները, որպեսզի ընթերցողն իմանա, թե դրանք թուրքերեն ինչպես են հնչում՝ հեմշինցի (հայ.՝ համշենցի), Հեմշին (հայ.՝ Համշեն), Քաչքար (հայ.՝ Քաջքար), Հոպա (հայ.՝ Խոփա):

Սերգեյ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ,
«Ձայն համշենական» ամսաթերթի գլխավոր խմբագիր

ՋԱՆ ՈՒՂՈՒՐ ԲԻՐՅՈԼ*

ՀԵՄՇԻՆՑԻՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ...

Նախընտրում եմ, որ հեմշինցիները մնան որպես Սեւ ծովի լեռներում
առեղծվածային կյանք վարող մի ժողովուրդ, քան թե պարփակվեն
որեւէ պատկանելության շրջանակում...

Հեմշինն այն անունն է, որ տրվում է Ռիզեի Չամլըհեմշինում եւ Փազար-Հեմշինում, այդ թվում եւ Արդվինի Քեմալփաշայում գտնվող բնակավայրերին եւ այնտեղ ապրողներին: Հեմշինը /հեմշինականությունը/ մի ընդհանուր մշակույթ ունեցող եւ բարձր սարերում ապրող մարդկանց է ներկայացնում (1):

Շրջանները, որտեղ ապրում են հեմշինցիները, չեն սահմանափակվում միայն Սեւ ծովի արեւելքով: Հայտնի է, որ հեմշինցիները պանդխտության եւ հին արտագաղթերի պատճառով ապրում են նաեւ Թուրքիայի մի շարք այլ շրջաններում, Սեւ ծովի արեւմտյան կողմում եւ Էրզրումի սահմաններում:

Սեւ ծովի արեւելք ասվելուն պես առաջին մտաբերվող վայրերից մեկը Չամլըհեմշինն է, որը հիմնվել է Սեւ ծովի հարակից ամենաբարձր կետի՝ Քաչքար լեռան փեշերին, Թավրիզ-Տրապիզոն մետաքսի ճանապարհի կարեւոր մի անցակետում:

Քանի որ Փազարի Հեմշինի գավառակում ապրողների մեծամասնությունն անասնապահությամբ է զբաղվում Չամլըհեմշինի սահմաններում գտնվող ամառային արոտավայրերում, այդ իսկ պատճառով երկու Հեմշինների միջեւ տեղի է ունեցել միաձուլում:

Իսկ հեմշինցիների Արեւելյան խումբը, որն էլ աշխարհագրորեն հեռու չի գտնվում, այնուամենայնիվ, բավական հեռու է մնում այս մերձեցումից: Թեեւ նրանք էլ ճանաչված են որպես հեմշինցիներ, սակայն առանձնապես կապ չունեն Արեւմտյան խումբ համարվող Չամլըհեմշինի եւ Փազար-Հեմշինի հետ:

ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ՀԵՄՇԻՆՑԻՆԵՐ (ՀՈՊԵՑԻ)

Պետեր Անդրյուսն իր «Էթնիկական խմբերը Թուրքիայում» գրքի «Հեմշինցիներ» բաժնում գրում է, որ Հոպա-Քեմալփաշայի կողմերում ապրողներն իրենց ճանաչում են որպես հոմշեցի: Այս Արեւելյան խմբի հեմշինցիների հիմնական բնակավայրերը Արդվինի նահանգում, Հոպայի եւ Քեմալփաշայի միջով անցնող գետային ցանցի վրա են գտնվում: Արեւելքում Ճորոխ գետը բնական սահման է ստեղծում (2):

Արեւելյան խմբի հեմշինցիների լեզուն հայերենն է: Նրանք խոսում են նաեւ արեւմտյան բարբառով եւ թուրքերենով: Շրջանի բնակիչներն ինչքան էլ պնդեն, որ խոսում են հեմշիներեն, իրականում այդպիսի լեզու չկա (3): 1990-ականներին Սարփի սահմանի դռները բացվելով՝ Ռուսաստանից դեպի Սեւ ծովի արեւելյան կողմ առաջին ժամանողները հայեր էին: Հայերը հիմնականում առեւտուր անելու համար էին Հոպա գալիս: Նկատվեց, որ տեղի բնակչության հետ լեզվական տեսանկյունից մերձենում էին: Որքան էլ ներկայումս հեմշինցիներն իրենք իրենց իբրեւ հայ չեն ճանաչում, այն լեզվով, որով խոսում են, հայերեն է, եւ որոշ աղբյուրների համաձայն՝ հայերենի մի բարբառ:

ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ԽՈՒՄԲ (ԱՐՄԵՆԻ)

Արեւմտյան հեմշինցիները Չամլըհեմշինի եւ Փազար-Հեմշինի բարձրադիր հատվածներում ապրող եւ մեկ էթնիկական ինքնություն ներկայացնող ժողովուրդ են: Հարեւան լազերը այս հեմշինցիներին «արմենի» են անվանում: Ավելի տարածված դիմելաձեւը «հասակոր հայն» է: Ինչ խոսք, լազերի եւ հեմշինցիների միջեւ այդպիսի տարածված դիմելաձեւ արդեն չկա: Մրցակցությունն էլ կամաց-կամաց վերացավ, միմյանց աղջիկ տվող կամ չտվող եւ թշնամանք ունեցող այս երկու համայնքներն արդեն ավելի են մտերմացել:

Երկու ժողովուրդներին մերձեցրեց նաեւ այն, որ լազերը թեյագործության համար Հեմշինի լեռնային գյուղերն էին գալիս: Մեր օրերում Արեւմտյան հեմշինցիները թուրքերեն առոգանությամբ են խոսում եւ օգտագործում են նաեւ հայերեն բառեր: Որոշ ուսումնասիրողներ պնդում են, որ Արեւմտյան խմբի հեմշինցիները մոռացել են իրենց լեզուն, մյուսներն էլ նշում են, որ նման լեզու չկա, իսկ եթե անգամ լիներ, ապա անհնար էր մոռանալ (ինչպես օրինակ՝ լազերենը): Հեմշինցիների Արեւմտյան խումբը Արեւելյանից առանձնացնող ամենակարեւոր առանձնահատկությունները նրանց ինքնության խորհրդանիշներ դարձած հրուշակագործի եւ հացթուխի արհեստներն են:

Հեմշինցիները, որոնք այս արհեստները սովորել էին 19-րդ դարի սկզբներին Ռուսաստանի եւ Եվրոպայի որոշ քաղաքներում, այնուհետեւ վերադառնալով Թուրքիա՝ նպաստեցին թե՛ դրանց տարածմանը, եւ թե՛ դրանք օգտագործեցին արտագնա աշխատանքի դռները բաց պահելու համար: Այսօր մեծ քաղաքներում եւ անգամ Հաքքարում հայտնի փռերն ու հրուշակեղենի սրճարանները պատկանում են հեմշինցիներին:

Ճանապարհորդ Նեյլ Ասչերսոնը, որն անցել է Քաչքարի փեշերով՝ իր «Սեւ ծովը» աշխատության մեջ հանգում է հետեւյալ եզրակացության. «Քեմալիզմը՝ որպես գաղափարախոսություն, յուրացրել է 19-րդ դարի վերջում եւ 20-րդ դարի սկզբում Եվրոպայում առկա ժամանակակից ազգայնականության որոշ ծայրահեղ գաղափարներ: Միազգինությունը համարվել է հզոր եւ անկախ պետություն ձեւավորելու անհրաժեշտություն: Ելնելով այս ամենից՝ եզրակացվում է, որ այս պետությունը չի լինելու այնպիսի անհեռատես ու տարբերակված եւ գիտական ոգուն հակասող մի կառույց, ինչպիսին բազմազգ, կենտրոնախույս եւ որոշ տեսանկյուններից հանդուրժող Օսմանյան կայսրությունն էր: Գուցե լազերը՝ 250 հազարի հասնող թվաքանակով, իրենց ինքնության հարցում անվերջ զգուշավորությամբ սադրանքներից հեռու մնացին: Սակայն շուրջ 20 հազարի չափ հեմշինցիների փոքր խմբի անդամները սերում են անհայտ անցյալում մահմեդականություն ընդունած հայկական ցեղից եւ այժմ էլ հայերեն են խոսում»:

Ինչ վերաբերում է հեմշինցիների հայ լինելու կամ չլինելու քննարկումներին, ես նախընտրում եմ, որ հեմշինցիները մնան որպես Սեւ ծովի լեռներում առեղծվածային կյանք վարող մի ժողովուրդ, քան թե պարփակվեն որեւէ պատկանելության շրջանակում: Եթե կարեւորը բազմամշակութայնությունն է, կարծում եմ՝ դա անպայման պարտադիր չէ, որ հանգեցնենք ինչ որ մի հանգրվանի:

Ծանոթագրություններ

1. Հայտնի է, որ Հեմշին բառը սովորական տեղանուն չէ: Քանզի զուտ աշխարհագրական առումով վերցնելուց բացի, օրինակ, Չամլըհեմշինի սահմաններում հանդիպում ենք որպես նստակյաց երկու ժողովուրդների՝ հեմշինցիների եւ լազերի: Հեմշինցիների եւ լազերի գյուղերի միջեւ հստակ տարբերություններ կան (Erhan G. Ersoy, Birikim, Etnik Kimlik ve Azinliklar, s 139-143, sayi: 65):

2. Peter Andrews, Turkiyede Etnik Gruplar, (181-184).

3. Mishael Meeker 1971 The Black Sea Turks: Some Aspects of Their Ethnic and Cultural Background (s-318-345). Մեջբերում Էրհան Գ. Էրսոյից. Մեեքերը նշում է, որ Արեւելյան խմբի հեմշինցիների մեջ հայերենը լավ է պահպանված: Հոպայի հեմշինցիների հայերենը Թուրքիայի հայերը գրեթե կարողանում են հասկանալ, իսկ Հոպայի հեմշինցիները մյուս հայերին բոլորովին չեն հասկանում:

4. Dumezil G. 1964 (P. Andrews, a.g.e).

5. Erhan G. Ersoy, Դաշտային աշխատանքների ընթացքում բավականին էթնոկենտրոն տարրեր են նկատվում միմյանց դիմելաձեւերի մեջ: Օրինակ՝ «լազը, որ սուրբ էլ լինի, քո բակում մի պահիր» նման արտահայտությունները տարածված են անգամ տարրական դասարանների աշակերտների շրջանում: Հեմշինցի մեծահասակները հաճախ են արտահայտում այն տեսակետը, որ լազերը քաղաքակրթությամբ իրենցից ցածր են, նրանց մեջ կան արյան վրեժի նման բարբարոսություններ, անկիրթ են, հին ժամանակներից եղել են անհավատ կամ ոչ-մահմեդական: Լազերն էլ հեմշինցիներին ներկայացնում են խաղամոլ, խմող, հայից շուռ տված մի ժողովրդի, եւ երկու համայնքների մշակութային շփման գծերում լուրջ մրցակցություն է տեղի ունենում (ինչպես, ասենք, պարկապզուկի ուղեկցությամբ շուրջպարերում**):*

** Բնագրում՝ թուլում*

*** Բնագրում՝ հորան*

6. Neal Ascherson, Karadeniz.

** Լրագրող*

Թուրքերենից թարգմանեց
ԼՈՒՍԻՆԵ ՍԱՀԱԿՅԱՆԸ

Մասնավորեցում

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԵՂԵԿԱՑՆՈՒՄ Է

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ
մրցույթի անցկացման մասին
(ծածկագիր՝ 1919-Ն-5)

Առաջնորդվելով ՀՀ կառավարության 2006թ.-ի դեկտեմբերի 7-ի թիվ 1919-Ն որոշման 5-րդ մասով՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունը հրավիրում է մասնավորեցման բոլոր սուբյեկտներին մասնակցելու Երեւանի քաղաքապետարանի «Մեխանիզատոր» փակ բաժնետիրական ընկերության պետական սեփականություն հանդիսացող 80 տոկոս բաժնետոմսերի մասնավորեցման մրցույթին (ծածկագիր՝ 1919-Ն-5):

1. Ընդհանուր տեղեկություններ

1.1.	Ընկերության հասցեն	ք. Երեւան, Արցախի 47
1.2.	ՀՀ կառավարության որոշման համարը եւ ամսաթիվը	N1919-Ն, 07.12.2006թ.
1.3.	Ընկերության շենքերի, շինությունների մակերեսը (ք/մ)	763.5
1.4.	Զբաղեցրած հողային տարածքը (հա)	1.1907 հա
1.5.	Անշարժ գույքի սեփականության իրավունքի պետական գրանցման վկայականի համարը եւ տրման ամսաթիվը	N2019465, 02.05.2006թ.
1.6.	Գործունեության հիմնական տեսակը	մեխանիզմի ծառայություն եւ խառը
1.7.	Գնահատման ամսաթիվը	11.10.2006թ.
1.8.	Ընկերության բաժնետոմսերի գնահատված արժեքը (հազ. դրամ)	35137
1.9.	Պետական սեփականություն հանդիսացող բաժնետոմսերի գինը (հազ.դրամ)	28110

2. Ընկերության հաշվեկշռի ցուցանիշներ (01.04.2006թ. դրությամբ)

(հազ.դրամ)

Հ/Հ	Ցուցանիշի անվանումը	Հաշվեկշռային արժեքը	Գնահատված արժեքը
2.1.	Ոչ ընթացիկ ակտիվներ, այդ թվում	60989,32*	61604,28
2.1.1.	Հիմնական միջոցներ, այդ թվում՝	60989,32	61604,28
•	շենքեր եւ շինություններ /7 հատ/	5237.743	14977
•	կառուցվածքներ եւ փոխանցող հարմարանքներ /2 հատ/	49.45	1317.13
•	մեքենաներ եւ սարքավորումներ /16 հատ/	10671.84	6192.66
•	տրանսպորտային միջոցներ /6 հատ/	4855.26	2755.5
•	արտ. տնտ. գույք, գործիք եւ այլն /6 հատ/	364.37	119.81
•	շահագործման մեջ չգտնվող հիմնական միջոցներ (բացառությամբ անշարժ գույքի) /12 հատ/	7506.67	3938.18
•	հողամասի արժեքը	32304	32304
2.1.2.	Անավարտ ոչ ընթացիկ նյութական ակտիվներ	-	-
2.1.3.	Ոչ նյութական ակտիվներ	-	-
2.1.4.	Այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ	-	-
2.2.	Ընթացիկ ակտիվներ	6107	6107
2.3.	Ոչ ընթացիկ պարտավորություններ, այդ թվում՝ ակտիվներին վերաբերող շնորհներ	32304	32304
2.4.	Ընթացիկ պարտավորություններ, այդ թվում	270	270
•	անձնակազմին աշխատանքի վարձատրության գծով	270	270

* Ներկայացված են հիմնական միջոցների սկզբնական արժեքները

2.5. Համաձայն ՀՀ կառավարության 07.12.2006թ.-ի N1919-Ն որոշման, Ընկերությունը 1999-2005 թվականների տնտեսական գործունեության արդյունքներով վճարման ենթակա շահութաբաժինների գծով պարտավորություններ չունի:

3. Մրցույթին մասնակցելու պայմաններ

3.1 Մրցույթին մասնակցելու իրավունք ունեն մասնավորեցման այն սուբյեկտները (կամ նրանց լիազոր ներկայացուցիչները), որոնք սահմանված կարգով վճարել են մրցույթի նախավճարը /տես 5.1 եւ 5.2 կետերը/ եւ 5.3 կետում նշված ժամկետում ներկայացրել են մրցութային առաջարկ, որը ներառում է հետեւյալ փաստաթղթերը՝

ա/ հայտ (ձեւը կարելի է ստանալ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության 438 սենյակում,

բ/ մրցույթի հաղթողին որոշելու պայմանների վերաբերյալ գրավոր առաջարկ՝ (տես՝ 3.12 կետը),

գ/ մրցույթի նախավճարի կատարման խնդությունը հաստատող վճարային փաստաթղթերի պատճենները,

դ/ իրավաբանական անձի կարգավիճակ ունեցող մասնակիցների գրանցման եւ հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները,

ե/ լիազորագիր՝ մրցույթի մասնակից ընկերության /հաստատված տվյալ ընկերության կողմից/ կամ ֆիզիկական անձի /հաստատված նոտարական կարգով/ կողմից լիազորված անձի համար,

զ/ գործարար ծրագիր:

3.2. Մրցութային առաջարկը փակ ծրարով ներկայացվում է ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն, 438 սենյակ՝ մինչեւ 5.3 կետում նշված ժամկետի լրանալը:

3.3 Մրցույթի մասնակիցների՝ մրցութային պայմաններին համապատասխան ներկայացրած առաջարկությունները պետք է արտահայտված լինեն թվային ցուցանիշներով եւ փոքր չլինեն ՀՀ կառավարության կողմից սահմանված նվազագույն արժեքներից, եթե դրանք սահմանված են (տես 3.12. կետը):

3.4 Մրցութային առաջարկները ներկայացվում են հայերեն լեզվով, իսկ օտար լեզուներով գրված փաստաթղթերը կարող են ուղեկցվել թարգմանություններով: Թարգմանությունների բացակայության դեպքում փաստաթղթերը կթարգմանվեն հանձնաժողովի կողմից:

3.5 Մրցույթին ներկայացվող փաստաթղթերը ներկայացվում են տպագիր կամ պարզ ընթեռնելի ձեռագրով:

3.6 Ծրարը պետք է հասցեագրված լինի մրցութային հանձնաժողովին՝ նշելով մասնավորեցվող օբյեկտի անվանումը:

3.7 Մրցութային առաջարկները կարող են ընդունվել նաեւ փոստային կապով: Ստացված փաստաթղթերը ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունում դրվում են ծրարի մեջ եւ փակվում:

3.8 Ներկայացված ծրարները կնքվում եւ մուտքագրվում են ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունում:

3.9 5.3. կետում նշված ժամկետի լրանալուց հետո ներկայացված առաջարկները չեն ընդունվի:

3.10 Դիմողները մինչեւ 5.3. կետում նշված ժամկետի լրանալը կարող են հանձնաժողովին գրավոր դիմում ներկայացնել՝ մրցույթին չմասնակցելու վերաբերյալ: Սահմանված ժամկետից ուշ ներկայացրած այդպիսի դիմումները քննարկման ենթակա չեն:

3.11 Մրցույթի պահանջներին մրցութային առաջարկի անհամապատասխանության դեպքում մրցութային առաջարկ ներկայացրած սուբյեկտին մրցույթի մասնակցի կարգավիճակ չի տրվում եւ մրցութային առաջարկը հանվում է հետագա քննարկումից:

3.12 Մրցույթի հաղթողի որոշման համար առաջադրվում են հետեւյալ պայմանները.

մասնավորեցվող բաժնետոմսերի համար առաջարկվող գինը /նվազագույն գինը՝ 14055 հազ.դրամ/,

ներդրումների չափը՝ տարիների կտրվածքով,

աշխատատեղերի (ներկայացվում է մարդ/ամսով) եւ միջին աշխատավարձի վերաբերյալ սոցիալական երաշխիքներ, այդ թվում աշխատատեղերի:

3.13 Մրցույթի հաղթող է ճանաչվում այն մասնակիցը, որի առաջարկը առավելագույն չափով է բավարարում մրցույթի պայմաններին:

4. Վճարումներ եւ պայմանագրի կնքում

4.1 Մրցույթի հաղթողը 10-օրյա ժամկետում ստանում է մրցույթի արդյունքների հաստատված արձանագրության օրինակը:

Մրցույթի մյուս մասնակիցները կարող են ստանալ արձանագրության պատճենները:

4.2 Մրցույթի հաղթողը բաժնետոմսերի վաճառքի գումարը պետք է վճարի մրցույթի արձանագրությունը ստանալու օրվանից մեկամսյա ժամկետում, ՀՀ արժույթով՝ բաժնետոմսերի վաճառքի գնի 70 տոկոսն ուղղելով ՀՀ պետական բյուջե, իսկ 30 տոկոսը՝ Երեւանի քաղաքապետարանի՝ այդ նպատակով բացված հաշվին:

4.3 Որպես մրցույթի նախավճար վճարված գումարն ընդգրկվում է օբյեկտի վաճառքի գնի մեջ եւ մրցույթում չհաղթելու կամ մինչեւ 5.3 կետում նշված ժամկետի լրանալը մրցույթին մասնակցելուց հրաժարվելու դեպքում հետ է վերադարձվում:

4.4 Համաձայն ՀՀ կառավարության 07.12.06թ. N 1919-Ն որոշման, մրցույթի հաղթողի կողմից առաջարկված գնի վճարումից հետո մեկամսյա ժամկետում ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունը գնորդի հետ կկնքի մասնավորեցման պայմանագիր՝ դրանում նախատեսելով, որ գնորդը պարտավորվում է իր միջոցների հաշվին վճարել գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարը՝ 1364617 դրամ (ներառյալ ավելացված արժեքի հարկը), ինչպես նաեւ գույքային իրավունքների պետական գրանցման հետ կապված վճարներն ու տուրքերը՝ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

4.5 Սահմանված ժամկետում վճարումները չկատարելու եւ պայմանագիրը չկնքելու դեպքում մրցույթի հաղթողի վճարած նախավճարի գումարը նրան հետ չի վերադարձվում, եւ մրցույթը համարվում է չկայացած:

4.6 Մրցույթով մասնավորեցման արդյունքում գնորդը հանդիսանում է նաեւ գնահատման պահից հետո առաջացած իրավունքների եւ պարտավորությունների իրավահաջորդը:

5. Մրցույթի անցկացման այլ պայմաններ

5.1	Մրցույթի նախավճարի չափը	702750 դրամ
5.2	Մրցույթի նախավճարի մուտքագրման հաշվի համարը	Թիվ1 տեղական գանձապետական բաժանմունք դրամային - 900013145017
5.3	Մրցութային առաջարկի ներկայացման վերջին ժամկետը	2007 թվականի մարտի 23-ը , ժամը՝ 13:00
5.4	Մրցութային առաջարկի ներկայացման վայրը	ք.Երեւան, Տիգրան Մեծ-4 ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն, 438 սենյակ
5.5	Մրցույթի անցկացման օրը, ժամը եւ վայրը	2007 թվականի մարտի 27-ը , ժամը՝ 15:00 ք.Երեւան, Տիգրան Մեծ-4 ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն
5.6	Ֆախսիմիլային կապ	(3741) 27-65-94
5.7	Ինտերնետ	URL: //www.privatization.am

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար զանգահարել հետեւյալ հեռախոսահամարով: ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն 58-14-41

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ
մրցույթի անցկացման մասին
(ծածկագիր՝ 1919-Ն-1)

Առաջնորդվելով ՀՀ կառավարության 2006թ.-ի դեկտեմբերի 7-ի թիվ 1919-Ն որոշման 1-ին մասով՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունը հրավիրում է մասնավորեցման բոլոր սուբյեկտներին մասնակցելու ՀՀ մշակույթի եւ երիտասարդության հարցերի նախարարության **Տաշիրի կինոցանցի գույքի,** այդ թվում՝ 2253.1 ք.մ. մակերեսով կինոթատրոնի շենքի եւ գույքի զբաղեցրած, օգտագործման ու սպասարկման համար անհրաժեշտ 0.3 հա հողամասի մասնավորեցման մրցույթին (ծածկագիր՝ 1919-Ն-1):

1. Ընդհանուր տեղեկություններ

1.1.	Մասնավորեցվող օբյեկտի հասցեն	ՀՀ Լոռու մարզ, ք. Տաշիր, Լենինի փ.
1.2.	ՀՀ կառավարության որոշման համարը եւ ամսաթիվը	N1919-Ն, 07.12.2006թ.
1.3.	Գույքի (կինոթատրոնի շենքի) զբաղեցրած մակերեսը (ք/մ)	2253.1
1.4.	Գույքի զբաղեցրած, օգտագործման եւ սպասարկման համար անհրաժեշտ հողային տարածքը (հա)	0.3
1.5.	Գույքի եւ հողամասի գնահատված շուկայական արժեքը (հազ. դրամ), այդ թվում՝	30091
	շենք, շինությունների գնահատված արժեքը	26175
	հիմնական միջոցների (բացառությամբ անշարժ գույքի) գնահատված արժեքը	2415.7
	հողամասի շուկայական արժեքը	1500
1.6.	Գույքի եւ հողամասի գնահատման ամսաթիվը	26.09.2006թ.
1.7.	Գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարը (դրամ)	1278371
1.8.	Անշարժ գույքի սեփականության իրավունքի պետական գրանցման վկայականի համարը	N0224671
1.9.	Անշարժ գույքի սեփականության իրավունքի պետական գրանցման վկայականի տրման ամսաթիվը	15.11.2000թ.

2. Տեղեկություններ մասնավորեցվող գույքի կազմի մասին

Հ/Հ	Գույքի անվանումը	Հաշվեկշռային արժեքը առ 01.07.2006թ. դրությամբ (հազ. դրամ)	Գնահատված արժեքը (հազ. դրամ)
2.1	Հիմնական միջոցներ, այդ թվում	339.44*	28590.7
•	շենքեր /1 հատ/	259.500	26175
•	տրանսպորտային միջոցներ /4 հատ/	26.382	872.067
•	արտադրական տնտ. գույք, գործիք եւ այլն /127 հատ/	53.558	1543.653

* Ներկայացված են հիմնական միջոցների սկզբնական արժեքները

3. Մրցույթին մասնակցելու պայմաններ

3.1 Մրցույթին մասնակցելու իրավունք ունեն մասնավորեցման այն սուբյեկտները (կամ նրանց լիազոր ներկայացուցիչները), որոնք սահմանված կարգով վճարել են մրցույթի նախավճարը /տես 5.1 եւ 5.2 կետերը/ եւ 5.3 կետում նշված ժամկետում ներկայացրել են մրցութային առաջարկ, որը ներառում է հետեւյալ փաստաթղթերը՝

ա/ հայտ (ձեւը կարելի է ստանալ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության 438 սենյակում,

բ/ մրցույթի հաղթողին որոշելու պայմանների վերաբերյալ գրավոր առաջարկ՝ (տես՝ 3.12 կետը),

գ/ մրցույթի նախավճարի կատարման խնդությունը հաստատող վճարային փաստաթղթերի պատճենները,

դ/ իրավաբանական անձի կարգավիճակ ունեցող մասնակիցների գրանցման եւ հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները,

ե/ լիազորագիր՝ մրցույթի մասնակից ընկերության /հաստատված տվյալ ընկերության կողմից/ կամ ֆիզիկական անձի /հաստատված նոտարական կարգով/ կողմից լիազորված անձի համար,

զ/ գործարար ծրագիր:

3.2. Մրցութային առաջարկը փակ ծրարով ներկայացվում է ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն, 438 սենյակ՝ մինչեւ 5.3 կետում նշված ժամկետի լրանալը:

3.3 Մրցույթի մասնակիցների՝ մրցութային պայմաններին համապատասխան ներկայացրած առաջարկությունները պետք է արտահայտված լինեն թվային ցուցանիշներով եւ փոքր չլինեն ՀՀ կառավարության կողմից սահմանված նվազագույն արժեքներից, եթե դրանք սահմանված են (տես 3.12. կետը):

3.4 Մրցութային առաջարկները ներկայացվում են հայերեն լեզվով, իսկ օտար լեզուներով գրված փաստաթղթերը կարող են ուղեկցվել թարգմանություններով: Թարգմանությունների բացակայության դեպքում փաստաթղթերը կթարգմանվեն հանձնաժողովի կողմից:

3.5 Մրցույթին ներկայացվող փաստաթղթերը ներկայացվում են տպագիր կամ պարզ ընթեռնելի ձեռագրով:

3.6 Ծրարը պետք է հասցեագրված լինի մրցութային հանձնաժողովին՝ նշելով մասնավորեցվող օբյեկտի անվանումը:

3.7 Մրցութային առաջարկները կարող են ընդունվել նաեւ փոստային կապով: Ստացված փաստաթղթերը ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունում դրվում են ծրարի մեջ եւ փակվում:

3.8 Ներկայացված ծրարները կնքվում եւ մուտքագրվում են ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունում:

3.9 5.3. կետում նշված ժամկետի լրանալուց հետո ներկայացված առաջարկները չեն ընդունվի:

3.10 Դիմողները մինչեւ 5.3. կետում նշված ժամկետի լրանալը կարող են հանձնաժողովին գրավոր դիմում ներկայացնել՝ մրցույթին չմասնակցելու վերաբերյալ: Սահմանված ժամկետից ուշ ներկայացրած այդպիսի դիմումները քննարկման ենթակա չեն:

3.11 Մրցույթի պահանջներին մրցութային առաջարկի անհամապատասխանության դեպքում մրցութային առաջարկ ներկայացրած սուբյեկտին մրցույթի մասնակցի կարգավիճակ չի տրվում եւ մրցութային առաջարկը հանվում է հետագա քննարկումից:

3.12 Մրցույթի հաղթողի որոշման համար առաջադրվում են հետեւյալ պայմանները.

մասնավորեցվող գույքի համար առաջարկվող գինը /նվազագույն գինը՝ 21443 հազ.դրամ/,

ներդրումների չափը՝ տարիների կտրվածքով,

աշխատատեղերի (ներկայացվում է մարդ/ամսով) եւ միջին աշխատավարձի վերաբերյալ սոցիալական երաշխիքներ, այդ թվում աշխատատեղերի:

3.13 Մրցույթի հաղթող է ճանաչվում այն մասնակիցը, որի առաջարկը առավելագույն չափով է բավարարում մրցույթի պայմաններին:

3.14. Մրցույթում հաղթողին է մասնավորեցվում նաեւ գույքի զբաղեցրած, օգտագործման ու սպասարկման համար անհրաժեշտ՝ պետական սեփականություն հանդիսացող հողամասը՝ շուկայական արժեքով:

4. Վճարումներ եւ պայմանագրի կնքում

4.1 Մրցույթի հաղթողը 10-օրյա ժամկետում ստանում է մրցույթի արդյունքների հաստատված արձանագրության օրինակը:

Մրցույթի մյուս մասնակիցները կարող են ստանալ արձանագրության պատճենները:

4.2 Մրցույթի հաղթողը գույքի եւ հողամասի արժեքը պետք է վճարի մրցույթի արձանագրությունը ստանալու օրվանից եռամսյա ժամկետում, ՀՀ արժույթով, գույքի վաճառքի գնի 70 տոկոսն ուղղելով ՀՀ պետական բյուջե, 30 տոկոսը՝ համապատասխան համայնքի ֆոնդային բյուջե՝ ըստ գույքի գտնվելու վայրի, իսկ հողի վաճառքի գումարը՝ «Պետական սեփականություն հանդիսացող հողի վաճառքից մուտքեր» գանձապետական հաշվին:

4.3 Որպես մրցույթի նախավճար վճարված գումարն ընդգրկվում է օբյեկտի վաճառքի գնի մեջ եւ մրցույթում չհաղթելու կամ մինչեւ 5.3 կետում նշված ժամկետի լրանալը մրցույթին մասնակցելուց հրաժարվելու դեպքում հետ է վերադարձվում:

4.4 Համաձայն ՀՀ կառավարության 07.12.2006թ. N 1919-Ն որոշման, մրցույթի հաղթողի կողմից առաջարկված գնի եւ հողամասի վաճառքի գնի վճարումից հետո մեկամսյա ժամկետում ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունը գնորդի հետ կկնքի մասնավորեցման պայմանագիր՝ դրանում նախատեսելով, որ գնորդը պարտավորվում է՝

իր միջոցների հաշվին վճարել գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարը՝ 1278371 դրամ (ներառյալ ավելացված արժեքի հարկը), ինչպես նաեւ գույքային իրավունքների պետական գրանցման հետ կապված վճարներն ու տուրքերը՝ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով,

գույքի նկատմամբ հիմնադրել առանձին իրավաբանական անձ, եթե գնորդը ֆիզիկական անձ է,

«Տաշիր» կինոթատրոնի գործունեության պրոֆիլը պահպանել առնվազն երեք տարի ժամկետով:

4.5 Սահմանված ժամկետում վճարումները չկատարելու եւ պայմանագիրը չկնքելու դեպքում մրցույթի հաղթողի վճարած նախավճարի գումարը նրան հետ չի վերադարձվում, եւ մրցույթը համարվում է չկայացած:

4.6 Մրցույթով մասնավորեցման արդյունքում գնորդը հանդիսանում է նաեւ գնահատման պահից հետո առաջացած իրավունքների եւ պարտավորությունների իրավահաջորդը:

5. Մրցույթի անցկացման այլ պայմաններ

5.1	Մրցույթի նախավճարի չափը	1072150 դրամ
5.2	Մրցույթի նախավճարի մուտքագրման հաշվի համարը	Թիվ1 տեղական գանձապետական բաժանմունք դրամային - 900013145017
5.3	Մրցութային առաջարկի ներկայացման վերջին ժամկետը	2007 թվականի մարտի 20-ը , ժամը՝ 13:00
5.4	Մրցութային առաջարկի ներկայացման վայրը	ք.Երեւան, Տիգրան Մեծ-4 ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն, 438 սենյակ
5.5	Մրցույթի անցկացման օրը, ժամը եւ վայրը	2007 թվականի մարտի 23-ը , ժամը՝ 15:00 ք.Երեւան, Տիգրան Մեծ-4 ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն
5.6	Ֆախսիմիլային կապ	(3741) 27-65-94
5.7	Ինտերնետ	URL: //www.privatization.am

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար զանգահարել հետեւյալ հեռախոսահամարով: ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն 58-14-41

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն

Մասնավորեցում

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ Է ԱՃՈՒՐԴԻ, ՈՐԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱ՝ 2007Թ. ՄԱՐՏԻ 1-ԻՆ ԵՎ 16-ԻՆ, ԺԱՄԸ 14:30-ԻՆ, «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ, ՀԱՍՑԵՆ՝ Ք.ԵՐԵՎԱՆ, Դ.ԱՆՀԱՂԹԻ 23 /4-ՐԴ ՀԱՐԿ/:

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

ՀՀ կառավարության 05.08.04թ. թիվ 1114-Ա որոշմամբ լուծարվող «Երեւանի թիվ 3 բեռնատար ավտոտրանսպորտային» ՓԲԸ-ի (հասցեն՝ ք.Երեւան, Շիրակի 3/2) հաշվեկշռում գտնվող գույքը՝

N	Գույքի անվանումը	Շահ. տ/թ	Քանակը	Մաշված. %-ը	Մեկնարկային գինը (ներառյալ ԱԱՀ-ն) դրամ
	Կառուցվածքներ				
1	Լցավորման ցիստեռն	1982	-	100	68620
2	Լցավորման ցիստեռն	1982	-	100	68620
	Արտադրական, տնտ. գույք				
3	Սառնարան	1978	1	100	65330
4	Սառնարան	1978	1	100	65330
5	Գրամեքենա Յատրան	1978	1	100	20880
6	Գրամեքենա Յատրան	1987	1	100	20880
7	Շախմ ժամացույց	1991	1	100	23870
8	Կալորիֆեր ԿՎՏ	1987	1	100	71000
9	Գրասեղան	1978	1	100	23270
10	Գրասեղան	1982	1	100	28640
11	Սառնարան	1982	1	100	101430
12	Ստենդ էլեկտրասաս փորձ.	1978	1	100	173030
13	Փոշեծծիչ	1998	1	100	21470
14	Սիգնալիզացիա	1995	1	100	23400
15	Սեղանի կոմպլեկտ	1998	1	100	22490
16	Ռացիա «Քենվուդ»	1996	1	100	86530
17	Անտենա	1996	1	100	21240
18	Հեռախոս	1996	1	100	16130
19	Հեռուստացույց	1996	1	100	49950
20	Տեսամագնիտոֆոն	1998		100	48180
	Մեքենա-սարքավորումներ				
21	Գալվանալագիհատոր	1990	1	100	91890
22	Կիսակցորդ	1978	1	100	48930
23	Ավտոտրենաժոր	1986	1	100	101730
24	Ռադիալ հաստոց2 ԵՄԴ	1967	1	100	194510
25	Ավտոդող հանդ. հաստոց	1981	1	100	84730
26	Պոմպ	1987	1	100	42960
27	Պոմպ	1985	1	100	41170
28	Պոմպ	1998	1	100	40570
29	Կոմուտատոր	1978	1	100	122910
30	Բենզակոլոնկա	1987	1	100	57280
31	Բենզակոլոնկա	1994	1	100	39380
	Տրանսպորտային միջոցներ				
32	Կիսակցորդ ԿԼ-ԱՄԳ 33-42ԱՊ	1987	1	100	187200
33	Կիսակցորդ ԿԼ-ԱՄԳ 47-10ԱՊ	1987	1	100	187200
34	Կիսակցորդ Կ-1040-25 08-06ԱՊ	1987	1	100	187200
35	Կիսակցորդ Կ-1040-25 16-07ԱՊ	1987	1	100	187200
36	Կիսակցորդ Կ-1040-25 15-59ԱՊ	1987	1	100	187200
37	Կիսակցորդ ԿԼ-ԱՄԳ 47-09ԱՊ	1987	1	100	187200
38	Կիսակցորդ ԿԼ-ԱՄԳ 46-63ԱՊ	1987	1	100	187200
39	Կիսակցորդ ԿԼ-ԱՄԳ 49-77ԱՊ	1987	1	100	187200
40	Կիսակցորդ Կ-1040-25 08-09ԱՊ	1987	1	100	187200
41	Կիսակցորդ Կ-1040-25 49-76ԱՊ	1987	1	100	187200
42	Կիսակցորդ Կ-1040-25 59-00ԱՊ	1987	1	100	187200
43	Կիսակցորդ Կ-1040-25 46-64ԱՊ	1987	1	100	187200
44	Կիսակցորդ ԿԼ-ԱՄԳ 33-43ԱՊ	1987	1	100	187200
45	Կիսակցորդ ԿԼ-ԱՄԳ 33-40ԱՊ	1987	1	100	187200
46	Կիսակցորդ ԿԼ-ԱՄԳ 44-23ԱՊ	1987	1	100	187200
47	Կիսակցորդ ԿԼ-ԱՄԳ 34-21ԱՊ	1987	1	100	187200
48	Կիսակցորդ Կ-1040-25 48-45ԱՊ	1987	1	100	187200

Աճուրդը կանցկացվի դասական (գնի աւելացման) եղանակով:

Աճուրդին կարող են մասնակցել ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձինք, ինչպես նաեւ համայնքները, որոնք մինչեւ յուրաքանչյուր աճուրդի նախորդող աշխատանքային օրը, ժամը 17:00 աճուրդային հանձնաժողովին են ներկայացրել.

-աճուրդի նախավճարի մուծման անդորրագիրը, որի չափն է 16130 դրամ, մուտքագրման հաշիվն է Հայխնայբանկի թիվ 160006651014 դրամային հաշիվը: Նախավճարը կարող է վճարվել նաեւ կանխիկ «Աճուրդի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի դրամարկղ.

-անձնագիրը, իսկ իրավաբանական անձինք հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները եւ լիազորությունները հաստատող փաստաթղթերը:

Աճուրդին չեն կարող մասնակցել այն անձինք, որոնք վաճառվող լոտի նկատմամբ չեն կարող ունենալ սեփականության իրավունք:

Վերը նշված փաստաթղթերի առկայության դեպքում աճուրդային հանձնաժողովը մասնակցին տրամադրում է մասնակցի վկայական:

Աճուրդին կարող են ներկա գտնվել դիտորդներ՝ աճուրդի մասնակից չհամարվող այն անձինք, ովքեր վճարել են մուտքի վճար՝ 3000 դրամ:

Աճուրդի մասնակցի վկայականները տրամադրվում են «Աճուրդի կենտրոն» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպությունում (հասցեն՝ ք.Երեւան, Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/) մինչեւ յուրաքանչյուր աճուրդի նախորդող աշխատանքային օրը, ժամը 17:00, իսկ դիտորդի տոմսերը վաճառվում են մինչեւ աճուրդի սկսվելը:

Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները վաճառվող լոտ(եր)ին (գույքին) կարող են ծանոթանալ սույն ծանուցման հրապարակման պահից մինչեւ աճուրդի բացմանը նախորդող օրն ընկած ժամանակահատվածը՝ յուրաքանչյուր երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերին, ժամը 9:00-ից մինչեւ 17:00 (բացառությամբ ժամը 13:00-ից մինչեւ 14:00):

Գույքի պահպանումը իրականացվում է ընկերության հավաստագրային կառավարչի կողմից:

Նախքան աճուրդի սկսվելը աճուրդային հանձնաժողովը գրանցում է մասնակիցներին եւ յուրաքանչյուր մասնակցին, ներկայացված մասնակցի վկայականի համարին համապատասխան, տրամադրում է քարտ:

Աճուրդը վարում է աճուրդավարը:

Աճուրդավարը մասնակիցներին առաջարկում է մեկնարկային գնով գնել լոտը (լոտերի վաճառքը իրականացվում է վերը նշված հերթականությամբ): Ցանկացած մասնակից իրավունք ունի, նախքան աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածը, ներկայացնել նոր գնային հայտ, որը պետք է գերազանցի մասնակիցների կատարած նախորդ գնային հայտը՝ նվազագույնը հավելման (քայլի) չափով:

Վերջին ամենաբարձր գնային հայտ ներկայացրած մասնակիցը, աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածից հետո, համարվում է աճուրդի հաղթած մասնակից: Եթե մի քանի մասնակից միաժամանակ գնային հայտ են ներկայացրել հավասար չափով, որից հետո ավելի բարձր գնային հայտ չի ներկայացվել, ապա աճուրդի հաղթած մասնակից է համարվում վիճակահանության արդյունքներով ընտրված մասնակիցը:

Աճուրդավարի կողմից աճուրդի հաղթող համարված մասնակիցը պարտավոր է՝ հանձնարարագիր ստանալուց 30 րոպեի ընթացքում, վճարել իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, որը սահմանված ժամկետում (10 օրվա ընթացքում) հետագա վճարումները կատարելու դեպքում նախավճարի հետ միասին հաշվարկվում է վճարման ենթակա գումարի մեջ (մեկից ավելի լոտ ձեռք բերելու դեպքում նախավճարը հաշվարկվում է ամենաբարձր վաճառքի գին ունեցող լոտի վճարման ենթակա գումարի մեջ), իսկ վճարումներից խուսափելու դեպքում չի վերադարձվում եւ տվյալ մասնակիցը զրկվում է աճուրդի մասնակցելու իրավունքից, իսկ լոտի աճուրդը վերսկսվում է մեկնարկային գնից: Եթե աճուրդում հաղթող համարված մասնակիցը սահմանված ժամկետում (հանձնարարագիր ստանալուց 30 րոպեի ընթացքում) վճարում է իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, ապա նա ճանաչվում է աճուրդի հաղթող եւ ստորագրում է աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրությունը:

Աճուրդում վաճառված յուրաքանչյուր լոտի գոյացած գինը նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափը չգերազանցելու դեպքում հաղթող մասնակիցը աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրության ստորագրման օրը վճարում է լոտի ամբողջ գումարը:

Աճուրդում չհաղթած մասնակիցներին, գրավոր դիմումի առկայության դեպքում, մուծված նախավճարը վերադարձվում է աճուրդի ավարտից մեկ աշխատանքային օրվա ընթացքում:

Վաճառվող լոտերին (գույքին) ծանոթանալու համար դիմել հավաստագրային կառավարչին՝ ք.Երեւան, Շիրակի 3/2 հասցեով:

Աճուրդի կանոնակարգին ծանոթանալու (որը տրամադրվում է դիմումի առկայության դեպքում, մեկ օրվա ընթացքում, պատճենահանման ծախսերը վճարելու պայմանով) եւ լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար կարող եք դիմել ք.Երեւան, Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/ հասցեով կամ զանգահարել աճուրդային հանձնաժողովին՝ հեռախոս՝ 23-73-00, ինտերնետ՝ URL: //www.privatization.am:

Հնարավոր փոփոխությունների ու լրացումները կիրառակվեն այն ձեւով, ինչպես կատարվել է աճուրդի մասին սույն հրապարակային ծանուցումը:

«Աճուրդի կենտրոն» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպություն

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ Է ԱՃՈՒՐԴԻ, ՈՐԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱ՝ 2007Թ. ՄԱՐՏԻ 7-ԻՆ, ԺԱՄԸ 12:00-ԻՆ, «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ, ՀԱՍՑԵՆ՝ Ք.ԵՐԵՎԱՆ, Դ.ԱՆՀԱՂԹ 23 /4-ՐԴ ՀԱՐԿ/

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

ՀՀ կառավարության 23.02.06թ. N348-Ն որոշմամբ լուծարվող «Գառնահովիտի կոշիկի ֆաբրիկա» ՊՁ-ի (հասցեն՝ Արագածոտնի մարզ, գ.Գառնահովիտ) հաշվեկշռում գտնվող գույքը՝

N	Գույքի անվանումը	Շահագ. տարեթիվ	Քանակը (հատ)	Գնահատված արժեքը (ներառյալ ԱԱՀ-ն) դրամ	Մեկնարկ. գինը (ներառյալ ԱԱՀ-ն) դրամ
1	«Գառնահովիտի կոշիկի ֆաբրիկա» ՊՁ-ի հաշվեկշռում գտնվող գույքը՝ որպես մեկ ամբողջական միավոր այդ թվում՝				
1	Արտադրամաս 887.43 ք/մ			3611000	3611000
2	Սարքավորումներ այդ թվում՝ Կարի մեքենա 330-8 Վերնամասի ձեւման մամլիչ ձեւման մամլիչ ՊՊԳ-4 Ֆորտուն ԱՍԳ-13 Նշագծման մեքենա տակացուի ճռման մեքենա Զագոտովչիկի սեղան Թերմակտիվատոր	1990թ.	 8 2 1 1 1 1 33 1		

Աճուրդը կանցկացվի դասական (գնի աւելացման) եղանակով:

Աճուրդին կարող են մասնակցել ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձինք, ինչպես նաեւ համայնքները, որոնք մինչեւ մ/թ. մարտի 6-ը, ժամը17:00 աճուրդային հանձնաժողովին են ներկայացրել.

-աճուրդի նախավճարի մուծման անդորրագիրը, որի չափն է 180550 դրամ, մուտքագրման հաշիվն է Հայխնայբանկի թիվ 160006651014 դրամային հաշիվը: Նախավճարը կարող է վճարվել նաեւ կանխիկ «Աճուրդի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի դրամարկղ.

-անձնագիրը, իսկ իրավաբանական անձինք հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները եւ լիազորությունները հաստատող փաստաթղթերը:

Աճուրդին չեն կարող մասնակցել այն անձինք, որոնք վաճառվող լոտի նկատմամբ չեն կարող ունենալ սեփականության իրավունք:

Վերը նշված փաստաթղթերի առկայության դեպքում աճուրդային հանձնաժողովը մասնակցին տրամադրում է մասնակցի վկայական:

Աճուրդին կարող են ներկա գտնվել դիտորդներ՝ աճուրդի մասնակից չհամարվող այն անձինք, ովքեր վճարել են մուտքի վճար՝ 3000 դրամ:

Աճուրդի մասնակցի վկայականները տրամադրվում են «Աճուրդի կենտրոն» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպությունում (հասցեն՝ ք.Երեւան, Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/) մինչեւ մ/թ. մարտի 6-ը, ժամը17:00, իսկ դիտորդի տոմսերը վաճառվում են մինչեւ աճուրդի սկսվելը:

Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները վաճառվող լոտ(եր)ին (գույքին) կարող են ծանոթանալ սույն ծանուցման հրապարակման պահից մինչեւ աճուրդի բացմանը նախորդող օրն ընկած ժամանակահատվածը՝ յուրաքանչյուր երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերին, ժամը 9:00-ից մինչեւ 17:00 (բացառությամբ ժամը 13:00-ից մինչեւ 14:00):

Գույքի պահպանումը իրականացվում է ընկերության հավաստագրային կառավարչի կողմից:

Նախքան աճուրդի սկսվելը աճուրդային հանձնաժողովը գրանցում է մասնակիցներին եւ յուրաքանչյուր մասնակցին, ներկայացված մասնակցի վկայականի համարին համապատասխան, տրամադրում է քարտ:

Աճուրդը վարում է աճուրդավարը:

Աճուրդավարը մասնակիցներին առաջարկում է մեկնարկային գնով գնել լոտը: Ցանկացած մասնակից իրավունք ունի, նախքան աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածը, ներկայացնել նոր գնային հայտ, որը պետք է գերազանցի մասնակիցների կատարած նախորդ գնային հայտը՝ նվազագույնը հավելման (քայլի) չափով:

Վերջին ամենաբարձր գնային հայտ ներկայացրած մասնակիցը, աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածից հետո, համարվում է աճուրդի հաղթած մասնակից: Եթե մի քանի մասնակից միաժամանակ գնային հայտ են ներկայացրել հավասար չափով, որից հետո ավելի բարձր գնային հայտ չի ներկայացվել, ապա աճուրդի հաղթած մասնակից է համարվում վիճակահանության արդյունքներով ընտրված մասնակիցը:

Աճուրդավարի կողմից աճուրդի հաղթող համարված մասնակիցը պարտավոր է՝ հանձնարարագիր ստանալուց 30 րոպեի ընթացքում, վճարել իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, որը սահմանված ժամկետում (10 օրվա ընթացքում) հետագա վճարումները կատարելու դեպքում նախավճարի հետ միասին հաշվարկվում է վճարման ենթակա գումարի մեջ, իսկ վճարումներից խուսափելու դեպքում չի վերադարձվում եւ տվյալ մասնակիցը զրկվում է աճուրդի մասնակցելու իրավունքից, իսկ լոտի աճուրդը վերսկսվում է մեկնարկային գնից: Եթե աճուրդում հաղթող համարված մասնակիցը սահմանված ժամկետում (հանձնարարագիր ստանալուց 30 րոպեի ընթացքում) վճարում է իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, ապա նա ճանաչվում է աճուրդի հաղթող եւ ստորագրում է աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրությունը:

Աճուրդում չհաղթած մասնակիցներին, գրավոր դիմումի առկայության դեպքում, մուծված նախավճարը վերադարձվում է աճուրդի ավարտից մեկ աշխատանքային օրվա ընթացքում:

Աճուրդի կանոնակարգին ծանոթանալու (որը տրամադրվում է դիմումի առկայության դեպքում, մեկ օրվա ընթացքում, պատճենահանման ծախսերը վճարելու պայմանով) եւ լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար կարող եք դիմել ք.Երեւան, Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/ հասցեով կամ զանգահարել աճուրդային հանձնաժողովին՝ հեռախոս՝ 23-73-00, ինտերնետ՝ URL: //www.privatization.am:

Հնարավոր փոփոխությունների ու լրացումները կիրառակվեն այն ձեւով, ինչպես կատարվել է աճուրդի մասին սույն հրապարակային ծանուցումը:

«Աճուրդի կենտրոն» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպություն

Բնապահպանություն

Ինչպես հայտնի է, ՀՀ առեւտրի եւ տնտեսական զարգացման նախարարության տված արտոնագիրը «Արմենիան Քափըր Փրոգրամ» ՓԲԸ-ին արտոնել է լրացուցիչ ուսումնասիրել եւ նպատակահարմարության դեպքում շահագործել Լոռվա մարզի Թումանյանի շրջանում գտնվող Թեղուտի պղնձամոլիբդենային հանքավայրը: Ըստ նախագծի, հանքավայրի ռելիեֆը բարդ է, կտրտված չորս կիրճով, որոնցով հոսող Շնող, Կոուձկ, Պակասաջուր (Խառատանոց), Դուխանձոր գետերը մշտական ջրհոսք ունեն: Բուն հանքի մակերեսը կազմում է 2500 հա: Ուսումնասիրության նպատակով տրամադրվել է 1970 հա, որից 1589,6-ը՝ անտառային ֆոնդի, իսկ 380,4-ը՝ համայնքային հողեր են: Հանրապետության տակ դրվելիք տարածքը բնության հրաշալիքներից է: Այդտեղի անտառը, քերեւս, մեր հանրապետության ամենալավ պահպանված ու ամենահարուստ կենսաբազմազանություն ունեցող հատվածն է, ուր հայտնաբերված բույսերից եւ կենդանիներից շատերը գրանցված են Հայաստանի եւ Միջազգային Կարմիր գրքերում: Թեղուտ եւ Շնող գյուղերի խմելու եւ ոռոգման ջրի մատակարարման միակ աղբյուրը Շնող գետն է, իսկ դրա վտակները սնվում են հանքահանման համար նախատեսվող տարածքներից:

«Արմենիան Քափըր Փրոգրամ» ընկերության ներկայացրած Թեղուտի հանքավայրի շահագործման նախագիծը կազմվել է ՀՀ օրենքների կոպիտ խախտումներով:

Քննարկվող խնդիրը վերաբերում է մեր ազգային ու տեսական անվտանգությանը:

ՀԱՅՈՑ ԲՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ԲՆԱՇԽԱՐՀԸ ԱՅԼԱՍԵՐԻՈՏՆԵՐԻ ՃԻՐԱՆՆԵՐՈՒՄ

Ջոհասեղանին են դրված Լոռվա մարզի Թեղուտ եւ Շնող գյուղերն իրենց հարակից անտառներով

ՀԱԿՈԲ ՍԱՆԱՍԱՐՅԱՆ

«Արմենիան Քափըր Փրոգրամ» ընկերությունը 2005թ. ՀՀ բնապահպանության նախարարություն փորձաքննության է հանձնել «Թեղուտի լեռնահարստացման կոմբինատի շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատումը» (հետայսու՝ «Գնահատում»), իսկ 2006թ.՝ «Աշխատանքային նախագիծը», որոնք չեն արտացոլում իրականացվելիք ծրագրի բոլոր գործողությունները:

Ըստ այդ փաստաթղթերի՝ հանքահանումհանքավերամշակումը տեւելու է 25 տարի, եւ այդ ժամանակահատվածի համար բերվում են հանքաքարի, մակաբացման ապարների, արտադրական ու կենցաղային թափոնների, ծախսվելիք ջրի, կորզվելիք մետաղների ծավալները, սակայն հողի խախտման-ոչնչացման, բուսականությանը, կենդանական աշխարհին, ջրային բնական օբյեկտներին, համայնքների հողերին հասցվելիք վնասները ներկայացվում են միայն 8 տարվա հաշվարկով:

Ընկերության պաշտոնատար անձինք ասում են, որ հանքահանման առաջին փուլի աշխատանքներին զուգահեռ կկազմվեն ու կներկայացվեն մնացած 17 տարիներին հողին ու բուսակենդանական աշխարհին հասցվելիք վնասների վերջնական ծավալները:

Նախագծի գլխավոր բաղադրիչների՝ հողի, բուսակենդանական աշխարհին հասցվելիք վնասի իրական ծավալների ժամանակավոր կոծկումը, նախագիծը մաս-մաս ներկայացնելու գործելակերպն անօրինական ու նրբորեն մշակված քայլեր են: Եթե իրականանա հանքավայրի նախագծային փաստաթղթերը երկու փուլով ներկայացնելու ընկերության նպատակը, եւ նա ստանա հանքավայրի առաջին փուլի շահագործման թույլտվությունն ու սկսի աշխատանքները, ապա գործընթացը կդառնա անկասելի: Քանի որ տարիներ անց, երբ նշված տարածքն արդեն վերածված կլինի արտադրական հրապարակի՝ շուրջօրյա աշխատանք, հորատումներ, պայթեցումներ, ծանր տեխնիկայի հոսքյուն, հանքաքարի հանման-մանրացման-աղալու-վերամշակման ընթացքում առաջացած մեծածավալ թափոններ եւ ի վերջո՝ բզկտված-հոշոտված բնություն, մարդիկ ստիպված կլինեն հաշտվել այդ դժբախտության հետ, որպես արդեն կատարված փաստի:

Նշված նախագիծը որպես հակաիրավական փաստաթուղթ, պետք է որ շրջանառությունից հանվեր, սակայն ոչ միայն չի հանվել, այլեւ ՀՀ բնապահպանության նախարարությունն այդ նախագծին դրական եզրակացություն է տվել:

Ահա թե ինչն է պարտադրում անդրադառնալ անօրինական փաստաթղթերին:

Ըստ նախագծի, 25 տարվա ընթացքում վերամշակվելու է 175 մլն տոննա հանքաքար, մակաբացման ապարները կկազմեն 91,5 մլն խմ, «պոչանքը»՝ 180 մլն խմ: Հանքաքարում մետաղների պարունակությունը փոքր է (պղինձ՝ 0,355, մոլիբդեն՝ 0,021 տոկոս): Կիրառվելու է բաց հանքահանման եղանակը: Մակաբացման թափոններն ու պոչանքը լցվելու են Դուխանձոր, Կոուձկ եւ Պակասաջուր գետերի կիրճերը:

Նախագծում ասվում է, որ ստեղծվելու են 900-1100 (ճշգրտված տարբերակում՝ 1279-1432 աշխատատեղեր, սակայն չի ասվում, արդյո՞ք դրանք համարժեք են այսօր առկա այն աշխատատեղերին, ինչն ապահովում է ավանդական երկրագործությունը: Մարդիկ հենց այսօր պետք է գիտակցեն, որ եթե իրականանա հանքավայրի շահագործումը, ապա պետք է ընդհանրապես մոռանան այդ եւ մոտակա վայրերում գյուղատնտեսական մասնավոր սեփականաշնորհված հողամասերը... սննդամթերք եւ անասնակեր արտադրելու մասին: Նշված հանքավայրի շահագործման դեպքում Թեղուտ եւ Շնող գյուղերը կկորցնեն նաեւ արոտավայրեր, հանգստի ու առողջական գոտիներ, զգալիորեն կնվազեն եւ վերջնականապես կվերանան խմելու եւ ոռոգման ջրերը:

Ակնհայտ է, որ ժամանակավոր նոր աշխատատեղերի ստեղծմամբ կկորչեն ավանդական երկրագործության կայուն աշխատատեղերը: Նաեւ պարզից էլ պարզ է, որ Թեղուտ եւ Շնող գյուղերի հողամասերում հետագայում արտադրվելիք գյուղատնտեսական մթերքները, հանքարդյունաբերության հետեւանքով աղտոտված միջավայրի պայմաններում կկորցնեն քանակական ու որակական հատկանիշները: Նույնը կարելի է ասել նաեւ մրգերի, հատապտուղների, ուտելի բույսերի ու սնկերի մասին:

Ըստ նախագծի, մակաբացման ապարները լցվելու են Դուխանձոր գետի հուն-կիրճը, սակայն բացակայում է այդ գետի հունի տեղափոխման միջոցառումների ծրագիրը: Նույնը կարելի է ասել նաեւ Կոուձկ գետի մասին:

Նշվում է, որ յուրաքանչյուր պայթեցման համար օգտագործվելու է 26 տոննա պայթուցիկ նյութ, սակայն չի ասվում, թե այդ պայթյուններն ինչպիսի ազդեցություն կարող են ունենալ շինությունների ու մարդկանց առողջության վրա: Ով թեկուզ մեկ-երկու օր անցկացրել է շահագործվող հանքավայրերի հարեւանությամբ բնակավայրերում, օրինակ, Քաջարանում, հասկացել է, թե ինչպիսի սթրեսային վիճակներում են հայտնվում այդ վայրերի բնակիչները: Նախատեսվող պոչամբարի տեղանքն ընտրված է բնակավայրերից բարձրադիր, անտառածածկ-բարեբեր վայրում, ջրագոյացման-ջրամատակարարման հանգույցում, բարձր թեքության վրա եւ գետի հունում: Թվարկված իրողություններից յուրաքանչյուրն արդեն բացառում է այդ վայրում պոչամբարի կառուցումը: Մասնագետները գտնում են, որ կառուցվելիք պոչամբարի բետոնե պատվարի հիմքը գտնվում է ճաքճքված, փշրված դիորիտների եւ պորֆիրիտների վրա:

Նախագծում ասվում է, որ պոչամբարի եւ հարակից կառուցվածքների համար պահանջվող տարածքը կազմում է 170-180 հա, բայց տնտեսական վնասի բաժնում այն ներկայացվում է ընդամենը 53,5 հա:

Պոչամբարի առումով բազում հարցեր են առկախվում.

1. Մեծ թեքությունների եւ միլիոնավոր տոննա պոչանքի ճնշման պայմաններում, մեծ հավանականությամբ, սողանքներն ու փլուզումները կդառնան շարունակական երեւույթ:

Տագնապ հարուցող եւս մի խնդիր: Եթե ընկերության մտքով անցնի վերամշակել առկա ամբողջ պաշարը՝ 522 մլն տոննա հանքաքարը, ապա այդ դեպքում պոչանքի գումարային ծավալը կկազմի մոտ 540 մլն խմ: Մեր կարծիքով, փաստաթղթում ներկայացված միջոցառումը («Ստեղծված ծավալի չափը ընտրված է ելնելով այն պայմանից, որ պոչամբարի չնախատեսված վթարի դեպքում տեղավորի նրանից արտահոսվող պոչերի քանակը»)՝ ստեղծվելիք ծավալը, հավանաբար, հենց երկրորդ պոչամբարն է: Այդ վարկածի օգտին է խոսում նաեւ այն, որ ձեռնարկության օբյեկտների տեղադրման ուրվագծում նշված ծավալը ներկայացվում է որպես երկրորդ հերթի պոչամբար, որի զբաղեցրած տարածքն ավելի քան կրկնակի մեծ է, քան առաջին պոչամբարինն է:

Հանքավայրին զարտուղի ճանապարհով տիրանալու փորձերն ակնառու են նաեւ խնդրին վերաբերող մյուս հարցերում:

2. Նախատեսվում է փոխել Պակասաջուր գետի հունը: Ըստ այդմ, գետի ջրերը պետք է անցնեն կիրճի լանջում կառուցվելիք ջրատարով, արհեստական կանալով: Ինչպե՞ս է ապահովվելու այդ ջրատարը նորոգ վիճակում պահելն ու նրա անխափան գործունեությունը: Ջրանցքի նորոգման ու հիմնարար վերակառուցման ի՞նչ ծրագիր կա, կամ այդ աշխատանքները կատարելու ընթացքում ծագելիք խնդիրները լուծելու նպատակով արդյո՞ք չի նախատեսվում զուգահեռ երկրորդ ջրատարի կառուցումը: Նաեւ հարյուր կամ հազար տարվա հաշվով ի՞նչ ֆինանսական միջոցներ են պետք այդ ջրատարը նորոգ վիճակում պահելու համար: Նախագծում այդ մասին որեւէ խոսք չկա: Այժմ դժվար չէ կանխատեսել, որ հանքարդյունահանման 25 տարիներին կպատահովվի ջրատարի գործուն վիճակը, իսկ հանքը փակվելուց հետո այն աստիճանաբար կքայքայվի եւ գետը բնականաբար «կհիշի» ու կվերադառնա իր իսկական հունը, սակայն, այս անգամ այն իր բնական հունով կհոսի արդեն՝ պոչամբարի մարմինը ճեղքելով: Ինչ աղետաբեր կլինի նաեւ Դեբեդ գետի հովտի համար:

3. Գիտական գրականությունից հայտնի է, որ տարածքի ինտենսիվ շահագործումը, օրինակ, խոշորածավալ պոչամբարների կառուցումը տվյալ տարածքում ակտիվացնում է երկրաբանական տարաբնույթ գործոնների ի հայտ գալը՝ նստվածքային երեւույթներ, սողանքներ, փլուզումներ, հեղեղումներ, կարստագոյացում (լուծվող ապարների արդյունքում խոռոչների առաջացում) եւ այլն:

Արդյո՞ք մանրազնին ուսումնասիրված են նախատեսվող պոչամբարի հատակը եւ հարակից տարածքները: Պոչամբարի առկայությունը արդյո՞ք կարող է խթանել վերը թվարկված երկրաբանական գործոններից թեկուզ մեկի առաջացումը:

4. Հայտնի է, որ պոչամբարի վթարների պատճառ կարող են հանդիսանալ տարերային աղետները, տեղի ոչ ճիշտ ընտրությունը, կառուցման անբարեխիղճ աշխատանքները, ինչպես նաեւ այդ տարածքում երկնային մարմինների, այդ թվում ինքնաթիռների անկումը, պատերազմական իրավիճակում պատահական կամ նպատակային ռմբակոծումը, դիվերսիան եւ այլն: Թվարկվածների նկատմամբ պաշտպանվածության ու անվտանգության ինչպիսի երաշխիքներ ունի կառուցվելիք պոչամբարը:

5. Կառուցվելիք պոչամբարի մակերեսից եւ լճակի ափերից տարեկան քա՞նի տոննա փոշի (այն պարունակում է մեծ քանակություններով ծանր մետաղներ եւ կյանքի համար վտանգավոր այլ նյութեր) կարող է մթնոլորտ արտանետվել, եւ դա ի՞նչ ազդեցություն կարող է ունենալ տարածաշրջանի, մանավանդ Թեղուտ եւ Շնող գյուղերի համար: Համեմատության համար ասենք, որ Թեղուտում նախատեսվածից մոտ 20 անգամ փոքր ծավալով Արարատի ոսկու կորզման ֆաբրիկայի պոչամբարի մակերեսից տարեկան մթնոլորտ է արտանետվում 431,5 տոննա փոշի, իսկ Սյունիքի մարզի Արծվանիկ գյուղի մոտակայքում կառուցված Քաջարանի պղնձամոլիբդենային կոմբինատի պոչամբարից արտանետվող փոշին ծայր աստիճան ծանր պայմաններ է ստեղծել այդ գյուղի բնակչության համար:

6. Հայտնի է, որ չվերամշակված հանքաքարի համեմատությամբ, պոչանքներում եւ հանքարդյունաբերության մյուս թափոններում զգալիորեն նվազում են արժեքավոր բաղադրամասերը, սակայն նրանց տեսակարար մակերեսը մեծանում է տաս հազարից մինչեւ հարյուր հազար, իսկ քայքայման /ֆիլտրման/ գործակիցը՝ տասից մինչեւ հարյուր անգամ, ինչը նպաստավոր պայմաններ է ստեղծում նրանց արտազատման համար: Բացի դրանից, մթնոլորտային տեղումները եւ մանավանդ պոչամբարում խյուսի ջրիկ ֆազան զգալիորեն մեծ քանակությամբ թթվածին ու ածխաթթու գազ են պարունակում, ավելի, քան գրունտային ջրերը: Վերը թվարկված գործոնների գումարային ազդեցությունը հարյուրավոր ու հազարավոր անգամ մեծացնում է դրանցով քամվող ջրում ծանր մետաղների աղերի պարունակությունը: Պոչամբարներում ջրիկ խյուսի անընդհատ լցվելը, ինչպես նաեւ հատակում հակաֆիլտրման էկրանների եւ շրջափակող պատվարների բացակայությունը բերում են 40-70 տոկոսով ջրի կորստի, որի հետեւանքով ինտենսիվ հեղեղման սպառնալիքի են ենթարկվում շրջակա տարածքները, իսկ ստորգետնյա ջրերն աղտոտվում են ծանր մետաղների աղերով:

Պարզ է, որ թվարկված վտանգավոր երեւույթները կարող են ի հայտ գալ նաեւ Թեղուտի հավանական կառուցվելիք պոչամբարի պարագայում: Ի հարկե, եթե կամայականորեն իրականացնեն տվյալ հանքավայրի շահագործման խելահեղ ու կործանարար ծրագիրը:

7. Պոչանքները բույսերի համար սնուցման տարրեր (ազոտ, ֆոսֆոր, կալիում) չեն պարունակում կամ ոչ բավարար քանակով են պարունակում: Պոչանքի մեջ գործնականում բացակայում են հողային միկրոօրգանիզմներ,

Շարունակությունը՝ էջ Ջ

Բնապահպանություն

Ե էջից

սակայն հաճախ այն դառնում է հավելյալ քանակությամբ ջրում լուծվող աղեր եւ ծանր մետաղներ: Հաճախ, դրանք ունենում են բուսաթունավոր (ֆիտոտոքսիկ) հատկություն:

Թեղուտ, Շնող եւ Դեբեդ գետի հովտի բնակավայրերով եւ, ընդհանրապես, այդ տարածքներով մտահոգ անձինք, եթե ցանկանում են կանխատեսել, թե Թեղուտի հանքավայրի շահագործմամբ ինչ իրավիճակում կհայտնվեն այդ վայրերը, պետք է այցելեն Նահատակ գետի կիրճը եւ տեսնեն, թե ինչ անտանելի իրավիճակ է ստեղծել այնտեղ կառուցված եւ այսօր շահագործվող Ալավերդու լեռնամետալուրգիական կոմբինատի պոչամբարը, որտեղ պոչանքի ծավալը չի գերազանցում 1,5 մլն խմ-ն: Համեմատության համար ասենք, որ Թեղուտի հանքավայրի մասնակի եւ լրիվ շահագործման դեպքում պոչանքը կկազմի համապատասխանաբար՝ 180 եւ 540 մլն խմ:

Չնայած «Գնահատման» տեքստում ասվում է, որ հանքավայրի առաջին հերթի շահագործման ընթացքում հատվելու է 127 հզ կամ 127 հզ 700 ծառ (տես՝ էջ 140 եւ 129), սակայն նույն փաստաթղթում բերված համապատասխան աղյուսակների հաշվարկներից պարզվում է, որ հատվելու է 170 հզ 833 ծառ, այսինքն՝ 42հզ 183-42 հզ 833 ծառով ավելի, քան գրված է նույն փաստաթղթի տեքստերում: Նախագծի հեղինակներն ավելի քան 42 հզ ծառ պակաս ցույց տալով, բերում են փայտանյութի նույն ծավալը, ինչ 127 հզ ծառի դեպքում էր՝ 60 հզ 400 խմ: Այստեղ նույնպես տեքստում բերված տվյալները չեն համապատասխանում աղյուսակներին: Այսպես, տեքստում բերված 60 հզ 400-ի փոխարեն աղյուսակների գումարային հաշվարկը կազմում է 60 հզ 859 խմ, այսինքն՝ 459-ով ավելի, քան տեքստում է:

Հարց է առաջանում՝ հավատալ տեքստի՞ն, թե՝ աղյուսակներին:

«Աշխատանքային նախագծում» հատման ենթակա ծառերի թիվը 158 հզ 618 է (բնափայտը՝ 42 հզ 616 խմ): Այդտեղ անտեսված է «Գնահատում» փաստաթղթում առկա «Երկրորդ հերթի դատարկ ապարների լցակույտի տակ հատկացված տարածքի ծառահատումների հաշվեգնահատման ամփոփագիր» աղյուսակը), ուր ներկայացված է 12 հզ 466 ծառ, փայտանյութը՝ 18 հզ 553 խմ:

Հիշյալ աղյուսակներից տեղեկանում ենք, որ 16 սմ տրամագիծ ունեցող մեկ կաղնու հատումից հասցված վնասը կազմում է ընդամենը 10 հզ դրամ, սոճու՝ 10 սմ- 7500 դրամ, հացենու՝ 22 սմ- 17 հզ 500 դրամ, հաճարենու՝ 24 սմ- 17 հզ 530 դրամ, լորենու՝ 30 սմ- 24 հզ 100 դրամ, թխկենու՝ 32 սմ- 20 հզ 910 դրամ, ընկուզենու՝ 14 սմ- 30 հզ դրամ, խնձորենու՝ 26 սմ- 13 հզ 500 դրամ, տանձենու՝ 32 սմ- 25 հզ 500 դրամ, 36 սմ- 1000 դրամ եւ այլն:

Նշված աղյուսակներում ներկայացված հատվելիք ամենահաստաբուն ծառերի կոճղի տրամագիծը չի անցնում 50 սմ-ի սահմանը, նախնական դիտարկումներով, այդտեղ կան մոտ մեկ մետր կոճղի տրամագիծ ունեցող ծառեր:

Չնայած այդ նույն «Գնահատման» մեջ տանձենին համարվում է հազվագյուտ ծառատեսակ, սակայն 36 սմ կոճղի տրամագծով 23 տանձենու (20 խմ բնափայտ) հատման վնասը գնահատվել է 23 հազար դրամ (աղյուսակ 8.4.4, էջ 41): Այսինքն, յուրաքանչյուր ծառի հաշվով՝ 1000 դրամ, իսկ մեկ խմ տանձենու բնափայտի արժեքը՝ 1150 դրամ, կամ՝ 16 սմ կոճղի տրամագծով կաղնու մեկ խմ-ի արժեքը գնահատվում է 9090 դրամ:Համեմատության համար ասենք, որ վառելափայտի մեկ խորանարդ մետրի շուկայական արժեքն այժմ կազմում է 18-22 հազար դրամ:

Հատվելու է 53 հզ 333 խնձորենի, որից 10 հազարը՝ 2 սմ եւ 43 հզ 333-ը՝ 26 սմ կոճղի տրամագծով, սակայն աղյուսակում անգամ մեկ խորանարդ մետր բնափայտ չի նշված: Անտեսված է մացառ ծառերի եւ թփերի (հոն, մասրենի, սզնի, զկեռենի, մոշենի եւ այլն) ոչնչացումից սպասվելիք տնտեսական վնասը: Անտեսված են նաեւ կենդանի-անտառ ծառի՝ հետագա տարիների բնափայտի վերաճը, նրա դերը ջրագոյացման, հողապահպանման եւ բազում այլ խնդիրներում:

«Գնահատման» մեջ անտառահատումների ընդհանուր տնտեսական վնասը կազմում է 2,35 մլրդ դրամ (էջ 143), իսկ ճշգրտված տարբերակում՝ 1,925 մլրդ դրամ (էջ 75):

Այդ փաստաթղթում ասվում է, որ շահագործվելիք տարածքում հազվագյուտ ծառատեսակներից առկա են՝ ընկուզենի՝ 403, տանձենի՝ 1070, խնձորենի՝ 53 հզ 333 ծառ, արժեքավոր ծառատեսակներից կաղնի՝ 9872, հաճարենի՝ 24382, լորենի՝ 1622, թխկի՝ 2756, սոճի՝ 6500 ծառ, սակայն ՀՀ բնապահպանության նախարարն այլ կարծիք ունի. «Բնապահպանության նախարար Վարդան Այվազյանի ասելով, եթե ինքը չի սխալվում, Թեղուտի անտառում չկան Կարմիր գրքում գրանցված ծառեր, չկա ընկուզենի, իսկ արժեքավոր ծառատեսակները քիչ են» («Հայոց աշխարհ», 22.11.2005թ.):

Տպավորություն է ստեղծվում, որ նախարարը՝ 55 հազար հազվագյուտ եւ 45 հազար արժեքավոր ծառերի ոչնչացումն առանձնապես կորուստ չի համարում: Ըստ մասնագետների, այդ տարածքում կա «կովկասյան խուրմա» ծառատեսակը, որը գրանցված է Հայաստանի Կարմիր գրքում:

Ինչպես տեսնում ենք, վճռվում է ՀՀ անտառների ճակատագիրը, առեւտրի ու բնապահպանական գերատեսչություններն իրենց ճաշակներով տնօրինում են անտառի «կառավարումը», սակայն արհամարհված են այդ խնդրում օրենսդրորեն հատուկ լիազորված պետական մարմինները՝ «Հայանտառ» ու գյուղատնտեսության նախարարությունը:

Պետք է գիտակցել, որ Թեղուտի հանքավայրի շահագործմամբ հիմք է դրվելու նախադեպը չունեցող մի գործընթացի, որը պարզորոշ կբերի ՀՀ անտառների բնաջնջման եւ լիովին վերացման: Հայաստանի անտառների առանձին հատվածներ, ճիշտ է, հանքահանման հետեւանքով վնասներ են կրել, սակայն մինչ օրս չի եղել մի դեպք, որ հանքահանման տակ դրվի բնական անտառածածկ տարածքը: Եթե գործընթացը չկասեցվի, ապա մեծ հավանականությամբ, մոտակա տարիներին սակավանտառ Հայաստանի Հանրապետությունը կդառնա անտառազուրկ, անապատացած երկիր:

«Գնահատման» մեջ բերված 260 տեսակի միջատները վերաբերում են ոչ թե Թումանյանի շրջանի Թեղուտ գյուղի հարեւանությամբ գտնվող անտառին, այլ Տավուշի մարզի Թեղուտ գյուղի մոտակայքում գտնվող անտառին:

Հեռախոսազրույցում միջատաբան Մարկ Քալաշյանն ինձ տեղեկացրեց, որ ինքը 2005 թվականին Համաշխարհային բանկի եւ Գլոբալ էկոլոգիական հիմնադրամի պատվերով, «Տավուշի մարզի բնական ռեսուրսների կառավարման եւ աղքատության նվազեցման ծրագրի» շրջանակներում ուսումնասիրել է Դիլիջանի Թեղուտ գյուղին հարող անտառի միջատները, որ տասնյակ կմ-երով հեռու է Թումանյանի Թեղուտ գյուղից, եւ աշխատանքի արդյունքները հանձնել է պատվիրատուին: Նա նաեւ ասաց, որ երկար տարիներ է, ինչ Լոռվա մարզի Թումանյանի շրջանի Թեղուտի անտառատարածքում չի եղել:

Փաստորեն, առանց հեղինակի եւ ուսումնասիրության սեփականատիրոջ թույլտվության, այդ տվյալները մտցրել են Թումանյանի շրջանի՝ Թեղուտ հանքահանման նախագծի մեջ, իբրեւ այդ տարածքի անտառներում միջատների ուսումնասիրության արդյունք: Կեղծիքն ակնառու է:

Այդ տարածքում հայտնաբերվել են երկկենցաղների՝ 2, սողունների՝ 10, ձկների՝ 5, թռչունների՝ 86, կաթնասունների 55 տեսակներ, որոնցից շատերը գրանցված են Հայաստանի Կարմիր գրքում: Թվարկված կենդանիներից միայն ձկներն են արժանացել ընկերության ուշադրությանը: Միայն ձկների կորստի համար է տնտեսական վնաս ներկայացված, այն էլ՝ ընդամենը... 175 հազար դրամ:

Ահա եւ ՀՀ օրենքներով, միջազգային կոնվենցիաներով եւ իրավական այլ ակտերով երաշխավորված վայրի կենդանիների պաշտպանության ու պահպանության իրական պատկերը:

«Գնահատում» փաստաթղթում կարդում ենք. «Ընկերության կողմից տարվող քաղաքականության շրջանակներում մեծ դեր է հատկացվում բնապահպանական հարցերին» (էջ 95): «Անշուշտ Թեղուտի հանքավայրի մշակումը կունենա իր ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա, սակայն անհամեմատ կբարելավվի շրջանի սոցիալ-տնտեսական վիճակը, կաճի բնակչության եկամուտը» (էջ 148): «Նախագծի իրականացումը կբարելավի սոցիալ-տնտեսական վիճակը, կզարգանան կից ձեռնարկությունները եւ տարածաշրջանի ինֆրակառուցվածքը, կաշխուժանա առեւտուրը» (էջ 130):

Սակայն, նախագծի հավանական իրականացումը բացարձակորեն այլ բան է խոստանում: Այն է՝ բնական համակարգերի ոչնչացում, բնական պաշարների ոչ արդյունավետ օգտագործում, ՀՀ օրենքների եւ միջազգային պայմանագրերի ոտնահարում, տեղի բնակչության առողջության սպառնալիքներ, հանքահանումից հետո նրա սոցիալական վիճակի կտրուկ անկում, իրավունքների ոտնահարում եւ օրինական շահերի կորուստ, կյանքի համար վտանգավոր շրջակա միջավայր:

«Արմենիան Քափըր Փրոգրամ» ընկերության պաշտոնյաների ելույթներում հաճախ են հնչում Հայաստանի բնության պահպանության կարեւորության, ինչպես նաեւ բնակչության առողջական վիճակի բարելավման մտահոգություններն ու իրավիճակի բարելավման խոստումները: Սակայն... տարիներ շարունակ Ալավերդի քաղաքի բնակչությանը, բառիս բուն իմաստով, շնչահեղձ են անում: Իրենց իսկ շահագործած կոմբինատից, օրինակ, 2005թ. պաշտոնական տվյալներով, այդ քաղաքի մթնոլորտ է արտանետվել 24 հզ 186 տոննա ծծմբային անհիդրիդ, 145 տ փոշի, 1,7 տ կապար, 24,5 տ ցինկ, 7,18 տ արսեն (այստեղ չենք խոսի պղինձ եւ հեղուկ թափոնների մասին): Ըստ նույն տվյալների, վերջին երկու տարիներին այդ քաղաքի մթնոլորտային օդում ծծմբի երկօքսիդի տարեկան միջին պարունակությունը 11,4 անգամ գերազանցում է սահմանային թույլատրելի նորման: Եվ մարդիկ տարիներ շարունակ ապրում են այդ դժոխային պայմաններում:

Նախագծում տնտեսական վնասը կազմում է 2,508 մլրդ, իսկ ճշգրտված տարբերակում՝ 2,078 մլրդ դրամ:

Ոչնչացվելու են երկրաբանական հիմքերը, սարերը, գետերն իրենց հուներով, բուսականությունը, կենդանական աշխարհը, հնագիտական անկրկնելի հուշարձանները, անտառային ու համայնքային հողերը, տեղանքը դառնալու է կայուն թունավոր նյութերով վարակված վայր, բազմակողմանիորեն մեծանալու են բնակչության առողջությանը եւ կյանքի անվտանգությանը սպառնացող գործոնները... եւ առաջարկվում է որպես փոխհատուցում՝ 2,078 մլրդ դրամ:

Պարզից էլ պարզ է, որ եթե հայոց հողն իր հարստություններով այսպես են գնահատում, ապա, միջին կարողությունների տեր որեւէ օտարերկրացի կարող է գնել ՀՀ ամբողջ տարածքը՝ բացարձակ ազատականացման ու ամեն ինչը օտարելու-վաճառելու քաղաքականության առկայության պայմաններում:

Վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ Թեղուտի հանքավայրի շահագործման նախագիծը հակասում է ՀՀ Սահմանադրությանը եւ դրանից բխող բազմաթիվ օրենքներին, ինչպես նաեւ ՀՀ կողմից վավերացված միջազգային պայմանագրերին:

Թեղուտի հանքավայրի շահագործման նախագիծը հակասում է հողային, ջրային, անտառային ընդերքի օրենսգրքերին, բնության պահպանության, շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության, պատմության ու մշակութային անշարժ հուշարձանների եւ պատմական միջավայրի պահպանության ու օգտագործման, բուսական աշխարհի, կենդանական աշխարհի մասին եւ այլ օրենքներին, ՀՀ կողմից վավերացված միջազգային պայմանագրերին (մշակույթի ու բնության ժառանգությունների, անապատացման դեմ պայքարի, կենսաբազմազանության, լանդշաֆտների, կլիմայի փոփոխության մասին եւ այլն):

ՀՀ բնապահպանության նախարարության կողմից Թեղուտի հանքավայրի նախագծին տրված եզրակացությունն իրավական փաստաթուղթ չէ: Նախագիծը փորձաքննության է ընդունվել օրենքների կոպիտ խախտումներով եւ առանց որեւէ փորձաքննություն իրականացվելու տրվել է դրական եզրակացություն:

ՀՀ բնապահպանության նախարարությունը, մոռանալով օրենսդրորեն իր վրա դրված առաքելությունը, փաստորեն դարձել է Թեղուտի հանքավայրի շահագործման գլխավոր ջատագովներից մեկը:

Զարմանալիորեն համահունչ են «Արմենիան Քափըր Փրոգրամ» ընկերության եւ ՀՀ բնապահպանության նախարարության գործելակերպերը՝ երկուսն էլ չեն ցանկանում ճանաչել մեր երկրում գործող օրենքները: Ընկերությունը ներկայացրել է ՀՀ օրենքներին չհամապատասխանող նախագիծ, իսկ բնապահպանության նախարարությունը՝ նույնպես օրենքների խախտումով ընդունել եւ առանց փորձաքննություն իրականացնելու տվել է դրական եզրակացություն: Նախարարությունը դրանով, փաստորեն, փորձում է բնական համակարգերի ապօրինի ոչնչացումը ծածկել օրինականության կեղծ շղարշով:

Թող այն տպավորությունը չստեղծվի, թե մենք, ընդհանրապես, մերժում ենք բնական հարստություններից օգտվելը: Մեր ընկալմամբ, բնական պաշարների շահագործումը պետք է իրականացվի չափավոր՝ նկատի ունենալով մեր ապագան, եւ այն չպետք է պատճառ դառնա բնական համակարգերի խոշորածավալ ավերածությունների եւ աղետաբեր այլ գործոնների ի հայտ գալուն: Արդյո՞ք բավարար չէ աշխարհի մոլիբդենի վեց տոկոսը պարունակող Քաջարանի պղնձամոլիբդենային հանքավայրի շահագործումը: Ինչ տրամաբանությա՞մբ ենք բոլոր հանքերը միաժամանակ օգտագործում:

Թեպետեւ տպավորությունն այն է, որ Թեղուտի հանքավայրի խնդիրը քաղաքականացված է, իսկ բնապահպանության նախարարությունը դարձել է Թեղուտի հանքավայրի շահագործման գլխավոր ջատագովներից մեկը, այդուհանդերձ հույս ենք փայփայում, որ ՀՀ նախագահը, վարչապետը՝ մեր երկրի համար ռազմավարական մեծ նշանակություն ունեցող բնական համակարգի լինել-չլինելու հարցը իրավական դաշտ կտեղափոխեն եւ կլուծեն հօգուտ մեր ժողովրդի ու պետականության շահերի: ■

Սումգայիթ

Սկզբից ևեթ, ամենից առաջ ու ամենից շատ մարդկանց այս հարցն էր տանջում: Ինչպե՞ս պատահեց, որ մեր երկրում, սոցիալիստական բարոյականության հաղթանակի ու տիրապետության պայմաններում, ամբոխները, ո՛չ թե առանձին խուլիգանական տարրեր, թմրամոլներ ու սանձարձակ դեռահասներ, ինչպես փորձում էին հավաստիացնել ոմանք, այո՛, այդ ամբոխները թափվեցին Սումգայիթի հայ բնակչության վրա, ջարդեցին-փշրեցին, հրի մատնեցին նրանց ունեցվածքը, կոտորեցին մարդկանց՝ առանց խնայելու կանանց ու երեխաներին, իրենց երեկվա աշխատանքային ընկերներին, գուցե և նրանց, որոնց հետ երբևէ հացի էին նստել, եղբայրության ու հավերժական բարեկամության երդում տվել: Էլ չեմ խոսում նրանց այնպիսի արարքներից, որոնք արդեն ազգային խայտառակություն են, և որոնց մասին հիշելն անգամ քստմնելի է...

Ինչպե՞ս պատահեց, որ Սումգայիթում...

Չէ՞ որ հենց բոլորովին վերջերս էր, համամիութենական հեռուստատեսությունը մի երկարաշունչ հաղորդում տվեց այդ Սումգայիթի մասին, և գլխավոր հերոսը կուսակցական քաղկոմի առաջին քարտուղար Մուսլիմզադեն էր: Այդ նա էր, որ հպարտությամբ պատմում էր, թե կուսակցական, սովետական ու կոմերիտական կազմակերպությունների ջանքերով ինչ-ինչ նվաճումների են հասել աշխարհի այդ ամենաերիտասարդ, ամենաինտերնացիոնալ, ամենաբարոյական քաղաքում...

Եվ հետո, ընդամենը մի երկու ամիս հետո, այդ նույն քաղաքի չարագործ խաժամուժը նրա ետևից էր շարժվում հայ զոհերի վրա:

Ուրեմն, հիմա նախ և առաջ ինքներս պիտի մեզ հարց տանք, թե ինչպե՞ս է լինում, որ մուսլիմզադեներ են ծնվում, աճում ու բարգավաճում, նույնիսկ հասնում բարձր պաշտոնների... Եվ սրա կողքին միայն հասկանալի կդառնա, թե ինչպես է լինում, որ մի քաղաքի բնակվարչության ու անձնագրային գրասենյակների աշխատողները չարագործներին նախապես տրամադրած են լինում ապագա զոհերի հասցեները, որպեսզի հարձակումը դառնա ուղղակի ու անվրեպ: Կապի մասնագետներն էլ նախապես անջատած են լինում զոհերի հեռախոսները, որպեսզի օգնություն կանչելը դառնա անհնար: Իսկ եթե, այնուհանդերձ, որևէ ադրբեջանցի հարևանի հեռախոսի օգնություն աղաղակեն, ապա այդ աղաղակի վրա ուշադրություն չդարձնեն հասարակական կարգը պահպանելու պարտականություն ունեցող մարդիկ՝ միլիցիոներները, դատական ու հասարակական ուրիշ մարմինների աշխատողները:

Ինչպե՞ս է լինում, որ քաղաքի առաջավոր գործարանի «կոմունիստական» կոչված բրիգադների աշխատողները հատուկ պատվերով շինարարական պողպատե ամրաններից միջնադարյան զենքեր են պատրաստել՝ իրենց հայ գործընկերներին ու համաքաղաքացիներին հոշոտելու համար: Եվ հետո էլ դժոխային, չտեսնված չարագործությունները ավարտելուն պես այդ գործարանի ղեկավարները հրապարակավ չքմեղանում են, նույնիսկ փորձում են զոհերին մեղադրել արտադրական անվտանգությունը չկիրառելու մեջ...

Հիմա արդեն ազատ-համարձակ խոսում են այն մասին, թե դատարանի առաջ պիտի կանգնեն միլիցիայի ղեկավար ու շարքային բազմաթիվ աշխատողներ, որոնց աչքերի առաջ են կատարվել ավերածությունները ու հայերի ջարդը, իսկ իրենք... Իրենք հաճույքով դիտել են միայն: Հաճույքով, որովհետև այստեղ ուրիշ վերաբերմունքը բացառվում է. եթե հակառակ զգացումը հայտնված լիներ, շատ բան կկանխվեր...

Հիմա արդեն արդեն ճշմարտության փնտրտուքն առավել հեռուն է գնում: Համամիութենական հեռուստատեսությամբ տված իր արդարամիտ հաղորդման մեջ Հենրիխ Բորովիկը (հազա՜ր շնորհակալություն նրան) երկու անգամ հիշեց, որ Սումգայիթից մինչև հանրապետության մայրաքաղաք Բաքուն կես ժամվա ճանապարհ է, ընդամենը կե՛ս ժամվա ճանապարհ, և ահա՛, Սումգայիթի փողոցներում ու տներում երեք օր, երեք գիշեր մոլեգնած է մնացել բարբարոսությունը, երեք օր, երեք գիշեր անպաշտպան հայերը ենթակա են եղել ահավոր եղեռնի...

Իսկ սա՞ ինչպես պատահեց:

Ասում են՝ փետրվարի 26-ին Սումգայիթում հայտնվել են շառլատաններ, որոնք սուտ-սուտ լուրեր են տարածել այն մասին, թե, իբր, Հայաստանում ու Լեռնային Ղարաբաղում նեղում են ադրբեջանցիներին:

Սուտ-սուտ լուրե՞ր... Բայց Հայաստանում ու Լեռնային Ղարաբաղում Սումգայիթի հայկական ջարդերի մասին տարածվել են ոչ թե սուտ-սուտ լուրեր, այլ պաշտոնական, պատասխանատու և ստույգ հաղորդագրություններ: Աղդամի ու Կիրովաբադի անօրինությունների վկայությունները՝ ջարդոտված մեքենաներ, վիրավոր մարդիկ, իրենք են հասել Երևան ու Ստեփանակերտ: Ինչո՞ւ այստեղ էլ հայերը ձեռք չբարձրացրին իրենց կողքին ապրող ադրբեջանցիների վրա: Մի՞թե նրանք պակաս հոգածություն ու սեր ունեն իրենց հարազատների նկատմամբ: Եվ մի՞թե աշխարհում կա միամիտ մի մարդ, որ կարծում է, թե այս հայերն առհասարակ չգիտեն վրեժխնդիր լինել, չեն կարող ուժով պաշտպանել իրենց մարդկային արժանիքներն ու ազգային իրավունքները...

Ասում են՝ մարդիկ գործում են ո՛չ նախախնամության մատի շարժումով, ո՛չ էլ մոր կաթի հետ ընդունած բացիլների եռքով: Մարդկանց վարքը պայմանավորված է հոգևոր այն սնունդով, որ ընդունում են իրենց յուրաքանչյուր քայլից առաջ: Հոգևոր այն սնունդով, որ գրական խոսքն է, ռադիո և հեռուստատեսային հաղորդումը, ժողովրդի հոգևոր կյանքի համար որոշիչ դարձած մեծերի՝ ղեկավարների ու գիտունների խումբը...

Հոգևոր ինչ սնունդ էին ընդունել Սումգայիթի և Կիրովաբադի, Աղդամի, հիմա նաև Շուշվա չարագործները: Մի՞թե որևէ մեկը նրանց ասել էր՝ ջարդեցե՛ք, կոտորեցե՛ք:

Այո՛, ասել էր, պատկերացնո՞ւմ եք, ասել էր և այն էլ օրը ցերեկով, հանրապետության պաշտոնական թերթերում, ադրբեջաներեն ու ռուսերեն: Ադրբեջաներեն, նաև ռուսերեն: Երևի վերջինն էլ նրա համար, որ հեղինակը մտածել է, թե հիմա իր ցեղակիցներից շատերն ունեն ռուսական կրթություն, կարող է այնպես պատահել, որ ադրբեջաներեն հրապարակած իր կոչը չկարդան ու չկատարեն: Եվ ռուսերեն կոչ է արել. «Дети отчизны, на битву идущие, бейте безжалостно»:

«Бейте безжалостно:- «ջարդեցե՛ք անգթորեն»:

Բայց ո՞ւմ ջարդեն: Սումբաթների՞ն, այսինքն՝ հայերին: Երևի մտածում եք, թե անհնար է, որ այդպիսի կոչ հրապարակվի մեր օրերում, սովետական երկրում, մեր պետության ու կուսակցության ստեղծած եղբայրական համակեցության պայմաններում:

Բաքվում դա հնարավոր է դառնում, եթե կոչ անողը լինում է հանրապետության ժողովրդական բանաստեղծ, Գերագույն սովետի դեպուտատ, ամեն տեսակ աստիճանի ու փառքի արժանացած Ռասուլ Ռզան: Մանավանդ, եթե բանաստեղծն ինքն էլ անհնարինը հնարավոր դարձնելու եղանակ է գտել՝ պատմական միջավայրի ոգեկոչումը:

Վերջին ժամանակներս Ադրբեջանի գիտնականները մի անսովոր եռանդով փորձում են 9-րդ դարում Պարսկաստանի հարավային շրջաններում հակաարաբական շարժում գլխավորած և Սյունիքն ասպատակած ջարդարար Բաբեկին դարձնել իրենց ազգակիցն ու ազգային-ժողովրդական հերոսը: Փորձում են, թող փորձեն, քա՜րը գլխներին, եթե այդպիսի հերոսի կարիք ունեն, մանավանդ, եթե նրանք մտածում են, թե ազգային հերոսը ոչ թե ունենում, այլ հայթայթում են:

Հայթայթած-յուրացրած Բաբեկին գրական ու երաժշտական գործերի հերոս են դարձել: Նրա մասին մեծ կինոնկար են ստեղծել: Նույնիսկ պատմագիտական ուսումնասիրություններ ու մենագրություններ են հորինել՝ բռնանալով աղբյուրագիտական ստույգ նյութերի վրա: Եվ ահա հանրապետության ժողովրդական բանաստեղծ Ռասուլ Ռզան էլ 1980 թ., այս աշխարհին հրաժեշտ տալուց մի երկու ամիս առաջ, հայթայթված ազգային հերոսին մի երկարաշունչ բանաստեղծություն է նվիրել:

«Есть еще Сумбаты есть»: Պետք է ջարդել նրանց, և բանաստեղծն այդ ջարդի կոչն է անում. «Дети отчизны, на битву идущие, бейте безжалостно»- «Ջարդեցե՛ք անգթորեն»:

Ռասուլ Ռզայի բանաստեղծությունը հրապարակվել է ադրբեջաներեն «Կոմունիստ» և ռուսերեն «Բակինսկի ռաբոչի» թերթերի 1980 թ. մայիսի 18-ի համարներում:

Սումգայիթում այս կոչը ջարդի է մղել հայերի վրա շարժվող խուժանին:

Կարելի է մտածել, թե ընթերցողները նրա կոչ-հանձնարարականը մոռացած կլինեին մինչև Սումգայիթի մղձավանջը: Բայց Ռզայի գրչակիցներն ու գաղափարակիցները ո՞նց թույլ կտային, որ բորբոքված կրակը մարի: Ռզայի կրտսեր գործակիցներից մեկը՝ բանաստեղծ Ֆամիլ Մեհթին, իր իսկ խոստովանությամբ՝ աղդամցի, «Ուլդուզ» («Աստղ») երիտասարդական հանդեսի 1988 թ. թիվ 1-ում «Իմ Ղարաբաղ» վերտառությամբ հոդված է հրապարակել և փորձում է ապացուցել, թե Ղարաբաղն իր ծննդավայրն է, իր հեռու և մոտ նախնիների հայրենիքը, և այն չի տա ոչ ոքի: Նրա խոսքն ավարտվում է չափածո այս երդումով.

«Թե հարկ լինի,
Հազարաշատ պարիսպ կդառնամ,
Երկու թիզ հողը
օտարներից պաշտպանելիս,
Նրանց երկրորդ քայլափոխին
Գերեզման կդառնամ իրենց համար»:

Բայց ովքե՞ր են օտարները, որոնցից Ղարաբաղը պաշտպանելիս բանաստեղծը պատրաստ է գերեզման դառնալ, նրանց առնել իր մեջ: Ովքե՞ր են նրա Ղարաբաղին սպառնացողները: Պարզվում է, որ Ֆամիլ Մեհթին ծանոթ է «Յումանիտեի» այն հաղորդմանը, ըստ որի ակադեմիկոս Ա. Գ. Աղանբեկյանը հայտնել է իր կարծիքը ԼՂԻՄ-ը Հայկական ՍՍՀ-ին վերադարձնելու մասին: Բանաստեղծն ակադեմիկոսի խոսքը գնահատում է որպես «բամբասանք վերակառուցման մասին... Որովհետև վերակառուցմանը վերաբերող կուսակցական ոչ մի փաստաթղթում եղբայրական հանրապետությունների տարածքային սահմանները վերանայելու, վերաբաժանման, մի ժողովրդի հարազատ հողը մեկ ուրիշին տալու մասին խոսք չկա»:

Անկասկած զորավոր տրամաբանություն է: Եվ այս տրամաբանությանն էլ անմիջապես հետևում է բանաստեղծի պատմաաշխարհագրական գիտելիքների զարմանահրաշ պաշարը. «...Ղարաբաղը մի մեծ տարածք է, պնդում է Ֆ. Մեհթին: Այն ընդգրկում է Աղդամի, Բարդայի, Եվլախի, Միրբաշիրի, Աղջաբեդիի,

Հմուտ պատմաբան Բագրատ Ուլուբաբյանի այս հոդվածը, գրված 1988 թ. մայիսի վերջերին, անտիպ է, հավանաբար «կրքեր չբորբոքելու» մտավախությամբ կամ թերևս այլ պատճառով Խ. Հայաստանի ղեկավարությունը չի թույլատրել տպագրությունը: Հոդվածը տպագրության համար մեզ է տրամադրել հանգուցյալ պատմաբանի որդին՝ Հրայր Ուլուբաբյանը: 19 տարիների հեռուներից էլ հետաքրքրական և ըստ ամենայնի բացահայտիչ են հոդվածում արված դիտարկումները՝ Սումգայիթի (հետագայում նաև Բաքվի, Կիրովաբադի, Շահումյանի և այլ վայրերի) ջարդերի «գաղափարախոսական» նախապատրաստության վերաբերյալ:

ԲԱԳՐԱՏ ՈՒԼՈՒԲԱԲՅԱՆ

Ինչպե՞ս պատահեց

Շարունակությունը՝ էջ C

Սումգայիթ

Է էջից

Ժդանովի, Ֆիզուլու, Ջաբրայիլի շրջանները եւ Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզը»:

Զարմանում ես, թե ինչո՞ւ այս թվարկումից դուրս մնացին Շահին ու Շիրվանը, Ափշերոնն ու Լենքորանը: Չէ՞ որ Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզն ավելի հեշտ կլուծվեր-կկորչեր այս անեզրք տարածությունների մեջ: Եվ ահա այս Ղարաբաղում է, որ Ֆ. Մեհթիի տնդումով, ադրբեջանցիները բարեկամաբար հովանավորել են հայ եկվորներին, «մեծ առատաձեռնությամբ նրանց տեղ են տվել իրենց (ադրբեջանական- Բ. Ու.) հողում, փրկել բազում հետապնդումներից ու մահերից»:

Ֆամիլ Մեհթին, իհարկե, համոզված է, որ այս ամենի պատճառով ղարաբաղյան հայերը պարտավոր են միայն երախտագիտության խոսքեր ասել բարերարներին: Իսկ «Ղարաբաղից դուրս ապրողները (հայերը), Ղարաբաղը չճանաչողները, գուցե եւ սեփական ժողովրդի լեզուն կարգին չիմացողները թող զուր տեղը իրենց կաշվից դուրս չգան»: Ուզում է զգուշացնել, որ նրանց այս ճանապարհը կարճ կլինի, որովհետեւ «նրանց երկրորդ քայլափոխին գերեզման կդառնա իրենց համար»:

Այս տրամադրությունը Ադրբեջանի ընթերցողների լայն շրջանների հասցնելու մեջ առանձնահատուկ վաստակ ունի Ֆ. Մեհթիի ավագ ընկերը, այսօրվա Ադրբեջանի բանաստեղծության դրոշակակիր, հանրապետության ժողովրդական բանաստեղծ ու անվանի գիտնական (ԳԱ թղթակից-անդամ) Բախտիար Վահաբզադեն: Սա դեռեւս 1967 թ. հունվարի 7-ին «Բաքու» ադրբեջաներեն ու ռուսերեն թերթերում տպագրված «Ես պապերի որդին եմ» բանաստեղծությամբ արտահայտել է իր պատրաստակամությունը հանելու հայի դեպի Նախիջեւան նայող աչքը եւ կտրելու դեպի Ղարաբաղ պարզած ձեռքը: Ղարաբաղյան դեպքերի նախընթացին էլ իր ընթերցողների աչքն ու ականջն էր մտնում, որպեսզի ցույց տա, թե նրանք ո՞ւմ պիտի զարկեն եւ ինչի՞ համար: Այստեղ նրա ելման կետը եւս ակադ. Աղանբեկյանի խոսքն է, որի վրա շանթ ու կրակ է թափում՝ այն համարելով պրովոկացիա, հիվանդ մտածողության արգասիք, վերակառուցման դեմ գործված դավադրություն...

Բ. Վահաբզադեի ու պատմաբան Սուլեյման Ալիյարովի այն հոդվածը, որ տպագրվել է Ադրբեջանի շատ պարբերականներում՝ «Ադրբեջան» գրական-գեղարվեստական հանդեսից (1988, N 2) մինչեւ Կույրերի միության օրգան «Լուսաստղ» («Դան ուլդուզու») թերթը (1988, մարտի 31), շատ է ջուր ծեծում, որպեսզի դարձյալ ապացուցի, թե Լեռնային Ղարաբաղի հայերը եկվոր են եւ եղբայրական ադրբեջանական ժողովրդից են ողորմություն ստացել իրենց հողը, պատիվն ու ազատությունը, իսկ նրանց մարզն էլ Ադրբեջանի կազմն է մտցվել Վ. Ի. Լենինի կամքով ու լենինյան ազգային քաղաքականության ոգով:

Կարելի կլիներ այս հայտարարությունների անհեթեթությունը ցույց տալ իրենց շրջանցած աղբյուրների տեղեկություններով եւ ճշմարիտ գիտության հուշած տրամաբանությամբ, եթե Բ. Վահաբզադեն միաժամանակ իր ընթերցողներին հրամցրած չլիներ մի բանաստեղծություն («Հողից բաժին չեն տա»), որն արդեն նրա ուղերձն է հայ ժողովրդին: Տեսեք՝ Ադրբեջանի տրիբուն-բանաստեղծն ինչպես է խոսում հարեւան եղբայրական ժողովրդի հետ.

«Քեզ ինչպե՞ս ընկեր, եղբայր անվանեմ,
Որ ինձնից հող ես պահանջում հիմա:
Քանի՜ անգամ եմ աչքերդ հանել
Հողիս վրա աչք տնկելուդ համար:
Մի՞թե դա երբեք դաս չի դառնալու,
Թե ավել արյո՞ւն ունես հեղելու...
Դու ինձ առերես եղբայր ես կոչում,
Թաքուն մարմինս անխիղճ ծվատում,
Ես միշտ եղել եմ պարզ, հավատավոր,
Իսկ դու՝ խորամանկ, կավատ ահավոր»:

Բանաստեղծությունը (ներողություն այս ազնիվ բառը նման պարագայում օգտագործելու համար) սրանով չի ավարտվում: Դեռ պիտի պնդի, թե «Հողը կամավոր ոչ ոքի չեն տա. այն արյամբ են կնքում ու առնում», որ հայ ժողովուրդն «իր տնկից ճնճղուկներին զոռ է արծիվներ կարծում» եւն, եւն, որպեսզի վերջում էլ մեկընդմիշտ զգուշացնի.

«Տեսնում եմ՝ աչքդ արյուն է կոխել.
Տունս տենչալով՝ քեզ պիտի տանջես...»:

Բ. Վահաբզադեի այս ուղերձը լույս է տեսել Ադրբեջանի «Ագիտատոր» հանդեսում (1988 թ., N5): Շատ հարմար է, չէ՞ «Ագիտատոր» անունը կրող պարբերականի համար: Առաջներում ընդհանուր խորագիր կրող հրապարակումներ էին լինում՝ «Օգնություն ագիտատորին եւ պրոպագանդիստին»:

Վահաբզադեի ուղերձում, ամենայն հավա-

նականությամբ, արտացոլված են հանրապետության գիտական ու գրական մտավորականության, մանավանդ գաղափարախոսականի ղեկավարության տրամադրությունները: Հակառակ դեպքում նրա դեմ որեւէ ձայն բարձրացած կլիներ: Այդպիսի բան չի եղել: Հակառակը, երբ «Ղարաբաղյան դեպքերի» սկզբին Ստեփանակերտում են գտնվել Ադրբեջանի բարձր ղեկավարները՝ կուսակցության կենտկոմի առաջին քարտուղար Ք. Մ. Բաղիրովի գլխավորությամբ, եւ փետրվարի 18-19-ին մարզային սովետի դեպուտատները համառել են, որպեսզի գումարեն իրենց արտահերթ նստաշրջանը, Բաղիրովի հրահանգով Աղդամ է հասել հանրապետության գիտական, գրական ու մշակութային մտավորականության մի մեծ խումբ, որի մեջ էլ՝ Բ. Վահաբզադեն, Ֆ. Մեհթին, Ս. Ալիյարովը, Խ. Մամեդովը, Զ. Գուլիեւը, Մ. Աբբասովը եւ ուրիշներ (տե՛ս «Սոցիալիստիչեսկայա ինդուստրիա», 1988 թ. մարտի 27):

Այս խմբի կոչերով ու հորդորներով ոգեշնչված հազարավոր աղդամցիներ փետրվարի 21-ին, այսինքն՝ ԼՂԻՄ մարզսովետի որոշումն ընդունելու հաջորդ իսկ օրը, շարժվել են դեպի Ստեփանակերտ, որպեսզի արժանի դաս տան մարզսովետի աշխատավորական դեպուտատներին ու նրանց իրենց լիազորությունները շնորհած հայ աշխատավորներին: Եվ արշավանքն ասպատակիչների համար անփառունակ ավարտվել է Ստեփանակերտից 15 կիլոմետր հեռու, Ասկերան շրջկենտրոնի մատույցներում: Մինչեւ այստեղ Խրամորթ ու Խանապատ գյուղերի այգիները ոտքի տակ տված, անասնապահական շենքերն ավերած ասպատակիչները հանդիպելով ասկերանցիների դիմադրությանը եւ երկու երիտասարդի կորուստ տալով՝ ետ են ճողոպրել:

Այսքանից հետո է եղել, որ աղդամցիներից հույսները կտրած Բ. Վահաբզադեն, Ֆ. Մեհթին եւ գաղափարական մյուս առաջնորդներն ուղեւորվել են Սումգայիթ՝ այնտեղ գործի դնելու իրենց խոսքի մարտական զորությունը:

Սումգայիթը հաջողվեց: Նշանավորվեց այն հայոց նոր եղեռնով եւ ցույց տվեց, թե ինչի՞ է ընդունակ շովինիստական գաղափարախոսությունը, երբ լցվում է մարդկային սովորական առաքինություններից պարապ հոգիների մեջ, եւ թիկունքում էլ կանգնած է լինում խրախուսող պաշտոնեությունը:

Նշանակալից է, որ Սումգայիթի ջարդերն սկսվել են փետրվարի 26-ի իրիկնադեմին, նույն օրը ՍՄԿԿ Կենտկոմի գլխավոր քարտուղար Մ. Ս. Գորբաչովի՝ Ադրբեջանի եւ Հայաստանի աշխատավորներին ուղղված կոչի հրապարակումից անմիջապես հետո, իբրեւ նրա պատասխանը: Կոչի մեջ երկրի ղեկավարը նշում էր, թե «մտադրություն կա մեր կուսակցության կենտրոնական կոմիտեի հատուկ պլենում նվիրել ազգային հարաբերությունների զարգացմանը: Քննարկվելու են այդ կարեւորագույն հասարակական ոլորտի բազմաթիվ հարցեր եւ լենինյան ազգային քաղաքականության սկզբունքային նվաճումների հիմքի վրա նշվել են սոցիալական, տնտեսական, մշակութային ու այլ պրոբլեմների կոնկրետ լուծման ուղիները»:

Քննարկվելո՞ւ են հարցերը, լուծման ուղինե՞րն են նշվելու... Իսկ Սումգայիթի կազմակերպիչները միայն մեկ հարց ունեն՝ Լեռնային Ղարաբաղի հայության ինքնորոշման ձայնը լռեցնել, եւ ունեն այդ հարցի լուծման մեկ ուղի՝ հակահայկական ջարդը:

Երբ արդեն կատարվել էր սումգայիթյան աղետը, եւ վարչական մարմինները մտածում էին նրա հետեւանքների մասին, Ադրբեջանի մամուլը, ռադիոն, հեռուստատեսությունը դարձյալ հին երգի հետ էին, դատապարտում էին Ղարաբաղի հայերին ու Հայաստանի «ազգայնամոլներին»: Մեղադրյալների շարքը լրացրել էին սփյուռքահայերով. այդ նրանք են ոտքի հանել ղարաբաղցիներին, որոնք հաճախ չգիտեն էլ, թե ինչի՞ համար են հրապարակ ելել եւ ինչ՞ են պահանջում իրենց համար ամեն զոհաբերություն հանձն առած ադրբեջանական ժողովրդից:

Այս տեսակետից առանձնահատուկ հետաքրքրություն են ներկայացնում մարտի 8-ին ադրբեջանական հեռուստատեսությամբ ելույթ ունեցած հանրապետության վեց անվանի կանանց ելույթները, որոնք ինչպես հաղորդավարն է ասում, «հեռուստադիտողներին հղվեցին իբրեւ մայրական սրտերից բխած խոսքեր»: Եվ նրանք՝ գիտնականներ Դ. Ալիեւան, Շ. Ալեքպերովան, Է. Սուլեյմանովան, Ա. Նամազովան, Շ. Թաղիեւան, Ն. Մահառամովան, նախ պնդում էին, որ Ղարաբաղի դեպքերի համար ոչ այնքան ղարաբաղցիներն են մեղավոր, որքան արտասահմանյան հայերը, որոնք, «իբրեւ դիրիժորներ, ղեկավարել են դեպքերը»: Ա. Նամազովան երեւույթը համեմատեց էստոնական դեպքերի հետ, որոնց համար Շվեդիայում ապրող էստոնացիները ծախսել են 350 հազար մարկ: Պարզ է, որ Ղարաբաղի համար էլ սփյուռքահայերն են դրել իրենց միջոցները:

Դ. Ալիեւան էլ նրա ասածը «հաստատեց»՝ պատմելով, որ նախօրյակին Ստեփանակերտից եկել է իր հարեւանուհին: Իբր պատմել է, որ Ստեփանակերտի ցուցարարների մեծ մասը փողոց է դուրս գալիս բանից անտեղյակ: «Մեկին հարցրի,- ասում է, թե ի՞նչ ես անում հրապարակում, ասաց՝ բոլորն այստեղ են հավաքվել, ես էլ եմ եկել»:

Ուրեմն արտասահմանից են ղեկավարում, շարժման մեջ դնում ժողովրդական զանգվածներին, իսկ սրանք չեն էլ հասկանում, թե ի՞նչ է կատարվում իրենց հետ:

Նամազովան, Ալիեւան եւ Ալեքպերովան իրար լրացնելով տեղեկացնում են, թե Ղարաբաղի, Հայաստանի ու Սումգայիթի դեպքերն արդյունք են նաեւ Հայաստանի գրողների ու գիտնականների գրքերի, որոնցում տարածքային հավակնություններ կան Ադրբ. ՍՍՀ նկատմամբ: Իբր ադրբեջանական գիտնականները փորձում են լույս սփռել այդպիսիների հակապատմական վարկածների վրա, բայց... դժբախտաբար, չեն կարողանում տպագրել իրենց աշխատությունները: Իսկ եթե, այնուհանդերձ, որեւէ բան էլ հրապարակվում է, ապա նրանում այնքան մեծահոգություն է լինում, որ չի տալիս ցանկացած արդյունքը:

Ալեքպերովան ասում է.

- Ահա այդ մեծահոգությո՞ւնն է, որ հասցրել է Ղարաբաղի ու Սումգայիթի դեպքերին:

- Սումգայիթի դեպքերը կատարվել են (դա արդեն վերջնականապես հաստատված է) ադրբեջանցի, հայ եւ ռուս 13-15 տարեկան դեռահասների ձեռքերով, «հաստատեց» Շ. Ալեքպերովան:

Իսկ պատմական գիտությունների դոկտոր Շ. Թաղիեւան նրան հանգստացրեց այսպես.

- Պատմական փաստերը մինչեւ այժմ լուսաբանվել են ծուռ ու մուռ, դրանից էլ տուժել է ադրբեջանական ժողովուրդը: Այժմ ահա մենք ջանում ենք ճշգրիտ լուծում տալ պատմության բոլոր փաստերին, եւ թող մեր ժառանգներն այլեւս չանհանգստանան ու հավատացած լինեն, որ Ղարաբաղը երբեք չի բաժանվի Ադրբեջանից:

Հետո էլ երկար-բարակ «տեղեկություններ» են վկայակոչվում՝ ապացուցելու համար, որ 1828 թ. Թուրքմենչայի պայմանագրից հետո ադրբեջանական ժողովրդի վիճակը վատա-

ցել է իր ավանդական հողերի վրա Իրանից ու Թուրքիայից գաղթած հայերին ընդունելով՝ ադրբեջանցիներն «իրենց» Ղարաբաղում ապահովեցին նրանց գերակշռությունը: «Իսկ հետագայում նրանք ծրագրված կերպով արտաքսվեցին Հայաստանից, եւ այդ պատճառով այստեղ էլ ադրբեջանցիների թիվը խիստ կրճատվեց»:

Եվ այսպես, Ադրբեջանի վեց անվանի գիտնական կանայք վերջնականապես «ճշգրտեցին» ադրբեջանական ժողովրդին պատկանող ավանդական հողերի սահմանները՝ հասնելով Հարավային Ադրբեջան, «ուր ապրում են 15-18 միլիոն ադրբեջանցիներ»:

Թաղիեւան հաղորդման ավարտին վստահություն հայտնեց, որ այդ 15-18 միլիոն ադրբեջանցիները, որքան էլ կտրված հայրենի պետությունից, ամեն մի հույս նրա հետ են կապում, երջանիկ են նրա բարի գործերի համար եւ ցավակցություն հայտնեց այն կանանց, որոնց ամուսինները զոհվել են իրանա-իրաքյան պատերազմում:

Սրանք էին «մայրական սրտերից բխած խոսքերը»:

Այդ երեկո նրանք շատ խոսեցին Սումգայիթի մասին, նույնիսկ հաստատեցին, որ «արյուն է թափվել»: Միաժամանակ պնդեցին, որ արյուն թափողները եղել են ադրբեջանցի, հայ եւ ռուս դեռահասներ: Բայց ոչ մի խոսք այն մասին, թե ո՞ւմ արյունն է թափվել: Եվ առհասարակ, լա՞վ է թե՞ վատ, որ արյուն է թափվել: Ցավի կամ ափսոսանքի եւ ո՛չ մի բառ թափված արյան համար: Իսկ խոսողները կանայք էին, հանրապետության վեց անվանի կանայք՝ ֆիզիկոս, պատմաբան, փիլիսոփա, բժշկուհի, բանասեր... Վեց կանայք իրենց «մայրական սրտերից բխած խոսքերն էին հղում հանրապետության հեռուստադիտողներին»:

Հիմա դժվար է պարզել՝ «վեց անվանի կանայք» որտեղի՞ց են տեղեկացած եղել, թե Ղարաբաղի դեպքերի սանձերը սփյուռքահայերի ձեռքերում են գտնվում: Բայց նույն օրերին եւ հետագայում էլ ավելի շատ՝ հանրապետության լրատվական մարմիններն այդ զրպարտությունը դարձրին հեսանաքար, որի վրա սրում էին իրենց չար լեզուները: Իսկ հեղինակներից ոմանք, այդ էլ բավական չհամարելով, գործին խառնեցին առհասարակ արեւմտյան աշխարհի երկրներին: Արդեն ծանոթ Ֆ. Մեհթին ու Ադր. ՍՍՀ ԳԱ թղթակից-անդամ Խուդու Մամեդովը «Բակինսկի ռաբոչի» թերթի ապրիլի 2-ի համարում տպագրած իրենց «Տագնապալից գարուն» ընդարձակ հոդվածում պնդում են, թե Ղարաբաղյան ցույցերի ժամանակ հռետորները՝ «ամենատարբեր մասնագիտությունների ներկայացուցիչներ, որոնց թվում՝ գրողներ, գիտնականներ, լրագրողներ» հենց այդ էին ասում: Իբր «հնչում էին արեւմտյան այդ երկրների անունները, որոնց ուղղված է եղել իրենց օգնության կանչը «ղարաբաղյան հիմնահարցերը լուծելու համար»:

Այս աննախադեպ զրպարտության դեմ ստիպված եղավ ելույթ ունենալ նույնիսկ «Իզվեստիան»՝ հաստատելով, որ «այս տարվա գարունն իսկապես տագնապալից էր Ղարաբաղում, սակայն ակնհայտ է, որ «Բակինսկի ռաբոչին» արդեն ոչ թե գարնան հետ պիտի հաշիվ տեսնի, այլ այն հանգամանքի, որ մարզկոմի արտահերթ բյուրոն իր նիստում ըստ էության դատապարտել է այս ելույթը»: ■

«Վաշինգտոնի վարչակարգը վճռական է ցեղասպանության բանաձեւը կանխարգելելու հարցում»

Սակայն նա Թուրքիայից նույն վճռականությամբ պահանջում է կարգավորել հարաբերությունները Հայաստանի հետ

Փետրվարի 14-ին Վաշինգտոնում թուրքական զինված ուժերի գլխավոր շտաբի պետ, բանակի գեներալ Յաշար Բույուքանըթը հայտարարել էր, թե իր այցը նախօրոք է ծրագրված, որեւէ առնչություն չունի հայկական բանաձեւի հետ: Հաջորդ օրը նա Սպիտակ տանը ԱՄՆ փոխնախագահ Դիք Չեյնիի եւ նախագահ Բուշի ազգային անվտանգության գծով խորհրդական Սթիվեն Հեդլիի հետ հանդիպելուց հետո լրագրողներին ասել է. «Նկատեցի, որ ամերիկյան վարչակարգը վճռականորեն է տրամադրված այսպես կոչված Հայոց ցեղասպանության բանաձեւն ԱՄՆ Կոնգրեսում խափանելու հարցում»:

Գլխավոր շտաբի պետ Բույուքանըթը Բուշի վարչակարգի այս մոտեցումը «խիստ դրական» է գնահատել, իսկ թուրք-ամերիկյան խորհրդի նիստում, դիմելով ԱՄՆ-ի գործարարներին, «հայկական բանաձեւին» հակադրվելու կոչ է արել նրանց: Գեներալ Բույուքանըթը մինչ Չեյնիի հետ հանդիպելը փորձել է հանդիպել ԱՄՆ Կոնգրեսի Ներկայացուցիչների պալատի արտաքին հարաբերությունների հանձնաժողովի նախագահ Թոմ Լանտոսի հետ: Սակայն այդ հանդիպումը, ինչպես «CNN-Turk»-ն է նշում, «անբարենպաստ եղանակի» պատճառով չի կայացել: Դա պետք է կայանար երեկ:

Ի դեպ, Լանտոսը ԱՄՆ Կոնգրեսի Հոլոքոստը վերապրած միակ անդամն է, գլխավորում է Ներկայացուցիչների պալատի այն հանձնաժողովի, որի օրակարգում է գտնվում ցեղասպանության բանաձեւը: Ավելին, BBC-ի թուրքական ծառայությունը վկայում է, որ նա Իսրայելի հետ շատ սերտ հարաբերություններ է պահպանում:

Այլ կերպ, ակնհայտ է բանաձեւի հետագա ընթացքի վրա Լանտոսի լուրջ ազդեցությունը: Այս հանգամանքը ոչ միայն առանձնակի նշանակություն է հաղորդում Լանտոսի հետ գեներալ Բույուքանըթի հանդիպմանը, այլեւ մեծ հետաքրքրություն է առաջացնում, թե այդ հանդիպմանը թուրքական զինված ուժերի գլխավոր շտաբի պետը Թուրքիա-Իսրայել հարաբերությունների ընթացքը կպայմանավորի՞ բանաձեւի նկատմամբ հրեական կառույցների մոտեցմամբ:

Համենայն դեպս, ըստ BBC-ի թուրքական ծառայության, արտգործնախարար Աբդուլլահ Գյուլը Վաշինգտոնում ԱՄՆ-ի հրեական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներին ակնարկել է, որ Թուրքիան կվերանայի Իսրայելի հետ հարաբերությունները, եթե նրանք լոբբիստական ազդեցիկ գործունեություն չծավալեն Հայոց ցեղասպանության բանաձեւի դեմ:

Փետրվարի 16-ին Պենտագոնում Բույուքանըթը հանդիպել է ամերիկյան զինված ուժերի գլխավոր շտաբի պետ, բանակի գեներալ Պիտեր Փեյսի եւ ԱՄՆ պաշտպանության նախարարի օգնական Էրիկ Էդելմանի հետ: Ինչ վերաբերում է պաշտպանության նախարար Ռոբերտ Գեյթսի հետ նրա հանդիպմանը, որը նախապես ծրագրված էր, առայժմ լրատվամիջոցներն այդ մասին լռում են: Իսկ թուրքական հանրային հեռուստատեսությունն ընդամենը նշում է, որ Էդելմանը Պենտագոնի երրորդ դեմքն է, իհարկե, ԱՄՆ պաշտպանության նախարարից եւ զինված ուժերի գլխավոր շտաբի պետից հետո:

Ամենայն հավանականությամբ, Գեյթսի հետ չի կարողանալու հանդիպել նաեւ Բույուքանըթը, ինչպես չէր կարողացել Գյուլը: Սակայն դա չի խանգարել Բույուքանըթին, որ գեներալ Փեյսի եւ Էդելմանի հետ հանդիպումից հետո էլ հայտարարի PKK-ի դեմ պայքարում Պենտագոնի վճռականության մասին, ավելացնելով. «Իհարկե, պետք է տեսնել դրա արդյունքները»:

Դեռեւս փետրվարի 10-ին, անդրադառնալով թուրքական զինված ուժերի գլխավոր շտաբի պետի այցին, **«Ազգը»** կարծիք էր հայտնել, որ Հայոց ցեղասպանության բանաձեւը կանխարգելելու հարցում պաշտոնական Վաշինգտոնն անհամեմատ բարեհաճ կգտնվի Բույուքանըթի նկատմամբ, եւ նա Անկարա կվերադառնա կանխարգելման խոստումների ավելի մեծ պաշարներով, քան վերադարձել էր Թուրքիայի արտգործնախարար Աբդուլլահ Գյուլը:

Այս կարծիքի համար հիմք էր ծառայել անկախ թուրք-ամերիկյան հարաբերությունների ընթացքից Թուրքիայում օրենսդիր եւ գործադիր իշխանություններին վերահսկող բանակի, ինչպես Վաշինգտոնի, այնպես էլ Պենտագոնի հետ համագործակցությունը մշտապես պահպանելու հետեւողականությունը: Այլ կերպ, Վաշինգտոնը Թուրքիայի հետ հարաբերություններում որպես կանոն միշտ գրազ է դրել ոչ թե թուրքական կառավարությունների, այլ զինված ուժերի վրա:

Սակայն ներկա փուլում խնդիրը Թուրքիայի համար չի սահմանափակվում Հայոց ցեղասպանության բանաձեւի դեմ պայքարելու Բուշի վարչակարգի խոստումներով, որքան էլ դրանք վճռական հնչեն:

Ինչպես «Հյուրիեթի» փետրվարի 15-ի համարում նշել է Օքթայ Էքշին, Վաշինգտոնը բանաձեւի դեմ վճռականորեն պայքարելու դիմաց պահանջել է, որ Թուրքիան կարգավորի հարաբերությունները Հայաստանի հետ, վերջ տա շրջափակմանը եւ բացի հայ-թուրքական սահմանը: Թեեւ այս պահանջները նոր չեն, սակայն միանգամայն նորություն է դրանց հիմնավորումը:

Ըստ Էքշիի, վերոհիշյալ պահանջները Թուրքիային ներկայացնելիս Վաշինգտոնը թուրքական կողմին տեղեկացրել է, որ քանի դեռ Թուրքիան չի կարգավորում Հայաստանի հետ հարաբերությունները, չի վերացնում վերջինիս շրջափակումն ու չի բացում հայ-թուրքական սահմանը, անհնար է համոզել հայկական սփյուռքին, որպեսզի նա մեղմի իր դիրքորոշումը ցեղասպանության հարցում:

Միաժամանակ Վաշինգտոնը խորհուրդ է տվել Թուրքիային, որ նա փորձի նախորդներից տարբերվող ստեղծագործ քաղաքականություն մշակել՝ այդ հարցը հաղթահարելու համար, քանի որ Հայոց ցեղասպանությունը ճանաչվել է շուրջ 20 երկրների խորհրդարաններում, իսկ Անկարային չի հաջողվում կանխել ճանաչման գործընթացի ծավալումը:

Թերեւս դա է պատճառը, որ փետրվարի 16-ին անգլիական «Գարդիանն», անդրադառնալով Բույուքանըթի այցին, դա լուսաբանում է հետեւյալ վերնագրով. «Ցեղասպանության ամերիկյան բանաձեւը զայրացնում է թուրքերին», ապա եւ ավելացնում. «PKK-ի նկատմամբ ամերիկյան վարչակարգի որդեգրած դիրքորոշման պատճառով Թուրքիան խիստ անհանգստացած է»:

ՀԱԿՈԲ ՉԱՔՐՅԱՆ

«Մահդիի բանակը» հեռանում է Իրաքից

Վիրավորվել է իրաքյան «Ալ Ղաիդայի» առաջնորդը

Իրաքում շիաների խոշորագույն ապստամբական շարժման՝ «Մահդիի բանակի» հրամանատարությունը Իրաքը թողնելու հրաման է ստացել: Այդ մասին հաղորդում է Ֆրանսպրես գործակալությունը, վկայակոչելով Իրաքի նախագահ Ջալալ Թալաբանիին:

Վերջինիս խոսքերով, «Մահդիի բանակի» ղեկավար Մուքթադա ալ Սադրը հավատում է Բաղդադում անվտանգության պահպանման նոր ծրագրի հաջողությանը եւ ոստիկանությանը թույլ է տվել ձերբակալել գրոհայինների այն առաջնորդներին, որոնք փորձում են խանգարել ծրագրի իրականացմանը:

«Կարծում եմ «Մահդիի բանակի» բարձրաստիճան անդամներից շատերին հրամայվել է թողնել Իրաքը, որպեսզի անվտանգության ուժերը հաջողությամբ իրականացնեն ծրագիրը: Ալ Սադրը հանդես է գալիս Իրաքի իրադրության կայունացման օգտին», հայտարարել է նախագահը:

Ավելի վաղ Իրաքի վարչապետի խորհրդական Սամի ալ Ասկարին հայտնել էր, որ շիա արմատական քարոզիչ Մուքթադա ալ Սադրը թաքնվում է Իրանում: Նախագահ Թալաբանին պնդում է, որ ինքը տեղեկություն չունի ալ Սադրի գտնվելու վայրի մասին:

Միաժամանակ հաղորդվում է, որ «Ալ Ղաիդայի» իրաքյան մասնաճյուղի առաջնորդ Աբու Այուբ ալ Մասրին հինգշաբթի օրը վիրավորվել է ոստիկանության հետ ծավալված փոխհրաձգության ժամանակ, իսկ նրա մերձավորագույն օգնական Աբու Աբդուլլա ալ Մաջամիայը սպանվել է:

Իրաքի ՆԳՆ ներկայացուցիչն վկայակոչելով CNN հեռուստաընկերությունը հաղորդում է, որ Ֆալուջա-Սամարա ճանապարհին ոստիկանները փոխհրաձգություն են սկսել մի խումբ գրոհայինների հետ: Ալ Մասրիի օգնականը սպանվել է, իսկ ինքը՝ ալ Մասրին փախուստի է դիմել:

Ալ Մասրին, որը հայտնի է նաեւ Աբու Համզա ալ Մուհաջեր անունով, ծնունդով Եգիպտոսից է: Նա Աբու Մուսաբ ալ Զարքաուիի իրավահաջորդն է: Վերջինիս ամերիկացի զինվորականները սպանեցին 2006 թ. հունիսին: Նույն թվականի հոկտեմբերին Իրաքի ներքին գործերի նախարարը հայտարարեց, որ ալ Մասրին հավանաբար մասնակցել է ավելի քան 2000 ռումբերի պատրաստմանը, որոնց պայթյուններից զոհվել են մոտ 6000 իրաքցիներ:

Գ. Ռ.

ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մոսկվան սպառնում է դուրս գալ հրթիռների ոչնչացման խորհրդա-ամերիկյան պայմանագրից

Ռուսաստանի բանակի գլխավոր շտաբի պետ Յուրի Բալուեւսկին հայտարարել է, որ Մոսկվան կարող է միակողմանիորեն դուրս գալ միջին եւ փոքր հեռահարության հրթիռների ոչնչացման խորհրդա-ամերիկյան պայմանագրից:

«Մոսկվայի եւ Վաշինգտոնի կնքած պայմանագիրն անժամկետ է, բայց դրանից դուրս գալու հնարավորություն գոյություն ունի, եթե կողմերից մեկը ներկայացնի դրա համոզիչ ապացույցներ», հայտարարել է նա Մոսկվայում անցկացված մամլո ասուլիսում:

«Այսօր նման համոզիչ ապացույցներ առկա են. շատ երկրներ մշակում եւ կատարելագործում են միջին հեռահարության հրթիռներ», ասել է գեներալը, սակայն չի նշել կոնկրետ երկրների անունները:

Զինվորական մասնագետների կարծիքով միջին հեռահարության ռուսական հրթիռների գլխավոր թիրախը կարող էին դառնալ Լեհաստանում եւ Չեխիայում ԱՄՆ-ի տեղադրելիք հակահրթիռային պաշտպանության համակարգի օբյեկտները: Գեներալ Բալուեւսկին կարծում է, որ ամեն ինչ կախված կլինի ամերիկյան կողմի հետագա գործողություններից:

Լեհաստանում եւ Չեխիայում հանրությունը տարբեր կարծիքներ է արտահայտում ամերիկյան համակարգի տեղաբաշխման կապակցությամբ: Ռուսական հրթիռների թիրախ դառնալու հեռանկարը կարող է հավելյալ փաստարկ ծառայել ընդդեմ ԱՄՆ-ի հետ ռազմական համագործակցության:

Օրերս ՌԴ նախագահ Վլադիմիր Պուտինը խոստացել էր Եվրոպայում հակահրթիռային պաշտպանության ամերիկյան համակարգի հնարավոր ստեղծմանն ի պատասխան ձեռնարկել «ասիմետրիկ, բայց ծայրաստիճան արդյունավետ» միջոցներ, հիշեցնում է BBC-ն:

1970-ական թթ. վերջերին ԽՍՀՄ-ի արեւմուտքում տեղաբաշխվեցին CC-20 միջին հեռահարության հրթիռներ: Ի պատասխան ամերիկացիները Եվրոպայում տեղաբաշխեցին «Փերշինգ» եւ «Թոմահավկ» հրթիռներ: Դրանից հետո Խորհրդային Միությունը եվրոպացիներին հասցեագրված քարոզչական հուժկու արշավ ծավալեց: 1987 թ. ԽՍՀՄ-ը եւ ԱՄՆ-ը ստորագրեցին պայմանագիր, որը կողմերին պարտավորեցնում է չարտադրել, չփորձարկել եւ չտեղաբաշխել միջին (1000-5500 կմ) եւ փոքր (500-1000 կմ) հեռահարության բալիստիկ եւ թեւավոր հրթիռներ: Որպես ԽՍՀՄ-ի իրավահաջորդ Ռուսաստանը պարտավոր է կատարել այդ անժամկետ պայմանագրի դրույթները:

Հոլոքոստը ժխտող գերմանացին դատապարտվեց 5 տարվա բանտարկության

Գերմանիայի Մանհայմ քաղաքի դատարանը 5 տարվա ազատազրկման է դատապարտել Հոլոքոստը ժխտող 67-ամյա Էռնստ Ցյունդելին: Սա առավելագույն պատժաչափն է Գերմանիայում քրեապես պատժելի համարվող տվյալ պնդման համար:

Ավելի վաղ Գերմանիայի իշխանությունների պահանջով Ցյունդելն արտաքսվել էր Կանադայից: 2005 թ. մարտին նրան Գերմանիայում կալանքի

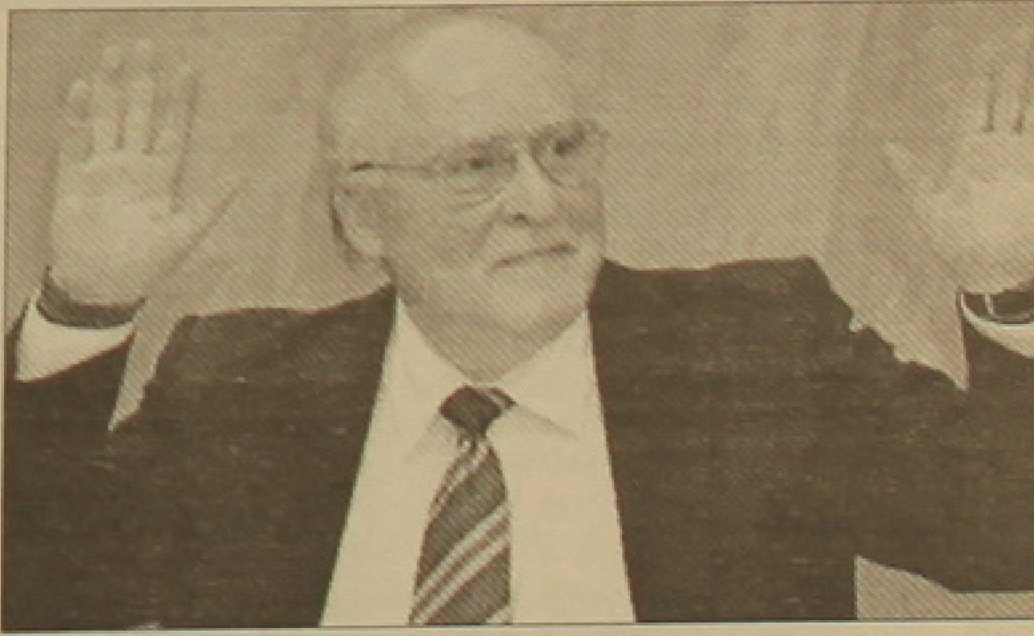

տակ էին առել, իսկ դատարանը հրաժարվել էր գրավի դիմաց նրան ազատ արձակել, վախենալով թե փախուստի կդիմի: Ցյունդելը մի շարք գրքերի ու հոդվածների հեղինակ է: Դրանցից մեկը կրում է «Իրականում արդյո՞ք 6 միլիոն է մահացել» անունը:

Դատարանին դիմելով՝ ամբաստանյալը պահանջել էր անկախ փորձագետներից կազմված միջազգային հանձնաժողով ստեղծել «Հոլոքոստը մանրակրկիտ ուսումնասիրելու համար»: Ցյունդելն ասում է, որ ինքը պատրաստ է հրեաներից ներողություն խնդրել հատուկ մամլո ասուլիսում, եթե հանձնաժողովը եզրակացնի, որ Հոլոքոստն իրոք տեղի է ունեցել:

Ցյունդելին մեղադրանք է ներկայացվել ըստ 14 կետերի, որոնցից են ազգամիջյան երկպառակության բորբոքումը եւ ինտերնետային կայքէջի ստեղծումը, որտեղ նա Հոլոքոստը ժխտելու կոչեր էր անում: Ասոշիեյթեդ պրես գործակալությունը հաղորդում է, որ դատարանի դահլիճում Ցյունդելն իրեն հանգիստ է պահել: Նրա կողմնակիցները Գերմանիայի արդարադատության մարմիններին մեղադրում են այն բանում, որ դատավարությունը եղել է ցուցադրական եւ դրանով իսկ երկրում սահմանափակել է խոսքի ազատությունը:

Ճապոնիան հակաիրանական պատժամիջոցներ ձեռնարկեց

Ճապոնիան երեկ հայտարարել է, որ Իրանի նկատմամբ պատժամիջոցներ է ձեռնարկում նրա միջուկային ծրագրի կապակցությամբ: Կառավարության գլխավոր քարտուղար Յասուհիզա Սիոձակին Ռոյթեր գործակալության թղթակցին ասել է, որ սառեցվում են 10 կազմակերպությունների եւ 12 մասնավոր անձանց հաշիվներ, որոնք ըստ երեւույթին կապված են Իրանի միջուկային ծրագրի հետ:

Միաժամանակ արգելք է սահմանվել Իրանին այն նյութերի ու տեխնոլոգիաների մատակարարման վրա, որոնք կարող են օգտագործվել միջուկային ոլորտում: Ճապոնիան նաեւ արգելել է Իրանից նմանօրինակ նյութերի ներմուծումը:

Սիոձակիի խոսքերով, պատժամիջոցները հիմնված են Իրանի միջուկային ծրագրի վերաբերյալ 2006 թ. դեկտեմբերին ՄԱԿ-ի ԱԽ ընդունած բանաձեւի վրա: Վերջինս պահանջում է դադարեցնել ուրանի հարստացման հետ կապված բոլոր գիտահետազոտական աշխատանքները (ինչպես խաղաղ, այնպես էլ ռազմական):

Ինչ վերաբերում է Ճապոնիայի պատժամիջոցներին, դրանք ուժի մեջ են մտնում փետրվարի 17-ից: Գ. Ռ.

Մանուել Քյոսեյանի հիշատակին

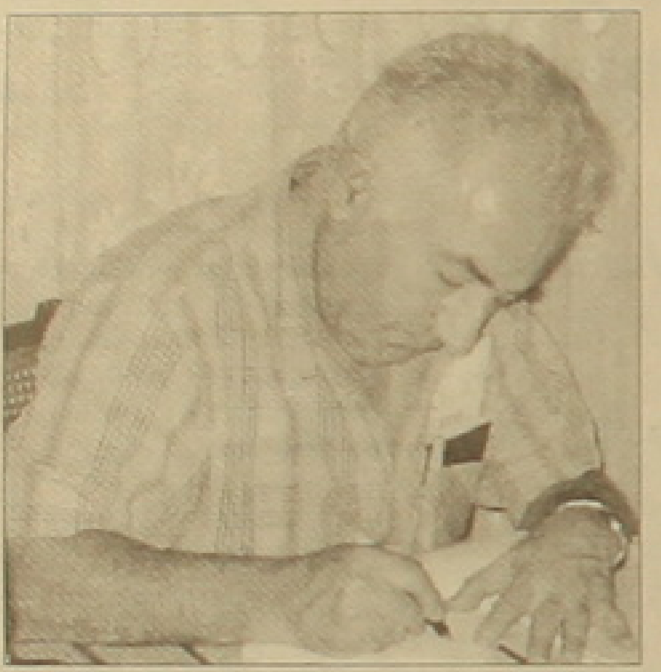

Մահը, որ գիտենք, թե իր անխուսափելի է, կարծես հերթի է դրել եւ հաշվում է հայ տաղանդավոր մարդկանց: Հիմա էլ ահա **Մանուել Քյոսեյանը**՝ բանաստեղծ, գրող, գրականագետ, մանկավարժ եւ ուսուցիչ, գրական ու հանրային գործիչ... Այս հարվածն էլ անցավ սփյուռքի հայ մտավորականության սրտի միջով: Նոսրացած անտառի վերջին ծառերն են, որ, այո՛, կանգնած՝ արժանավայել են մահանում: Մանուելը անբուժելի, դաժան հիվանդության ախտորոշումով հոկտեմբերի 2-ից գտնվում էր հիվանդանոցում: Այդպես էլ նա արիաբար, ծանր հիվանդության դեմ կռվելով ու մաքառելով, մինչեւ վերջ չհանձնվելով հեռացավ կյանքից: Տառացիորեն մեկ շաբաթ առաջ էր, երբ հետը վերջին անգամ խոսեցի հեռախոսով: Խոսեցինք երկար, զրուցեցինք: Շատ էր հուզվել, մանավանդ երբ իմացավ, որ Երեւանում ընկերները տագնապած են իր համար: «Տղաներին մեկ առ մեկ բոլորին բարեւ տուր եւ, խնդրում եմ, մեկ բան փոխանցիր՝ ասա, թող իրենց լավ նայեն եւ իրենց առողջությանը հետեւեն»: Դժվար էր խոսում, բայց խոսում էր քաջությամբ ու այր մարդուն վայել հանդարտությամբ: «Գիտեմ,- ասաց,- այստեղից դուրս չեմ գալիս, այնպիսի մի տեղ եմ, որտեղից վերադարձ չկա, բայց պետք է դիմադրեմ: Գիտես, ասաց, ոգիս ուժեղ է եւ մարմինս զորավոր է, ֆիզիկս զորավոր է...»: Այնպես որ Մանուել Քյոսեյանի մահվան լուրը թեեւ անսպասելի չէր, անակնկալ չէր, բայց, միեւնույն է, ցնցող է, որովհետեւ իր ուժերի եւ կարողությունների հասուն եւ լեցուն շրջանում կյանքից հեռանում է մի տաղանդավոր հայ գրող ու գործիչ, ում տեղը ոչ ոք չի լրացնելու, ում արած գործը դժվար թե մեկ ուրիշն անի:

Մանուել Քյոսեյանը ծնվել է Հալեպում 1940 թվականին: Հայրը եղել է զինվորական, մայրը՝ ազգային գործիչ: Տիգրան եւ Սիրանուշ Քյոսեյանների ընտանիքում եղել է գիր ու մշակույթի ոգով հագեցած մթնոլորտ:

Ծնողները մտահոգվել են իրենց զավակների ապագայով: Նրանց երեք զավակն էլ ստացել են բարձր կրթություն. Մանուելի քույրը՝ Անահիտը, ճարտարապետ է, կրտսեր եղբայրը՝ Հակոբը, որ զոհվել է 70-ական թվականների լիբանանյան պատերազմի բոհուբոխի մեջ, տաղանդավոր մարդ էր՝ բանաստեղծ, արձակագիր եւ թարգմանիչ:

Ինքը՝ Մանուելը, նախնական կրթությունը ստացել է Բեյրութի Նուբարյան եւ Հալեպի Կիլիկյան ազգային վարժարաններում: Այնուհետեւ կրթությունը շարունակել է նախ Բեյրութում՝ Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսության դպրեվանքում, ապա Երուսաղեմի Հայոց պատրիարքության Ժառանգավորաց վարժարանում եւ հետո Կիպրոսում՝ Նիկոսիայի հայտնի Մելգոնյան կրթական հաստատությունում:

Դեռ պատանի հասակից Մանուել Քյոսեյանը գրական ակնհայտ ձիրք է դրսեւորում: Գրական առաջին փորձերը լույս են տեսնում, երբ ինքը հազիվ տասնչորս տարեկան էր: Պատանի հասակում էլ խմբագրում է «Վերելք» եւ «Այգ» պարբերականները:

Համալսարանական կրթությունը Մանուել Քյոսեյանը ստանում է հայրենիքում՝ Երեւանում: Մտնում է բժշկական ինստիտուտ, բայց շուտով թողնում է, զգալով, որ իր կոչումը այլ է՝ գրականություն եւ մշակույթ: Սովորում եւ ավարտում է Երեւանի պետական համալսարանի բանասիրական բաժանմունքը: Իր համալսարանական կրթության տարիները (1961-1964) համընկնում են մեր ազգային զարթոնքի եւ հոգեկան մեծ վերելքի ժամանակների հետ: Այս սերունդը իրոք հայոց Մեծ եղեռնի հիսունամյակի սերունդն էր, որ կոչված էր նոր ժամանակներում իր ուսերի վրա առնելու ազգային ինքնագիտակցության եւ ազգանվեր գործունեության ծանր բեռը: Հետաքրքիր տարիներ էին, թեեւ երկաթե վարագույրը դեռ փակում էր աշխարհը մեր դեմ: Մենք շատ քիչ բան գիտեինք սփյուռքի եւ սփյուռքահայության մասին, մեր գիտցածն ու իմացածը շատ հարաբերական էին, աղոտ ու տարտամ, եւ հասկանալիորեն՝ միագիծ ու միակողմանի: Մանուել Քյոսեյանը իմացական ու լայն հայացքի տեր մարդ էր, իր գիտելիքները՝ հստակ ու հիմնավոր, վերլուծումները՝ սպառիչ, խոր ու պատճառաբանված: Եվ պատահական չէ, որ Երեւանում նա՝ համալսարանի ուսանողը, շուտով հայտնվում է երեւանյան գրական կյանքի մեջ, նրա բանաստեղծությունները տպագրվում են գրական-մշակութային լուրջ հանդեսներն ու պարբերականները, ինքը վայելում է գրական լուրջ դեմքերի՝ Գուրգեն Մահարու, Աբրահամ Ալիխյանի եւ այլոց ընկերությունն ու բարեկամությունը:

Իր կյանքում եւ իր գիտակցության մեջ մի առանձնակի տեղ ուներ Կոստան Զարյանը: Մանուել Քյոսեյանը իր հետ բերել էր մեծ մի պաշտամունք՝ իր առանձնակի հիացումն ու սքանչացումը Կոստան Զարյանի ստեղծագործության հանդեպ: Հայաստանում Կոստան Զարյանի ստեղծագործությունը չգիտեին կամ շատ վատ գիտեին, նույնիսկ նրանք, ովքեր ինչ-որ բան գիտեին մեծ գրողի կյանքից ու ստեղծագործությունից, պարզապես չէին հասկանում իր գրականությունը: Մանուել Քյոսեյանը առաջիններից ու եզակիներից մեկն էր, որ լավ գիտեր ու ճիշտ էր հասկանում Կոստան Զարյանի ստեղծագործությունը, նրա ոճը, արվեստը, պոետիկան: Ես չգիտեմ մեկին, որն այնպես ներշնչումով եւ Զարյանի բանաստեղծությանը հավասար մեծավայելչությամբ արտասաներ «Կոմիտաս վարդապետին» անզուգական բանաստեղծությունը...

Համալսարանական կրթությունից հետո Մանուել Քյոսեյանը մեկ որոշում է նվիրվել գիտությանը՝ պիտի դառնար նշանավոր հայագետ Ֆրեդերիկ Ֆեյդիի աշակերտը, բայց հետո այլ բան է որոշում՝ վերադառնում է սփյուռք՝ առաքելությամբ ու նվիրումով անելու իրեն ճակատագրով վերապահված գործը՝ նվիրվելու հայ գրականությանը, հայ պատանիներ ու երիտասարդներ կրթելու եւ դաստիարակելու, նրանց հայ ոգի ներշնչելու եւ ներարկելու: Այս տարիներին նա աշխատակցում է «Սփյուռք» շաբաթաթերթին: Սփյուռքում էլ Մանուել Քյոսեյանը ընկեր-բարեկամ էր գրական ու հանրային նշանավոր գործիչների հետ՝ Սիմոն Սիմոնյան, Եղիվարդ եւ ուրիշներ: Հենց Եղիվարդի հետ մտերմությունն էլ իր գլխին փորձանք բերեց, որովհետեւ ինքը անշուշտ ինչ-որ բան գիտեր Երուսաղեմի պատուհասված ձեռագրերի ու դրանց ճակատագրի մասին: Հրաշալի պատմող էր, պատմածը վերածում էր տեսանելիության չափ հստակ ու շոշափելի իրողության, պատմում էր հյութեղ, պատկերավոր, ազդեցիկ ու տպավորիչ: Այսօր էլ ականջիս մեջ իր ձայնն է եւ կարճ մի ժամանակ բանտում հայտնվելու եւ հրաշքով ազատվելու իր պատմությունը:

Եթե մանրամասն պատմեմ իր կյանքը, խոսքը մեզ շատ հեռուն կտանի: Ավանդական հայի եւ անպատահով հայ մտավորականի կյանք էր իր կյանքը՝ այսօր այստեղ, վաղը՝ այլ տեղ... Հայկական դպրոցի տնօրինություն է վարել Ադդիս-Աբեբայում (Հաբեշստան) եւ Խարթումի մեջ: Իբրեւ հայ գրականության դասախոս ապրել եւ գործել է Երուսաղեմում, Բեյրութում, Նիկոսիայում, Կահիրեում եւ ի վերջո՝ Մոնրեալում: Իր ամբողջ կյանքը լեցուն է եղել գրական գործունեությամբ եւ գրականությանը ծառայելով՝ գրական դասախոսություններ եւ գրական սեմինարներ, կազմակերպել եւ վարել է գրական երեկոներ՝ հաճախ բեմ բարձրանալով իբրեւ ասմունքող: Գրականություն եւ հայ մշակույթ է դասախոսել Մոնրեալի, Նյու Յորքի, Վենետիկի հայագիտական դասընթացներում: Կյանքի վերջին տարիներին կազմակերպել եւ վարում էր՝ վարիչ-տնօրենն էր Մոնրեալի ՀԲԸՄ հայագիտական դասընթացների:

Բայց Մանուել Քյոսեյանը ամենից առաջ գրող էր, գրի ու գրականության մարդ: Երեք գիրք էր հրատարակել՝ էսսեների մի ժողովածու՝ «Հրիտակ» խորագրով (1988), բանաստեղծությունների մի ժողովածու՝ «Շաղավոտ» (1989) եւ իր վերջին գիրքը՝ «Փորձության օրեր» (1994), որ էսսեների եւ բանաստեղծությունների միացյալ մի գիրք է:

Գեղանկարիչ Հարություն Հարությունյանը, արվեստաբան Շահեն Խաչատրյանը եւ Մանուել Քյոսեյանը Վանա լճի ափին (2005)

Օծված բանաստեղծ էր Մանուել Քյոսեյանը, տաղանդ ուներ, բայց հետեւողական չեղավ բանաստեղծության մեջ: Կոստան Զարյանի նման գրական ուսուցիչ էր ունեցել էն գլխից, ուզում եմ ասել, երբ մենք դեռ հանգավոր գավառական գեղեցկախոսության եւ չափածո ճառագրության ճիրաններում էինք, ինքը դաստիարակվել եւ առաջնորդվել էր Կոստան Զարյանի բանաստեղծական ազատությամբ: Հրաշալի օրինակներ տվեց, տաղանդ էլ ուներ, բայց, ափսոս, հետեւողական չեղավ: Մամուլում տասնյակ ու հարյուրավոր զանազան հոդվածներ ու գրություններ սփռեց, գրականագիտական եւ բանասիրական հետաքրքիր պրպտումներ արեց: Այստեղ էլ օծված էր, այստեղ էլ կարող ուժ էր ու տաղանդավոր: Հետաքրքրական մարդ էր Մանուել Քյոսեյանը: Գրական մասունքների եւ գրական թվացյալ մանրուքների մարդ էր: Այն, ինչ նա գրել է Գրիգոր Օտյանի, Խրիմյան Հայրիկի, Կոմիտասի, Երվանդ Օտյանի, Եղիշե Չարենցի, Վազգեն Առաջին Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի, Խաչիկ Դաշտենցի եւ այլոց մասին, արժանի է հարգանքի եւ լուրջ ուշադրության: Իր կյանքը ու ճակատագիրը շատ բանով տիպական եւ ընդհանրական է սփյուռքի հայ մտավորականի համար: Իր հաջողությունները իր ձիրքի ու աշխատանքի արդյունքն էին, իր չարածն ու ձախողումները՝ սփյուռքի կյանքի ծանր ու դժվարին հանգամանքների պարտադրանքը: Թոթովենցի «Նոր Բյուզանդիոն»-ի հետ կապված այնքան բան գիտեր, որ պատմելու բան էր: Բոլորովին այլ լույսի տակ էր երեւում Թոթովենցի հայտնի գործը: Շատ խնդրեցի, որ գրի, թղթին հանձնի: Խոստացավ, բայց չարեց. չեմ կարող ասել, թե ինչն էր պատճառը: Նման տասնյակ օրինակներ կային, ինքը միայն կարող էր անել, ինքը միայն գիտեր: Այդպես էլ չարեց եւ, ինչպես ասում են, հետը տարավ:

Պատահական չասացի, թե գրական թվացյալ մանրուքների եւ անակնկալների մարդ էր: Մի օր եկավ՝ թե Էրզրումի կես օրվա անկախությունը վկայող պաշտոնաթղթի բնագիրը ունեմ: Իր պարագային՝ հնարավոր էր, հավատալու բան էր: Ինքը բերեց Լոուրենս Արաբացու հետ Լինկոլն Սթեֆընսի՝ 1931 թվականին տպագրված հայտնի հարցազրույցի ծավալուն այն հատվածը, որ վերաբերում է մեզ՝ հայերիս: Հետո ես այն փոխանցեցի Կարպիս Սուրենյանին, նա սիրով թարգմանեց այդ կարեւոր նյութը, որ տպագրվեց **«Ազգ»-ում:**

Իրոք որ գրական ու հանրային անխոնջ գործիչ էր: Անգլերենից մանկապատանեկան քսանյոթ գիրք էր թարգմանել, տասներկու տարի խմբագրել էր Մոնրեալի «Կամար» պատանեկան պարբերականը: Գրքեր էր կազմել ու խմբագրել, գրական հավելվածներ էր հրատարակել՝ նվիրված գրական, մշակութային ու հանրային նշանավոր գործիչների:

Հայաստանում Մանուել Քյոսեյանին շատ լավ գիտեին ու շատ էլ սիրում էին: Երբ գալիս էր, միշտ ցանկալի հյուր էր գրական-մշակութային շրջանակներում, փնտրված ու սիրված անձ էր ընկերների համար: Մանուել Քյոսեյանը մեկն էր սփյուռքի մեր այն մտավորականներից ու գործիչներից, որոնք ոչ միայն կրթությամբ, այլեւ էությամբ ու գիտակցությամբ, հոգով ու սրտով, կյանքով էին Հայաստանի հետ: Երբ Հայաստան էր գալիս եւ ընկերների հետ, ընկերների միջավայրում էր, իրեն ուղղակի երջանիկ էր զգում: Իր համար Գորիս գնալը եւ Քաջիկ Միխայելյանի ու Ֆելիքս Ավագյանի հետ օրեր անցկացնելը տոն էր եւ խնդություն: Հայաստանը Մանուելի համար նաեւ իր ընկեր-բարեկամներն էին:

Հոգեկան խռովքների ու սրբազան պոռթկումների մարդ էր Մանուել Քյոսեյանը: Դրանք իր մեջ կային վաղ պատանեկության տարիներից: Այդ նույն սրբազան երկյուղածությամբ էլ նա 1957-ին ուխտագնացություն էր արել դեպի Դեյր էլ Զոր, 1961-ին՝ Շուշի եւ դեռեւս Ղարաբաղ-Արցախ: 2002-ի ամռանը մի խումբ մտերիմ ընկերներով պիտի գնայինք Արեւմտյան Հայաստան: Լուր տվի, շատ ուրախացավ, եկավ-հասավ, եւ միասին գնացինք: Իմ նկարած՝ ժամեր տեւող ժապավենը պահել է իր բնական ու անմիջական խոսքը, իր ապրումներն ու հուզումները, իր խռովքը: Ուղղակի երջանիկ էր: Մեր հեռավոր հայրենիքի լույսը բոլորիս վրա էր, իր վրա՝ առավել:

Մի օր, երբ խոսք բացվեց հայերի ճամփորդություններից, շատ խոսեց դեպի Իսպանիա հայերի կատարած ուխտագնացությունների մասին: Խոսքուզրույցը Մարտիրոս Երզնկացուց սկիզբ առավ: Շատ բան գիտեր եւ հետաքրքիր բաներ պատմեց հայերի ուխտագնացության մասին ի Սանտ-Յագո դե Կոմպոստելա, ուր գտնվում է Հակոբ առաքյալի գերեզմանը: Բանն այն է, որ Զեբեդեոսի որդի Հակոբը տասներկու առաքյալներից առաջինն է, որ մահապատժի է ենթարկվել: Նրան գլխատել է Հերովդեսը 43 թե 44 թվականին: Գլխատված այս առաքյալի գլուխը ամփոփված է Երուսաղեմի Հայոց Սրբոց Հակոբյանց տաճարում, իսկ մարմինը թաղված է Իսպանիայում՝ Սանտ-Յագո դե Կոմպոստելայում: Ասաց՝ հնում հայերը միշտ գնում էին, ես էլ եմ գնալու, ուխտ եմ արել, անպայման գնալու եմ: Եվ 2006 թվականի հունիս-հուլիս ամիսներին Մանուելը իրագործեց իր մտադրությունը եւ քառասուն օր քայլելով, ոտքով ութ հարյուր կիլոմետր ճանապարհ կտրելով հասավ Հյուսիսային Սպանիա՝ Սուրբ Գլխադիրի գերեզմանը: Ինքը մշակույթի մարդ էր, եւ իր ուխտագնացությունները մշակույթի եւ մանավանդ հայ մշակույթի արտահայտություն եւ դրսեւորում էին:

Ափսոս, որ դա իր վերջին ճամփորդությունը եղավ:

Իր այս վերջին ուխտագնացությունը շատ բան է ասում իր մասին: Երազում էր ապրել Հայաստանում: Շուտով, ասում էր, շուտով հանգստի եմ կոչվելու, այսինքն՝ թոշակի եմ հանելու եւ գալու եմ Հայաստանում ապրելու: Երեւանի մերձակա գյուղերից մեկում մի համեստ տնակ էր գնել եւ երազում էր ապրել այդ տանը, Հայաստանում...

Իր պաշտած Սրբի ճակատագրի թելը դիպավ նրան էլ եւ այդ թելի ստվերը ընկավ Մանուել Քյոսեյանի ճակատագրի վրա: Թեեւ իր աճյունը կմնա ամփոփված օտար հողում, ես վստահ եմ, որ իր հոգին կապրի Հայաստանում, հայ գրականության եւ մշակույթի մեջ եւ մանավանդ իր համեստ գյուղական տանը, բայց՝ Հայաստանում...

ՅՈՒՐԻ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ,
12 փետրվարի 2007
Երեւան

Հայ շախմատիստներն առաջատարների շարքում են

Մոսկվայում ընթացող շախմատի «Աերոֆլոտի» մրցաշարում ուժեղագույնների խմբում հայ շախմատիստներից առայժմ առավել հաջող է հանդես գալիս Արտաշես Մինասյանը: Նա հաղթանակով էր մեկնարկել եւ երկրորդ տուրում զարգացրեց հաջողությունը՝ պարտության մատնելով մոլդովացի Վիկտոր Բոլոգանին: 2 տուրից հետո Մինասյանը 2 միավորով Բորիս Գրեղորեւիչի, Եվգենի Տոմաշեւսկու, Ստանիսլավ Նովիկովի, Ալեքսանդր Արեշչենկոյի, Շեխար Գանգուլիի եւ Հոու Յուֆանի հետ գլխավորում է մրցաշարային աղյուսակը:

Հաջող է մեկնարկել նաեւ Վլադիմիր Հակոբյանը: Երկրորդ տուրում նա սպիտակներով պարտության մատնեց միջազգային վարպետ ադրբեջանցի Էլթայ Սաֆարլիին եւ վաստակեց 1,5 միավոր: Անհաջող մեկնարկից հետո իր օգտին առաջին հաղթանակը գրանցեց Գաբրիել Սարգսյանը, որն առավելության հասավ ռուսաստանցի Տատյանա Կոսինցեւայի նկատմամբ: Իսկ ահա Տիգրան Պետրոսյանը երկրորդ անընդմեջ պարտությունը կրեց՝ զիջելով Ալեքսանդր Եվդոկիմովին: Ոչ-ոքի ավարտ ունեցան Ասրյան-Վորոբյով, Անդրեասյան-Եֆիմենկո, Նգուեն-Անաստասյան պարտիաները: Սարգսյանը, Ասրյանը եւ Անդրեասյանը վաստակել են 1-ական միավոր: 3-րդ տուրում Արտաշես Մինասյանը սեւերով մրցելու է ռուսաստանցի Ստանիսլավ Նովիկովի հետ: Հակոբյանի մրցակիցը կլինի ԱՄՆ-ն ներկայացնող Յան Էլվեստը:

A2 մրցաշարում Դավիթ Պետրոսյանը երկրորդ անընդմեջ հաղթանակը տարավ՝ առավելության հասնելով Դմիտրի Զուդրովի նկատմամբ: Դավիթը 2 միավորով աղյուսակը գլխավորող 17 շախմատիստների թվում է: 1,5-ական միավոր ունեն Բենիամին Գալստյանը, Արա Մինասյանը, Տիգրան Նալբանդյանը, Ավետիք Գրիգորյանը, Արթուր Չիբուխչյանը: Երկրորդ տուրում հաղթանակներ տոնեցին նաեւ Չիբուխչյանը, Արա Մինասյանը, Փաշիկյանն ու Քոթանջյանը: Ավետիք Գրիգորյանը, Բենիամին Գալստյանը, Տիգրան Նալբանդյանը, Էլինա Դանիելյանը, Արսեն Եղիազարյանը եւ Լիլիթ Մկրտչյանը պարտիաներն ավարտեցին ոչ-ոքի: Միակ պարտությունն A2 մրցաշարում կրեց Հրանտ Մելքումյանը:

B մրցաշարում էլ Հայաստանի պատվիրակներից Դավիթ Քալաշյանն է 2,5 միավորով առաջատարների թվում: Երկրորդ հաղթանակը նա տոնեց հոլանդացի Վան դե Բերկմորտելի նկատմամբ, իսկ 3-րդ տուրում խաղաղ դաշն կնքեց ադրբեջանցի Վասիֆ Դուրարբեյլու հետ պարտիայում: Նշենք, որ B մրցաշարի մասնակիցները մեկ օրում միանգամից երկու տուր անցկացրին: 2-ական միավոր են վաստակել Յուրի Համբարձումյանն ու Գեւորգ Հարությունյանը: 1,5-ական միավոր ունեն Սամվել Տեր-Սահակյանը, Ադասի Ինանցը եւ Դավիթ Կարաթոսյանը:

C խմբի մրցաշարը 2-ական միավորով գլխավորում են 34 շախմատիստներ: Նրանց թվում են նաեւ Արթուր Ղարագյոզյանը, Սուրեն Պողոսյանը, Տիգրան Սիմոնյանը, Առնոլդ Մինասյանը եւ Դավիթ Գեւորգյանը: Սիմոնյանը հաղթեց Օլեգ Ռինասին, Պողոսյանը պարտության մատնեց Սիվասանկարին, Ղարագյոզյանը առավելության հասավ Թիմուր Թայսաեւի նկատմամբ: Գեւորգյանն իր օգտին հաղթական միավոր գրանցեց Իոսիֆ Բրոնշտեյնի հետ մրցախաղում, իսկ Մինասյանը հաղթեց Վիկտոր Գավրիլենկոյին:

Հայ մարզիկները կմասնակցեն մարզական փառատոնին

Այսօր Հայաստանի մարզական պատվիրակությունը կմեկնի Իսպանիա՝ մասնակցելու ձմեռային օլիմպիական երիտասարդական փառատոնին: Պատվիրակության ղեկավարն է Սայաթ Մինասյանը: Պատվիրակության կազմում են լեռնադահուկորդներ Յուրա Մանուկյանը, Միշա Ղազարյանը, դահուկորդներ Արգամ Գրիգորյանը, Համլետ Չիրոյանը, գեղասահորդներ Յովհաննես Մկրտչյանն ու Արմինե Ստամբոլցյանը:

Հոլիֆիլդը վերադառնում է ռինգ

Ծանր քաշում աշխարհի նախկին չեմպիոն, 44-ամյա Էվանդեր Հոլիֆիլդը վճռել է կրկին ռինգ վերադառնալ: Նա իր առաջին մենամարտը կանցկացնի մարտի 17-ին: Հոլիֆիլդի առաջին մրցակիցը կլինի 33-ամյա Վինի Մադալոնեն, որը պրոֆեսիոնալ ռինգում տոնել է 27 հաղթանակ, 3 մենամարտում պարտվել է:

Տոմսերի գինը կլինի միեւնույնը

2008 թ. Պեկինում կայանալիք ամառային օլիմպիական խաղերում չինացի եւ օտարերկրացի մարզասերների համար նախատեսված տոմսերը միեւնույն գինը կունենան: Այս մասին հայտարարել է Պեկինի փոխքաղաքապետ Լյու Ցզինմինը: Ըստ նրա, մրցումների համար նախատեսված տոմսերի երկու երրորդի գինը 100 յուանից (13 դոլար) ցածր կլինի: Փոխքաղաքապետը նշել է, որ այլ կերպ լինել չէր կարող, ինչը չէր համապատասխանի օլիմպիական խաղերի ոգուն:

Հայտարարություն

07/02 ծածկագրով գնանշման հարցմամբ գնման

«Քանաքեռ-Զեյթուն» բժշկական կենտրոն» ՓԲ ընկերությունը ՔԶԲԿ-ԱՇԶԲ-07/02 ծածկագրով կազմակերպում է գնանշման հարցում՝ **կենտրոնի կարիքների համար աղբահանության աշխատանքների ձեռքբերման նպատակով:** Հրավերն ստանալու համար անհրաժեշտ է 600 ՀՀ դրամ փոխանցել «Հայէկոնոմբանկ», Արաբկիրի մասնաճյուղ, 163058110209 հաշվեհամարով եւ սույն հայտարարության հրապարակմանը հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով՝ ք. Երեւան, Ներսիսյան-7, հեռ. 28-58-09:

Հրավերն անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի հիման վրա, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրը, ժամը 11.30-ը:

Հայտարարություն

07/03 ծածկագրով գնանշման հարցմամբ գնման

«Քանաքեռ-Զեյթուն» բժշկական կենտրոն» ՓԲ ընկերությունը ՔԶԲԿ-ԱՇԶԲ-07/03 ծածկագրով կազմակերպում է գնանշման հարցում՝ **կենտրոնի կարիքների համար տպագրական աշխատանքների ձեռքբերման նպատակով:** Հրավերն ստանալու համար անհրաժեշտ է 650 ՀՀ դրամ փոխանցել «Հայէկոնոմբանկ», Արաբկիրի մասնաճյուղ, 163058110209 հաշվեհամարով եւ սույն հայտարարության հրապարակմանը հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով՝ ք. Երեւան, Ներսիսյան-7, հեռ. 28-58-09:

Հրավերն անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի հիման վրա, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրը, ժամը 12-00:

Հայտարարություն

07/04 ծածկագրով գնանշման հարցմամբ գնման

«Քանաքեռ-Զեյթուն» բժշկական կենտրոն» ՓԲ ընկերությունը ՔԶԲԿ-ԱՇԶԲ-07/04 ծածկագրով կազմակերպում է գնանշման հարցում՝ **կենտրոնի կարիքների համար թաց լվացման եւ քիմմաքրման աշխատանքների ձեռքբերման նպատակով:** Հրավերն ստանալու համար անհրաժեշտ է 600 ՀՀ դրամ փոխանցել «Հայէկոնոմբանկ», Արաբկիրի մասնաճյուղ, 163058110209 հաշվեհամարով եւ սույն հայտարարության հրապարակմանը հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով՝ ք. Երեւան, Ներսիսյան-7, հեռ. 28-58-09:

Հրավերն անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի հիման վրա, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրը, ժամը 12.30-ը:

Հայտարարություն

07/05 ծածկագրով գնանշման հարցմամբ գնման

«Քանաքեռ-Զեյթուն» բժշկական կենտրոն» ՓԲ ընկերությունը ՔԶԲԿ-ԼՊԶԲ-07/05 ծածկագրով կազմակերպում է գնանշման հարցում՝ **կենտրոնի կարիքների համար բենզինի ձեռքբերման նպատակով:** Հրավերն ստանալու համար անհրաժեշտ է 700 ՀՀ դրամ փոխանցել «Հայէկոնոմբանկ», Արաբկիրի մասնաճյուղ, 163058110209 հաշվեհամարով եւ սույն հայտարարության հրապարակմանը հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով՝ ք. Երեւան, Ներսիսյան-7, հեռ. 28-58-09:

Հրավերն անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի հիման վրա, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրը, ժամը 13-00:

Անվանի գիտնականը 70 տարեկան է

Լրացավ հայ ականավոր գիտնական, ֆիզիկայի բնագավառի ճանաչված մասնագետ, ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Ալբիկ Ռաֆայելի Մկրտչյանի ծննդյան 70 եւ գիտամանկավարժական գործունեության 45 տարին: Ալբիկ Ռաֆայելի Մկրտչյանը ծնվել է Հայաստանի Գեղարքունիքի մարզի Ծաղկունք գյուղում: Ոսկե մեդալով ավարտելով միջնակարգ դպրոցը՝ նա սովորում է Երեւանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ֆակուլտետում: Ավարտելով ասպիրանտուրան ԽՍՀՄ ԳԱ քիմիական ֆիզիկայի ինստիտուտում (ք. Մոսկվա), նա վերադառնում է Երեւան եւ աշխատանքի է անցնում Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի Նորաստեղծ ֆիզիկատեխնիկական լաբորատորիայում: Այստեղից էլ սկիզբ է առնում նրա բուռն գիտակազմակերպչական գործունեությունը, որը հետագայում մեծ ճանաչում բերեց անվանի գիտնականին: Ա. Մկրտչյանը 1983 թվականին Մոսկվայում պաշտպանում է իր դոկտորական թեզը, իսկ արդեն 1996 թվականին ընտրվում է ՀՀ ԳԱԱ իսկական անդամ:

Ա. Մկրտչյանի հիմնարար հետազոտությունների հիմնական ուղղությունը էլեկտրամագնիսական ճառագայթների եւ տարրական մասնիկների փոխազդեցությունն է պինդ մարմնի հետ արտաքին ազդակների առկայության պայմաններում: Նրա կողմից կատարված հիմնարար հետազոտությունների շրջանակներում հայտնաբերվել են մի շարք նոր երեւույթներ ու օրինաչափություններ, որոնց հիման վրա Հայաստանում ձեւավորվել է նոր գիտական ուղղություն-ակուստաֆիզիկան եւ ստեղծվել է ուրույն գիտական դպրոց:

Նրա ղեկավարությամբ մշակվել եւ ստեղծվել են մի շարք սարքեր, որոնք ունեն լայն կիրառության ոլորտներ եւ միջազգային ցուցահանդեսներում պարգեւատրվել են դիպլոմներով, ոսկյա ու արծաթյա մեդալներով:

Մեծ է ակադեմիկոսի վաստակը Հայաստանում ֆիզիկայի զարգացման օջախների ստեղծման եւ բարձր որակավորում ունեցող մասնագետների պատրաստման բնագավառում: Նա անմիջականորեն մասնակցել է Երեւանի պետական համալսարանի «Կոնդենսացված միջավայրերի ֆիզիկա» գիտահետազոտական ինստիտուտի կազմակերպմանը եւ վարել է ինստիտուտի գիտական գծով տնօրենի տեղակալի պաշտոնը: 1980 թ. հիմնադրել է ՀՀ ԳԱԱ ֆիզիկայի կիրառական պրոբլեմների ինստիտուտը ու նրա անփոփոխ տնօրենն է եղել մինչեւ 2006 թվականի վերջը: Ղեկավարում է պետական բյուջեից ֆինանսավորվող «Ֆիզիկա եւ ակուստաֆիզիկա» ուղղություններով թեմատիկ ֆինանսավորման փորձագիտական հանձնաժողովը: Ֆիզիկայի կիրառական պրոբլեմների ինստիտուտին կից «Պինդ մարմնի ֆիզիկա» մասնագիտության գծով դոկտորական գիտական աստիճան շնորհող մասնագիտացված խորհրդի նախագահն է: «ՀՀ ԳԱԱ Տեղեկագիր. Ֆիզիկա» ամսագրի խմբագրական կոլեգիայի եւ Միջազգային գիտատեխնիկական կենտրոնի կոորդինացիոն խորհրդի անդամ է:

Նրա ղեկավարությամբ պաշտպանվել է 6 դոկտորական եւ 21 թեկնածուական թեզ, նա հեղինակ է ավելի քան 200 գիտական աշխատությունների. Ա. Մկրտչյանի շատ աշակերտներ այժմ ճանաչված գիտնականներ են:

Ընդգրկուն են Ա. Մկրտչյանի միջազգային համագործակցության շրջանակները: Նա կատարել է բազմաթիվ գիտահետազոտական աշխատանքներ Գերմանիայում, Ֆրանսիայում, ԱՄՆ-ում եւ Ռուսաստանում ֆիզիկայի ժամանակակից ուղղություններով:

Ա. Մկրտչյանի կատարած աշխատանքները բարձր են գնահատվել ՀՀ ԳԱԱ նախագահ ակադեմիկոս Վ. Համբարձումյանի, ՍՍՀՄ ԳԱ նախագահ ակադեմիկոս Ալ. Ալեքսանդրովի, Նոբելյան մրցանակի դափնեկիրներ պրոֆեսոր Ռ. Մեսսբաուերի (Գերմանիա), ակադեմիկոսներ Ա. Պրոխորովի եւ Ն. Բասովի, Վ. Գոլդանսկիու, Յու. Կոգանի, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գ. Ղարիբյանի եւ շատ ուրիշների կողմից:

Իր բեղմնավոր գործունեության համար ակադեմիկոս Ա. Մկրտչյանը պարգեւատրվել է բազմաթիվ շքանշաններով, մեդալներով եւ դիպլոմներով:

ՀՀ ԳԱԱ նախագահությունը, ֆիզիկայի եւ աստղաֆիզիկայի բաժանմունքը, բազմաթիվ գործընկերներ շնորհավորում են ակադեմիկոս Ալբիկ Ռաֆայելի Մկրտչյանին փառավոր հոբելյանի առթիվ եւ մաղթում են նրան առողջություն եւ ստեղծագործական երկարակեցություն:

ՀՀ ԳԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Ռ. Մարտիրոսյան
ՀՀ ԳԱԱ ֆիզիկայի եւ աստղաֆիզիկայի բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար Յու. Չիլինգարյան

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիան հայտարարում է ընտրություններ ներքոհիշյալ նորաստեղծ գիտական կենտրոնների տնօրենների թափուր տեղերի համար.

- ՀՀ ԳԱԱ օրգանական եւ դեղագործական ֆիզիկայի գիտատեխնոլոգիական կենտրոն
- ՀՀ ԳԱԱ միկրոբիոլոգիայի եւ մանրէների ավանդադրման գիտատեխնոլոգիական կենտրոն
- ՀՀ ԳԱԱ կենդանաբանության եւ հիդրոէկոլոգիայի գիտական կենտրոն

Համաձայն «Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիա գիտական կազմակերպություն» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպության տիպային (օրինակելի) կանոնադրության 16-րդ կետի, կազմակերպության (կենտրոնի) տնօրենի թեկնածություն առաջադրելու իրավունք ունեն համապատասխան բաժանմունքի բյուրոն, գիտական կոլեկտիվը եւ կազմակերպության գիտական գործունեությանը համապատասխանող մասնագիտությամբ ՀՀ ԳԱԱ անդամները:

Առաջադրված թեկնածուի համար կազմակերպության մասնագիտական ուղղվածությանը համապատասխան գիտական աստիճանի առկայությունը պարտադիր է:

Թեկնածուի տարիքը պետք է լինի 65-ից ցածր:

Անհրաժեշտ է ներկայացնել հետեւյալ փաստաթղթերը՝

1. Դիմում
2. Լուսանկար
3. Քաղվածք աշխատանքային գրքույկից
4. Ինքնակենսագրություն
5. Բարձրագույն կրթության, գիտական աստիճանի եւ գիտական կոչման դիպլոմների պատճենները
6. Կադրերի հաշվառման անձնական թերթիկ
7. Գիտական աշխատությունների ցուցակ
8. Բնութագիր աշխատավայրից:

Թեկնածուի հիմնավորված առաջադրումը վերոնշյալ փաստաթղթերի հետ 15 օրվա ընթացքում (հայտարարության հրապարակման օրվանից), խնդրում ենք ներկայացնել ՀՀ ԳԱԱ կադրերի բաժին, հետեւյալ հասցեով:

Երեւան-0019, Մարշալ Բաղրամյան պող. 24, հեռ. 52-70-51

ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիա

ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագրերի հայաստանյան գրասենյակը հայտարարում է մրցույթ

«ՓՄՁ-ներին ֆինանսական եւ խորհրդատվական ծառայությունների վերաբերյալ» դասընթացների վերաբերյալ:

Ցանկացողները կարող են ձեռք բերել մրցույթին մասնակցելու անհրաժեշտ բոլոր փաստաթղթերը, այցելելով ՄԱԿ-ի հայաստանյան գրասենյակ՝ Պետրոս Ադամյան 14, դիմել Գագիկ Շահինյանին՝ 56 60 73 լր. 119: Փաստաթղթերի ներկայացման վերջնաժամկետը՝ 2007 փետրվարի 26, ժամը 17:00:

ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագրերի հայաստանյան գրասենյակը հայտարարում է մրցույթ

«Քաղծառայողների վերապատրաստում մատուցող կազմակերպությունների կարողությունների ուսումնասիրություն» անցկացնելու նպատակով կազմակերպության ընտրության համար:

Ցանկացողները կարող են ձեռք բերել մրցույթին մասնակցելու անհրաժեշտ բոլոր փաստաթղթերը, այցելելով ՄԱԿ-ի հայաստանյան գրասենյակ՝ Պետրոս Ադամյան 14, դիմել Գագիկ Շահինյանին՝ 56 60 73 լր. 119: Փաստաթղթերի ներկայացման վերջնաժամկետը՝ 2007 փետրվարի 23, ժամը 17:00:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ
«ԼՅՈՒՔՍ» ԲԲԸ բաժնետերերի արտահերթ ընդհանուր ժողովի գումարման մասին

Տեղեկացնում ենք Ձեզ, որ Ընկերության բաժնետերերի 06.03.2006թ-ի արտահերթ ընդհանուր ժողովը որոշում էր կայացրել լրացուցիչ ներդրումներ ներգրավելու նպատակով լրացուցիչ 14.000 հատ 10.000 ՀՀ դրամ անվանական արժեք ունեցող հասարակ անվանական բաժնետոմսեր տեղաբաշխելու միջոցով ավելացնել կանոնադրական կապիտալը 140.000.000 ՀՀ դրամով: Այդ որոշման հիման վրա կազմակերպված լրացուցիչ բաժնետոմսերի տեղաբաշխման արդյունքում տեղաբաշխվել են 12250 հատ 10.000 ՀՀ դրամ անվանական արժեք ունեցող հասարակ անվանական բաժնետոմսեր, ինչի հետեւանքով ընկերության կանոնադրական կապիտալը պետք է ավելանա 122.500.000 ՀՀ դրամով: Կանոնադրական կապիտալի ավելացման արդյունքում Ընկերության տեղաբաշխված բաժնետոմսերի քանակը կկազմի 28.000 հատ, եւ դրանց անվանական արժեքի ընդհանուր գումարը կկազմի 280.000.000 ՀՀ դրամ:

Վերոնշյալի կապակցությամբ 2007թ. փետրվարի 27-ին՝ ժամը 12:00, «ԼՅՈՒՔՍ» ԲԲԸ տարածքում՝ ք. Երեւան Գառնեցու 2-րդ փող. 9 շենք, 2007թ. փետրվարի 16-ին [illegible] բացակա քվեարկության միջոցով կկայացվի ժողովի փոխարեն տեղի կունենա Ընկերության բաժնետերերի արտահերթ ընդհանուր ժողով:

Ներկայացնում ենք Ձեր ուշադրությանը արտահերթ ընդհանուր ժողովի օրակարգը

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. «ԼՅՈՒՔՍ» ԲԲԸ լրացուցիչ բաժնետոմսերի տեղաբաշխման արդյունքների եւ տեղաբաշխման արդյունքում ավելացված կանոնադրական կապիտալի հաստատում,
2. Կանոնադրական կապիտալի ավելացման հետեւանքով «ԼՅՈՒՔՍ» ԲԲԸ կանոնադրության փոփոխության հաստատում:

Բաժնետերերի արտահերթ ընդհանուր ժողովին մասնակցելու իրավունք ունեցող բաժնետերերի ցուցակի կազմման ամսաթիվը սահմանվել է 2007 թվականի հունվարի 31-ը: Բաժնետերերի արտահերթ ընդհանուր ժողովին մասնակցողների գրանցումը սկսվում է 2007թ. փետրվարի 16-ին՝ ժամը 11:30-ին:

Ժողովում քննարկվող հարցերին վերաբերող տեղեկություններին եւ նյութերին կարող եք ծանոթանալ մինչեւ ժողովի բացման պահը՝ դիմելով «ԼՅՈՒՔՍ» ԲԲԸ՝ Երեւան, Գառնեցու 2-րդ փող. 9 շենք:

Տեղեկացնում ենք Ձեզ նաեւ, որ ժողովի օրակարգի 2-րդ հարցին դեմ քվեարկած կամ քվեարկությանը չմասնակցած քվեարկող բաժնետոմսերի սեփականատերերն իրավունք ունեն պահանջել բաժնետոմսերի շուկայական արժեքի սահմանում եւ իրենց պատկանող բաժնետոմսերի կամ դրանց մի մասի հետգնում «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի 57 եւ 58 հոդվածներով սահմանված կարգով:

Հետգնման գնի որոշման եւ բաժնետոմսերի կամ դրանց մի մասի հետգնման պահանջի իրավունքի իրականացման դեպքում, պետք է մինչեւ 2007թ. մարտի 13-ը՝ ժամը 17:00, «ԼՅՈՒՔՍ» ԲԲԸ ներկայացնել գրավոր դիմում՝ դրանում նշելով հետգնման ներկայացված բաժնետոմսերի քանակը եւ բաժնետիրոջ բնակության (գտնվելու) վայրը: Գրավոր դիմումին կից պետք է ներկայացվի «Հայաստանի կենտրոնական դեպոզիտարիա» ԻԿԿ-ի կողմից տրված «ԼՅՈՒՔՍ» ԲԲԸ ռեեստրից քաղվածքը:

Նշված պահանջը կարող է ներկայացվել, եթե 2007թ. փետրվարի 27-ին բաժնետերերի արտահերթ ընդհանուր ժողովը ընդունի նշված որոշումը:

Սահմանված 45 օրվա ընթացքում ներկայացված բաժնետոմսերի հետգնման պահանջների հիման վրա ընկերության խորհուրդը 2007թ. մարտի 13-ից 30 օրվա ընթացքում հաստատում է անկախ գնահատողի՝ բաժնետոմսերի հետգնման գնի որոշման համար ու կազմակերպում է բաժնետերերի բաժնետոմսերի հետգնումը եւ «Հայաստանի կենտրոնական դեպոզիտարիա» ԻԿԿ-ում համապատասխան փոփոխությունների գրանցումը:

Ձեզ ենք ներկայացնում նաեւ «ԼՅՈՒՔՍ» ԲԲԸ կանոնադրության փոփոխության նախագիծը՝

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ
(Փոփոխություններ)

1. «ԼՅՈՒՔՍ» բաց բաժնետիրական ընկերության կանոնադրության 5.2 կետը կարդալ հետեւյալ խմբագրությամբ.

«Ընկերության կանոնադրական կապիտալը կազմում է 280.000.000 դրամ, որը կազմում է 28.000 հատ սովորական անվանական բաժնետոմս, մեկ բաժնետոմսի անվանական արժեքը կազմում է 10.000 դրամ»:

«ԼՅՈՒՔՍ» ԲԲԸ
Բաժնետերերի արտահերթ ընդհանուր ժողովի
ՔՎԵԱԹԵՐԹԻԿ

27.02.2007թ. ք. Երեւան
ժամը 12:00 Գառնեցու 2-րդ փող., 9շ.

«ԼՅՈՒՔՍ» ԲԲԸ լրացուցիչ բաժնետոմսերի տեղաբաշխման արդյունքների եւ տեղաբաշխման արդյունքում ավելացված կանոնադրական կապիտալի հաստատում

«կողմ»	«դեմ»	«ձեռնպահ»

Կանոնադրական կապիտալի ավելացման հետեւանքով «ԼՅՈՒՔՍ» ԲԲԸ կանոնադրության փոփոխության հաստատում

«կողմ»	«դեմ»	«ձեռնպահ»

Ծանուցում.- Քվեարկության դրված հարցի վերաբերյալ քվեարկության տարբերակներն են՝ «կողմ», «դեմ», «ձեռնպահ»:

Քվեարկման ժամանակ հարցի դիմաց քվեարկողի կողմից թողնվում է միայն մեկ ընտրված տարբերակը, մյուս երկուսը՝ ջնջվում են: Քվեարկության արդյունքները հաշվարկելիս վերը նշված պահանջի խախտմամբ լրացված քվեաթերթիկները համարվում են անվավեր եւ հաշվի չեն առնվում: Վերը նշված պահանջի խախտումը մեկ հարցի նկատմամբ չի բերում ամբողջ քվեաթերթիկի անվավեր ճանաչմանը:

Սույն քվեաթերթիկը պետք է ստորագրի բաժնետերը (բաժնետիրոջ ներկայացուցիչը) կողմից:

Բաժնետիրոջ ազգանուն, անուն	
Բաժնետիրոջ բաժնետոմսերի քանակը	
Բաժնետիրոջ (բաժնետիրոջ ներկայացուցչի) ստորագրությունը	✓

Քվեարկության տարբերակներ

«կողմ»	~~«դեմ»~~	~~«ձեռնպահ»~~	Նշանակում է՝ քվեարկողը հարցին «կողմ» քվեարկություն
~~«կողմ»~~	«դեմ»	~~«ձեռնպահ»~~	Նշանակում է՝ քվեարկողը հարցին «դեմ» քվեարկություն
~~«կողմ»~~	~~«դեմ»~~	«ձեռնպահ»	Նշանակում է՝ քվեարկողը հարցին «ձեռնպահ» քվեարկություն

ՍԵՄԻՆԱՐՆԵՐ՝ ՆՎԻՐՎԱԾ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ

- **Ներկայացվում են** իրականացված բոլոր փոփոխությունները:
- **Պարզաբանվում են** դժվարություն ներկայացնող իրավիճակները:
- **Տրվում են** Ձեզ հետաքրքրող հարցերի պատասխանները:

Սեմինարները վարում են նշված օրենսդրական ակտերը մշակող մասնագետները:

«ԷԿՈՆՈՄԻԿԱ ԵՎ ԻՐԱՎՈՒՆՔ» ԿԵՆՏՐՈՆ, Մ. Բաղրամյան 24դ, 54-24-81, 54-74-81

ԱՐՑԱԽԻ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ

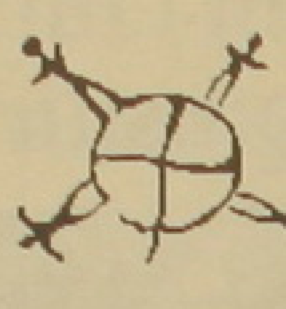

Հայրենիքը գիտակցություն է

Հայրենադարձության եւ հիմնավորման «Երկիր» հասարակական կազմակերպությունների միության նախաձեռնությամբ ու ֆինանսավորմամբ, ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության եւ ազգագրության ինստիտուտի արշավախումբը 2005-2006թթ. հայտնաբերեց եւ իրականացրեց Հայոց արքա Տիգրան Մեծի կողմից կառուցված Արցախի Տիգրանակերտ քաղաքի նախնական պեղումները:

2007 թվականի հունիս-հուլիս ամիսներին նախատեսվում է իրականացնել Արցախի Տիգրանակերտի լայնամասշտաբ պեղումներ: Տեղանքի պատմամշակութային համապարփակ կերպարի վերականգնումը լուրջ ներդրում կլինի ոչ միայն մեր պատմության ու մշակույթի հետազոտության, այլեւ Արցախի հիմնախնդրի հայանպաստ լուծման համար:

Այս անհետաձգելի ծրագրի շարունակական լինելու նախապայմանը ձեր ֆինանսական աջակցությունն է:

ARMECONOMBANK

Beneficiary: Union of NGO YERKIR on the Settlement and Population
Beneficiary's A/C No. ***163008113538 [USD]***
163008113520 [AMD]

E-mail: anahit@yerkir.org Tel. 091 459994

ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ բնապահպանության նախարարության ՀՀ ջրային ռեսուրսների կառավարման գործակալության կողմից ՀՀ ջրային օրենքի եւ ՀՀ կառավարության 07.03.03 թ. N 217-Ն եւ N 218-Ն որոշումների պահանջների համաձայն, մշակվում է **ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Աստղաձոր համայնքի** ոռոգման նպատակով ստորերկրյա ջրային ռեսուրսից 19,0 լ/վրկ ջրառի ջրօգտագործման թույլտվության նախագիծը:

Բոլոր շահագրգիռ անձինք, ովքեր կցանկանան ծանոթանալ նախագծի նախնական տարբերակին, կարող են աշխատանքային օրերին ժամը 17-18-ը դիմել ՀՀ ջրային ռեսուրսների կառավարման գործակալություն (հասցեն՝ Կառավարական 3-րդ տուն, 5-րդ հարկ, 541 սենյակ):

Հասարակայնության կողմից փաստաթղթի նախնական տարբերակի լսումը տեղի կունենա 2007 թ. փետրվարի 23-ին, ժամը 16-00, Կառավարական 3-րդ տուն, 5-րդ հարկ, 541 սենյակ:

ՀՀ ջրային ռեսուրսների կառավարման գործակալություն

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Սույն թվականի փետրվարի 26-ին, ժամը 14-00 ՀՀ բնապահպանության նախարարությունը, **«Միլենիում Սթար» ՍՊԸ-ն** կազմակերպում են հասարակական լսումներ Ծաղկաձոր քաղաքում շրջակա միջավայրի վրա նախատեսվող հյուրանոցային համալիրի ազդեցության վերաբերյալ: Նախագծային փաստաթղթերին կարելի է ծանոթանալ Կոմիտասի 29 հասցեում:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Սույն թվականի մարտի 26-ին ժամը 14-00 ՀՀ բնապահպանության նախարարությունը, **«Հայաստանի Ամերիկյան համալսարան հիմնադրամը»** կազմակերպում են հասարակական լսումներ շրջակա միջավայրի վրա ք. Երեւանում գտնվող «Հայ բիզնես» հյուրանոցի կաթսայատան ազդեցության վերաբերյալ: Նախագծային փաստաթղթերին կարելի է ծանոթանալ Կոմիտասի 29 հասցեում:

Հայտարարություն
07/01 ծածկագրով գնանշման հարցմամբ գնման

«Քանաքեռ-Զեյթուն» բժշկական կենտրոն» ՓԲ ընկերությունը ՔԶԲԿ-ԱՊՁԲ-07/01 ծածկագրով կազմակերպում է գնանշման հարցում՝ **կենտրոնի կարիքների համար թթվածնի ձեռքբերման նպատակով:** Հրավերն ստանալու համար անհրաժեշտ է 600 ՀՀ դրամ փոխանցել «Հայէկոնոմբանկ», Արաբկիրի մասնաճյուղ, 163058110209 հաշվեհամարով եւ սույն հայտարարության հրապարակմանը հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով՝ ք. Երեւան, Նորքիսյան-7, հեռ. 28-58-09:

Հրավերն անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի հիման վրա, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրը, ժամը 11-ը:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Պետական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (պատվիրատու) «ՊԳԳ-ՄԲԱՊՁԲ-07/5» ծածկագրով կազմակերպում է մրցակցային բանակցություններ՝ **ՀՀ ոստիկանության կարիքների համար ավտոմեքենաների ձեռքբերման նպատակով:** Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 750 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդշինինվեստբանկ» «Կոմունախագիծ» ՓԲԸ-ի N 247010010343 հաշվեհամարին եւ սույն հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով՝ ք. Երեւան, Կոմիտասի պ., 54/բ, հեռ.՝ 28-93-25, Կ. Դամբյանին:

Հրավերն անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման պահը՝ սույն հայտարարության հրապարակվելու օրվան (հաշվել փետրվարի 17-ից) հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրվա ժամը 15.00-ն:

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

2 սեն. բնակարան Կիեւյան փողոցում: 63 քմ, 2-րդ հարկ, քարե շենք: 27-01-02, 093062061

ԳՈՎԱԶԴԻ ՀԱՄԱՐ ԶԱՆԳԱՀԱՐԵԼ՝ 58-29-60

Լրատվական գործունեություն իրականացնող՝ «Ազգ օրաթերթ» ՍՊԸ, Երեւան, Հանրապետության 47: Պետական գրանցման վկայականի համարը՝ 02 Ա N 047261, տրված՝ 17.02.00 թ.:
Թողարկման պատասխանատու, գլխ. խմբ. Յակոբ Աւետիքեան: Տպաքանակ՝ 3000, ստորագրուած է տպագրութեան՝ 16.02.2007, գինը՝ 100 դրամ, տպագրւում է «Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարանում՝ Արշակունյաց 2: